MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Daniel-Marius Cergan
Radu Ungureanu
Vasile Bogus
Elena-Mariana Bălan
Maria-Luiza Ungureanu
Violeta-Marinela Bălan

RELIGIE

CULTUL ORTODOX

clasa a VIII-a

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

Acest manual școlar este proprietatea Ministerului Educaţiei și Cercetării.

Acest manual este aprobat cu ordinul de ministru nr. 4939/10.08.2020 și este realizat în conformitate cu programa școlară aprobată prin Ordinul Ministrului Educației Naționale nr. 3393 din 28.02.2017.

116.111 - numărul de telefon de asistență pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Daniel-Marius Cergan
Radu Ungureanu
Vasile Bogus

Elena-Mariana Bălan
Maria-Luiza Ungureanu
Violeta-Marinela Bălan

RELIGIE
CULTUL ORTODOX
clasa a VIII-a

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:						
Anul	Numele elevului care a primit manualul	Clasa	Şcoala	Anul şcolar	Starea manualului*	
					la primire	la returnare
1.						
2.						
3.						
4.						

* Starea manualului se va înscrie folosind termenii: nou, bun, îngrijit, nesatisfăcător, deteriorat.

Cadrele didactice vor controla dacă numele elevului este scris corect.

Elevii nu trebuie să facă niciun fel de însemnări pe manual.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

ISBN

Manualul a obținut avizul cultului nr. 1006 din 12. 02. 2020.

Redactor: **Valentina Jercea**
Tehnoredactor: **Anca Melcher**
Coperta: **Mădălina Mogoșeanu**

Referent preuniversitar: lect. dr. **Laurențiu Tănase**
Referent universitar: lect dr. **Oana Moșoiu**

Deșteaptă-te, române!

Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Cuvânt înainte

În clasa a VII-a am studiat despre Persoana și lucrarea Duhului Sfânt, iar în acest an școlar vom afla despre Persoanele și lucrarea Sfintei Treimi în Sfânta Scriptură, în Biserică și în lume. Vom descoperi împreună actualitatea mesajului biblic, ca învățătură și lumină a Mântuitorului Iisus Hristos, pentru oameni.

Vom învăța despre importanța libertății, a responsabilității, a optimismului, a consecvenței și a atitudinii responsabile în viața omului. Conștiința morală, argumentarea onestă, alegerea liberă și asumarea deplină în lumina cuvântului lui Dumnezeu sunt repere ale unei adevărate vieți creștine și conduc spre Împărăția lui Dumnezeu. De asemenea, provocarea, implicarea în prevenirea și rezolvarea unor situații conflictuale, relațiile, comportamentele și atitudinile în societatea contemporană sunt teme de discuție actuale și necesare, din perspectivă creștină.

În timpul orelor de Religie, vom cunoaște noi modele de sfințenie, precum: Sfântul Apostol Ioan, Sfântul Apostol Pavel, Sfântul Evanghelist Luca, Sfântul Ierarh Spiridon al Trimitundei, Sfântul Patrick al Irlandei, Sfintele Împărătese Irina și Teodora, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Andrei Rubliov, Sfântul Serafim de Sarov, Sfântul Siluan Athonitul și alți sfinți, care au simțit iubirea și lucrarea Sfintei Treimi în viața lor.

Muzica, literatura și arta religioasă sunt modalități de exprimare a credinței în Biserică și în societate. Vom identifica împreună asemănări și deosebiri între muzica laică și cea religioasă, între textele religioase și cele din literatura română sau universală. Ne vom familiariza cu elemente din arhitectură, pictură și sculptură religioasă și profană. Ne vom îmbogăți sufletește din cuvintele inspirate ale Sfintei Scripturi, din scrierile înțelepte ale sfinților și din textele liturgice ale cultului creștin.

Exercițiile interactive, aplicațiile digitale și proiectele puse la dispoziție vor ajuta la sistematizarea, fixarea și aprofundarea celor învățate, sub coordonarea profesorului de Religie.

Mult succes!

CUPRINS

Ghid de utilizare a manualului 6
Competențe generale și competențe specifice 8
Recapitulare clasa a VII-a 9

CAPITOLUL I – DUMNEZEU SE FACE CUNOSCUT OMULUI 11
1. Iubirea, temeiul vieții / 12
2. Descoperirea Sfintei Treimi în istoria biblică 16
3. Mărturisirea Sfintei Treimi în „Simbolul de credință” (I) 20
4. Mărturisirea Sfintei Treimi în „Simbolul de credință” (II) 24
5. Sfânta Treime în Sfânta Liturghie și în viața Bisericii 28
Recapitulare 32
Evaluare 34

CAPITOLUL II – IUBIREA LUI DUMNEZEU ȘI RĂSPUNSUL OMULUI 35
1. Cuvântul lui Dumnezeu, lumină pentru oameni 36
2. Domnul Iisus Hristos, Lumina lumii (I) 40
3. Domnul Iisus Hristos, Lumina lumii (II) 44
Recapitulare 48
Evaluare 50

CAPITOLUL III – VIAȚA CREȘTINULUI ÎMPREUNĂ CU SEMENII 51
1. Libertate și responsabilitate în viață (I) 52
2. Libertate și responsabilitate în viață (II) 56
3. Optimismul și stăruința în viața omului (I) 60
4. Optimismul și stăruința în viața omului (II) 64
5. Provocări ale lumii contemporane și atitudinea creștinilor (I) 68
6. Provocări ale lumii contemporane și atitudinea creștinilor (II) 72
Recapitulare 76
Evaluare 78

CAPITOLUL IV – VIAȚA COMUNITĂȚII ȘI SĂRBĂTORILE CREȘTINE 79
1. Rolul muzicii în viața omului 80
2. Literatura religioasă și viața creștină 84
3. Arta religioasă și viața creștină 88
Recapitulare 92
Evaluare 94
Recapitulare finală 95
Evaluare finală 96

GHID DE UTILIZARE A MANUALULUI

Conținutul lecțiilor: informații necesare pentru o corectă înțelegere și însușire a temei, abordate din perspectiva competențelor specifice, conform programei școlare în vigoare

Lecția 1
IUBIREA, TEMEIUL VIEȚII
„Cel ce rămâne în iubire, rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne în el." (I Ioan 4, 16)
Dicționar
a se trufi – a se mândri;
necuviință – faptă care contravine legii, dreptății, credinței;
chimval – instrument muzical alcătuit din două talgere de metal;
aramă – metal roșiatic, foarte maleabil care, folosit pentru diverse instrumente sonore, redă un sunet sec.
Iisus binecuvântează copiii
Păstorul cel Bun
Temeiul vieții este iubirea, cel mai înalt sentiment al omului. Prin iubire, omul se deschide spre cunoaștere, comunicare și comuniune cu apropiatele și cu Dumnezeu, în Biserică, în familie și în societate.
Pentru omul credincios, iubirea desăvârșită este Dumnezeu Însuși, așa cum ne încredințează Sfântul Evanghelist Ioan: **„Dumnezeu este iubire"** (I Ioan 4, 8). Acest adevăr ne este descoperit prin **crearea, mântuirea și sfințirea lumii** de către Dumnezeu.
Credarea lumii este acțiunea iubitoare a lui Dumnezeu de a aduce la existență universul și omul. Acesta este chemat la dialog și comuniune de iubire cu Creatorul său. Pentru a ajunge la iubirea de Dumnezeu, omul învață să iubească pe cei de lângă el: *„Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu l-a văzut, nu poate să-L iubească"* (I Ioan 4, 20).
Pentru a restabili comuniunea pierdută prin neascultarea lui Adam și a Evei, Dumnezeu plănuiește tainic mântuirea lumii, dovedind față de ea o iubire desăvârșită, în care Se dăruiește pe Sine jertfindu-Se: *„Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică!"* (Ioan 3, 16).
Iisus Hristos îl învață pe oameni iubirea desăvârșită și Se oferă ca model al acestei iubiri: *„Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul"* (Ioan 13, 34). El ne învață astfel: *„Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc; ca să fiți fii Tatălui vostru Celui din ceruri"* (Matei 5, 44-45). Prin Învierea Sa, Mântuitorul dovedește că iubirea este mai puternică decât moartea și că este dătătoare de viață. Scopul vieții creștine este unirea cu Dumnezeu prin iubire, adică îndumnezeirea. Prin Pogorârea Sfântului Duh în ziua Cincizecimii această iubire este împărtășită întregii creații, pentru **sfințirea** lumii.
Iubirea desăvârșită și jertfelnică a Mântuitorului Iisus Hristos, a atins, de-a lungul timpului, inimile multor oameni. Sfinții Apostoli L-au urmat și L-au propovăduit din iubire și din credință. Sfântul Apostol Pavel a simțit dragostea lui Hristos când a spus: *„Nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine Însuși pentru mine"* (Galateni 2, 20).
Pătruns de această iubire dumnezeiască, Sfântul Apostol Pavel a scris cel mai frumos **imn al iubirii**, numit: „Dragostea și bunurile ei". Iubirea este mai mare decât orice dar sau lucru pe care omul le poate avea în viața pământească. Ea transformă rațiunea, simțirea și voința omului făcându-le roditoare în virtuți, ca lucrare a lui Dumnezeu. De aceea: „Dragostea nu cade niciodată!" (I Corinteni 13, 8).
Să înțelegem textul!
Formulează ideile principale ale lecției, despre iubirea lui Dumnezeu, folosind schema de mai jos:
comunione
viață
Iubitoare
Creatoare
Sfânta Treime
Sfințitoare
Mântuitoare
desăvârșire
jertfă
Sfântul Apostol Pavel
Dragostea și bunurile ei
„De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător. Și de aș avea darul proorociei și toate tainele le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt. Și de aș împărți toată averea mea și de aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește. Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește rău. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată."
(I Corinteni 13, 1-8).
Știați că...?
• Imnul iubirii este citit la slujba Tainei Sfântului Maslu deoarece iubirea dumnezeiască vindecă sufletul și trupul omului?
12
13

Dicționar: explicarea termenilor noi utilizați în lecție, în ordine alfabetică

Știați că: informații suplimentare actualizate

Să sintetizăm: exerciții pentru sintetizarea lecției

Să exersăm: exerciții pentru corelarea cunoștințelor noi dobândite fie între ele, fie cu cele însușite anterior, la ora de religie sau în cadrul altor discipline, sau cu experiențe de viață ale elevilor. De asemenea, exerciții care presupun extragerea unor învățături din diferite tipuri de texte, cu mare aplicabilitate practică

Credință și cultură: această aplicație stimulează gândirea reflexivă, comparativă și asociativă și îmbogățește informațiile de cultură generală ce au legătură direct sau indirect cu tema lecției

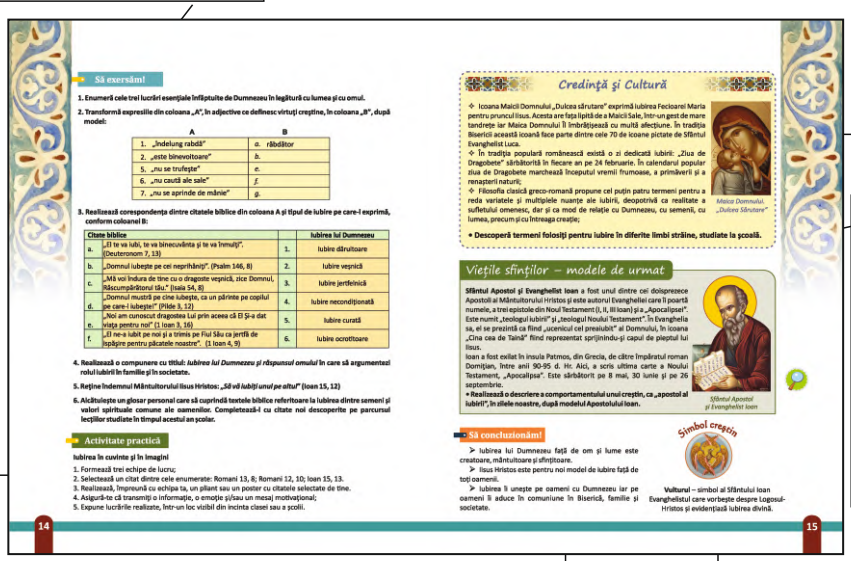
Să exersăm!
1. Enumeră cele trei lucrări esențiale înfăptuite de Dumnezeu în legătură cu lumea și cu omul.
2. Transformă expresiile din coloana „A", în adjective ce definesc virtuți creștine, în coloana „B", după model:
A
B
1. „Îndelung rabdă" — a. răbdător
2. „este binevoitoare" — b.
5. „nu se trufește" — e.
6. „nu caută ale sale" — f.
7. „nu se aprinde de mânie" — g.
3. Realizează corespondențe dintre citatele biblice din coloana A și tipul de iubire pe care-l exprimă, conform coloanei B:
Citate biblice — Iubirea lui Dumnezeu
a. „El te va iubi, te va binecuvânta și te va înmulți". (Deuteronom 7, 13) — 1. iubire dăruitoare
b. „Domnul iubește pe cei neprihăniți". (Psalm 146, 8) — 2. iubire veșnică
c. „Mă voi îndura de tine cu o dragoste veșnică, zice Domnul, Răscumpărătorul tău." (Isaia 54, 8) — 3. iubire jertfelnică
d. „Domnul mustră pe cine iubește, ca un părinte pe copilul pe care-l iubește!" (Pilde 3, 12) — 4. iubire necondiționată
e. „Noi am cunoscut dragostea Lui prin aceea că El Și-a dat viața pentru noi" (1 Ioan 3, 16) — 5. iubire curată
f. „El ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său ca jertfă de ispășire pentru păcatele noastre". (1 Ioan 4, 9) — 6. iubire ocrotitoare
4. Realizează o compunere cu titlul: *Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului* în care să argumentezi rolul iubirii în familie și în societate.
5. Reține îndemnul Mântuitorului Iisus Hristos: *„Să vă iubiți unul pe altul"* (Ioan 15, 12)
6. Alcătuiește un glosar personal care să cuprindă textele biblice referitoare la iubirea dintre semeni și valori spirituale comune ale oamenilor. Completează-l cu citate noi descoperite pe parcursul lecțiilor studiate în timpul acestui an școlar.
Activitate practică
Iubirea în cuvinte și în imagini
1. Formează trei echipe de lucru;
2. Selectează un citat dintre cele enumerate: Romani 13, 8; Romani 12, 10; Ioan 15, 13.
3. Realizează, împreună cu echipa ta, un pliant sau un poster cu citatele selectate de tine.
4. Asigură-te că transmiți o informație, o emoție și/sau un mesaj motivațional;
5. Expune lucrările realizate, într-un loc vizibil din incinta clasei sau a școlii.
Credință și Cultură
✧ Icoana Maicii Domnului „Dulcea sărutare" exprimă iubirea Fecioarei Maria pentru pruncul Iisus. Acesta are față lipită de a Maicii Sale, într-un gest de mare tandrețe iar Maica Domnului îl îmbrățișează cu multă afecțiune. În tradiția Bisericii această icoană face parte dintre cele 70 de icoane pictate de Sfântul Evanghelist Luca.
✧ În tradiția populară românească există o zi dedicată iubirii: „Ziua de Dragobete" sărbătorită în fiecare an pe 24 februarie. În calendarul popular ziua de Dragobete marchează începutul vremii frumoase, a primăverii și a renașterii naturii;
✧ Filosofia clasică greco-romană propune cel puțin patru termeni pentru a reda variatele și multiplele nuanțe ale iubirii, deopotrivă ca realitate a sufletului omenesc, dar și ca mod de relație cu Dumnezeu, cu semenii, cu lumea, precum și cu întreaga creație;
• Descoperă termeni folosiți pentru iubire în diferite limbi străine, studiate la școală.
Maica Domnului, „Dulcea Sărutare"
Viețile sfinților – modele de urmat
Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan a fost unul dintre cei doisprezece Apostoli ai Mântuitorului Hristos și este autorul Evangheliei care îi poartă numele, a trei epistole din Noul Testament (I, II, III Ioan) și a „Apocalipsei". Este numit „teologul iubirii" și „teologul Noului Testament". În Evanghelia sa, el se prezintă ca fiind „ucenicul cel preaiubit" al Domnului, în Ioana „Cina cea de Taină" fiind reprezentat sprijinindu-și capul de pieptul lui Iisus.
Ioan a fost exilat în insula Patmos, din Grecia, de către Împăratul roman Domițian, între anii 90-95 d. Hr. Aici, a scris ultima carte a Noului Testament, „Apocalipsa". Este sărbătorit pe 8 mai, 30 iunie și pe 26 septembrie.
• Realizează o descriere a comportamentului unui creștin, ca „apostol al iubirii", în zilele noastre, după modelul Apostolului Ioan.
Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan
Să concluzionăm!
➢ Iubirea lui Dumnezeu față de om și lume este creatoare, mântuitoare și sfințitoare.
➢ Iisus Hristos este pentru noi model de iubire față de toți oamenii.
➢ Iubirea îi unește pe oameni cu Dumnezeu iar pe oameni îi aduce în comuniune în Biserică, familie și societate.
Simbol creștin
Vulturul – simbol al Sfântului Ioan Evanghelistul care vorbește despre Logosul-Hristos și evidențiază iubirea divină.
14
15

Activitate practică: aplicație pentru dezvoltarea creativității, abilităților motrice, de relaționare sau de selectare a informațiilor din diverse surse

Viețile sfinților – modele de urmat: evocă personalitatea unui sfânt ca model de sfințenie

Să concluzionăm: prezentarea ideilor principale din lecție

Simbol creștin: prezentarea unui simbol reprezentativ pentru credința creștină

Lecție de recapitulare

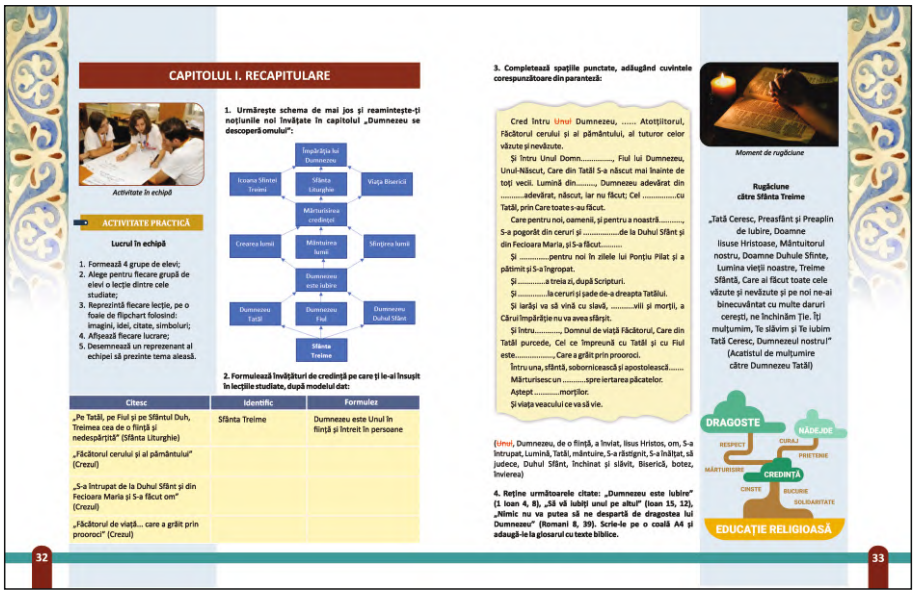

CAPITOLUL I. RECAPITULARE

Activitate în echipă

ACTIVITATE PRACTICĂ

Lucrul în echipă

1. Formează 4 grupe de elevi;
2. Alege pentru fiecare grupă de elevi o lecție dintre cele studiate;
3. Reprezintă fiecare lecție, pe o foaie de flipchart folosind: imagini, idei, citate, simboluri;
4. Afișează fiecare lucrare;
5. Desemnează un reprezentant al echipei să prezinte tema aleasă.

1. Urmărește schema de mai jos și reamintește-ți noțiunile noi învățate în capitolul „Dumnezeu se descoperă omului":

Împărăția lui Dumnezeu
Icoana Sfintei Treimi
Sfânta Liturghie
Viața Bisericii
Mărturisirea credinței
Crearea lumii
Mântuirea lumii
Mărginea lumii
Dumnezeu este iubire
Dumnezeu Tatăl
Dumnezeu Fiul
Dumnezeu Duhul Sfânt
Sfânta Treime

2. Formulează învățături de credință pe care ți le-ai însușit în lecțiile studiate, după modelul dat:

Citesc	Identific	Formulez
„Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită" (Sfânta Liturghie)	Sfânta Treime	Dumnezeu este Unul în ființă și întreit în persoane
„Făcătorul cerului și al pământului" (Crezul)		
„S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și S-a făcut om" (Crezul)		
„Făcătorul de viață... care a grăit prin prooroci" (Crezul)		

3. Completează spațiile punctate, adăugând cuvintele corespunzătoare din paranteză:

Cred întru Unul Dumnezeu, ... Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului, al tuturor celor văzute și nevăzute.
Și întru Unul Domn....., Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii. Lumină din....., Dumnezeu adevărat din .....adevărat, născut, iar nu făcut; Cel .....cu Tatăl, prin Care toate s-au făcut.
Care pentru noi, oamenii, și pentru a noastră....., S-a pogorât din ceruri și .....de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, și S-a făcut.....
Și .....pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pătimit și S-a îngropat.
Și .....a treia zi, după Scripturi.
Și .....la cerurii și șade de-a dreapta Tatălui.
Și iarăși va să vină cu slavă, ...viii și morții, a Cărui Împărății nu va avea sfârșit.
Și întru....., Domnul de viață Făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cel ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este.....Care a grăit prin proorooci.
Întru una, sfântă, sobornicească și apostolească.....
Mărturisesc un .....spre iertarea păcatelor.
Aștept .....morților.
Și viața veacului ce va să vie.

(Unul, Dumnezeu, de o ființă, a Înviat, Iisus Hristos, om, S-a întrupat, Lumină, Tatăl, mântuire, S-a răstignit, S-a înhățat, să judece, Duhul Sfânt, Închinat și slăvit, Biserică, botez, învierea)

4. Reține următoarele citate: „Dumnezeu este iubire" (1 Ioan 4, 8), „Să vă iubiți unul pe altul" (Ioan 15, 12), „Nimic nu va putea să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu" (Romani 8, 39). Scrie-le pe o coală A4 și adaugă-le la glosarul cu texte biblice.

Moment de rugăciune

Rugăciune către Sfânta Treime

„Tată Ceresc, Preasfânt și Preaplin de Iubire, Doamne Iisuse Hristoase, Mântuitorul nostru, Doamne Duhule Sfinte, Lumina vieții noastre, Treime Sfântă, Care ai făcut toate cele văzute și nevăzute și pe noi ne-ai binecuvântat cu multe daruri cerești, ne închinăm Ție. Îți mulțumim, Te slăvim și Te iubim Tată Ceresc, Dumnezeul nostru!"
(Acatistul de mulțumire către Dumnezeu Tatăl)

DRAGOSTE
NĂDEJDE
RESPECT
CURAJ
PRIETENIE
MĂRTURISIRE
CREDINȚĂ
CINSTE
BUCURIE
SOLIDARITATE
EDUCAȚIE RELIGIOASĂ

32 33

Lecție de evaluare

CAPITOLUL 1. EVALUARE

Proiectele cu caracter filantropic sunt o formă a iubirii creștine care se manifestă în Biserică.
Acțiunile din proiect au o parte spirituală și o parte materială pentru că orice activitate creștină trebuie să vizeze sufletul și trupul omului.
Aceste activități cheamă la acțiuni comune pe preoți, profesori, elevi și părinți.
Prin proiectele filantropice participanții se îmbogățesc sufletește, aprofundează credința, săvârșesc fapte bune, sporesc comunicarea în Biserică și lucrează la mântuirea lor.

Activitate, în cadrul unui proiect

Criterii de evaluare:
- Înșiruirea logică a ideilor/evenimentelor;
- Implicarea tuturor membrilor proiectului;
- Organizarea transparentă și eficientă;
- Prezentarea clară a mesajului proiectului.
- Reașezarea tuturor activităților propuse.

PROIECT EDUCAȚIONAL „DĂRUIND VEI DOBÂNDI"

Motto: „Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul" (Ioan 13, 34)

1. Ce ne propunem?
- Încheierea unui parteneriat Biserică-Școală;
- Participarea la Sfânta Liturghie împreună cu membrii echipei de proiect;
- Organizarea unor acțiuni caritabile pentru persoanele defavorizate din comunitatea locală.

2. Cum ne organizăm?
- Alcătuim echipa de proiect prin participare voluntară;
- Stabilim sarcinile, activitățile și programul liturgic și de lucru al echipei;
- Atragem surse de finanțare pentru proiect;
- Identificăm persoanele beneficiare ale proiectului.

3. Cum procedăm?
- Organizăm ateliere de lucru pentru elevi (pictură, origami, produse confecționate manual);
- Popularizăm scopul și programul proiectului;
- Valorificăm produsele în cadrul Târgului de Crăciun;
- Organizăm un spectacol caritabil de Crăciun, o expoziție cu vânzare;
- Invităm persoane din comunitatea locală să participe la acțiuni;
- Susținem persoanele beneficiare ale proiectului.

4. Cum prezentăm?
- Prin postere și afișe;
- Prezentări Power-point;
- Popularizare pe site-ul școlii și al Bisericii, membre în proiect;
- Prin invitarea posturilor locale de radio/televiziune sau presă scrisă.

5. Cum încheiem?
- Evaluăm proiectul conform criteriilor de evaluare;
- Mulțumim tuturor celor implicați.

34

Simboluri variantă digitală: referințe la elemente suplimentare ce pot fi accesate utilizând varianta digitală a manualului.

Click pe pentru a vedea un film

Click pe pentru a rezolva exerciții

Click pe pentru a mări o imagine

Competenţe generale şi competenţe specifice

1. Utilizarea conceptelor specifice religiei proprii, în conexiune cu diferite manifestări ale credinţei:
1.1. Argumentarea importanței asumării modelului de iubire trinitară pentru împlinirea personală şi a comunității;
1.2. Formularea de argumente pentru susținerea importanței unor idei, fapte, evenimente cu relevanță moral-religioasă, în plan individual şi social;
1.3. Compararea modurilor în care un mesaj religios poate fi exprimat prin forme de comunicare diferite;

2. Manifestarea unui comportament moral, în viața personală şi în societate, în acord cu valorile religioase:
2.1. Evidențierea implicațiilor moral-religioase pe care modelele urmate le pot avea în viața personală şi socială;
2.2. Asumarea de responsabilități specifice în contexte şcolare şi extraşcolare de colaborare cu ceilalți, respectând diversitatea grupului, inclusiv cea religioasă;

3. Raportarea experienţelor din viața de zi cu zi la principiile religioase, cu respectarea identității şi diversității religioase:
3.1. Susținerea rolului valorilor spirituale comune ale oamenilor, ca factor de promovare a comuniunii şi ca sursă de rezolvare a problemelor ce apar în viața cotidiană;
3.2. Analizarea calităților personale care susțin etapele propriei deveniri, în relație cu valorile moral-religioase;
3.3. Implicarea în activități şi proiecte individuale şi de grup, centrate pe nevoi şi aspecte de viață spirituală a comunității.

RECAPITULARE – CLASA a VII-a

1. *Urmărește relația dintre Persoana și lucrarea Sfântului Duh în Biserică și în lume și formulează enunțuri corespunzătoare:*

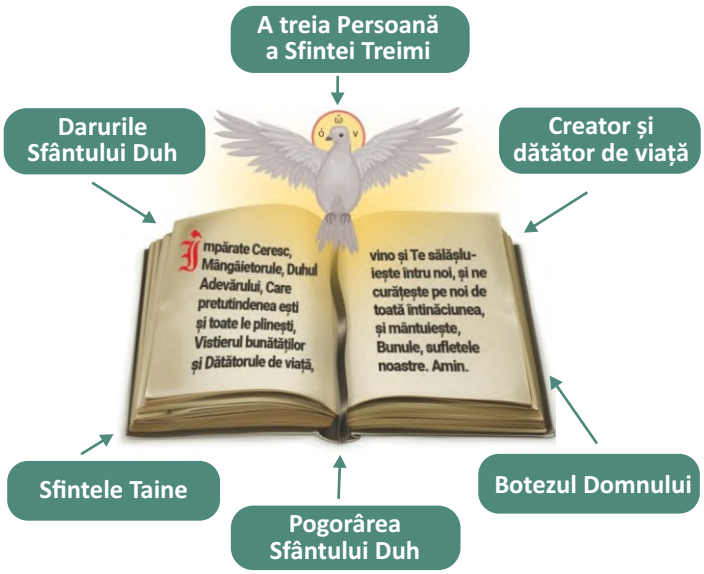

2. *Observă relaţia dintre noţiunile studiate şi oferă detalii despre credinţa creştină:*

Biserica în istorie	Răspândirea creștinismului; Dobândirea libertății religioase în timpul Sfântului Împărat Constantin cel Mare; Mărturisirea credinței în istoria Bisericii.
Biserica – lăcaş de închinare şi de sfinţire a omului	Elemente de arhitectură şi pictură religioasă; Icoanele şi obiectele de cult în biserică; Lăcaşurile de cult în diferite religii/confesiuni;
Comuniunea credincioşilor în Biserică	Pilda viței și a mlădițelor; Creștinul – membru al Bisericii; Parohia – „familia” din biserică; Familia – „biserica de acasă”;
Credința în primele comunități creştine	Definirea creștinismului; Modalități de relaționare și trăire a credinței; Depășirea dificultăților cu ajutorul Duhului Sfânt;

Sfânta Treime

Macheta Catedralei Mântuirii Neamului

Predica de pe Muntele Măslinilor

3. *Completează rebusul de mai jos şi identifică elemente esenţiale ale vieţii creştinului în relaţie cu semenii:*

1. Manifestare a dragostei;
2. Antonimul cuvântului „cruzime”;
3. Lipsă de mândrie;
4. Stare de veselie a omului;
5. Lipsa războiului;
6. Legătură de amiciţie;
7. Echitate în relaţiile dintre oameni;
8. Virtute cuprinsă în a cincea fericire.

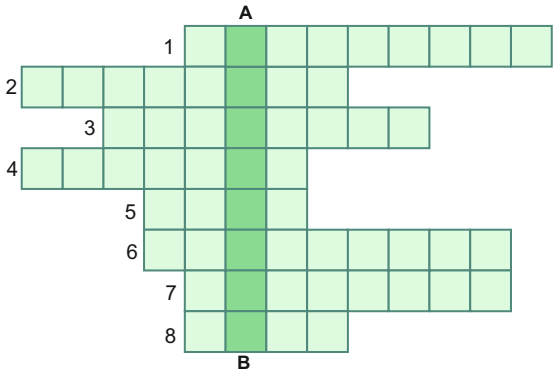

A-B: au fost rostite pe Muntele Măslinilor

4. *Aminteşte-ţi denumirea corectă a Praznicelor Împărăteşti din icoanele de mai jos şi descrie evenimentul reprezentat în icoană:*

Naşterea Domnului

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

CAPITOLUL I

DUMNEZEU SE FACE CUNOSCUT OMULUI

1. Iubirea, temeiul vieţii
2. Descoperirea Sfintei Treimi în istoria biblică
3. Mărturisirea Sfintei Treimi în „Simbolul de Credinţă”
4. Sfânta Treime în Sfânta Liturghie şi în viaţa Bisericii
Recapitulare
Evaluare

Lecția 1

IUBIREA, TEMEIUL VIEŢII

„Cel ce rămâne în iubire, rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne în el.”
(I Ioan 4, 16)

Păstorul cel Bun

Dicționar

a se trufi – a se mândri;
necuviință – faptă care contravine legii, dreptății, credinței;
chimval – instrument muzical alcătuit din două talgere de metal;
aramă – metal roșiatic, foarte maleabil care, folosit pentru diverse instrumente sonore, redă un sunet sec.

Iisus binecuvintează copiii

Temeiul vieții este iubirea, cel mai înalt sentiment al omului. Prin iubire, omul se deschide spre cunoaștere, comunicare și comuniune cu aproapele și cu Dumnezeu, în Biserică, în familie și în societate.

Pentru omul credincios, iubirea desăvârșită este Dumnezeu Însuși, așa cum ne încredințează Sfântul Evanghelist Ioan: ***„Dumnezeu este iubire”*** (I Ioan 4, 8). Acest adevăr ne este descoperit prin **crearea, mântuirea și sfințirea lumii** de către Dumnezeu.

Crearea lumii este acțiunea iubitoare a lui Dumnezeu de a aduce la existență universul și omul. Acesta este chemat la dialog și comuniune de iubire cu Creatorul său. Pentru a ajunge la iubirea de Dumnezeu, omul învață să iubească pe cei de lângă el: *„Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească”* (1 Ioan 4, 20).

Pentru a restabili comuniunea pierdută prin neascultarea lui Adam și a Evei, Dumnezeu plănuiește tainic **mântuirea** lumii, dovedind față de ea o iubire desăvârșită, în care Se dăruiește pe Sine jertfindu-Se: *„Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică”* (Ioan 3, 16).

Iisus Hristos îi învață pe oameni iubirea desăvârșită și Se oferă ca model al acestei iubiri: *„Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul”* (Ioan 13, 34). El ne învaţă astfel: *„Iubiţi pe*

vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc, ca să fiţi fiii Tatălui vostru Celui din ceruri" (Matei 5, 44-45). Prin Învierea Sa, Mântuitorul dovedeşte că iubirea este mai puternică decât moartea și că este dătătoare de viață. **Scopul vieții creștine** este unirea cu Dumnezeu prin iubire, adică **îndumnezeirea**. Prin Pogorârea Sfântului Duh în ziua Cincizecimii această iubire este împărtăşită întregii creaţii, pentru **sfințirea** lumii.

Iubirea desăvârşită şi jertfelnică a Mântuitorului Iisus Hristos, a atins, de-a lungul timpului, inimile multor oameni. Sfinţii Apostoli L-au urmat şi L-au propovăduit din iubire şi din credinţă. Sfântul Apostol Pavel a simţit dragostea lui Hristos când a spus: *„Nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine. Şi viaţa de acum, în trup, o trăiesc în credinţa în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit şi S-a dat pe Sine Însuşi pentru mine*" (Galateni 2, 20).

Pătruns de această iubire dumnezeiască, Sfântul Apostol Pavel a scris cel mai frumos **imn al iubirii**, numit: „Dragostea şi bunurile ei". Iubirea este mai mare decât orice dar sau lucru pe care omul le poate avea în viaţa pământească. Ea transformă raţiunea, simţirea şi voinţa omului făcându-le roditoare în virtuţi, ca lucrări ale lui Dumnezeu. De aceea: „Dragostea nu cade niciodată!" (1 Corinteni 13, 8).

Să înțelegem textul!

Formulează ideile principale ale lecţiei, despre iubirea lui Dumnezeu, folosind schema de mai jos:

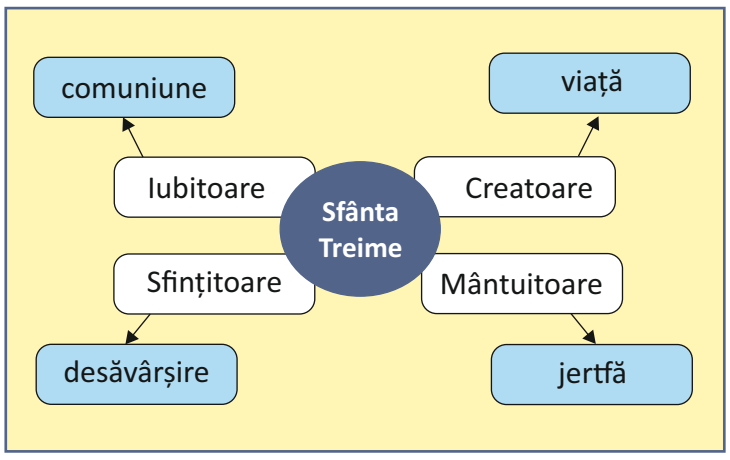

Sfântul Apostol Pavel

Dragostea şi bunurile ei

„De aş grăi în limbile oamenilor şi ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare şi chimval răsunător. Şi de aş avea darul proorociei şi tainele toate le-aş cunoaşte şi orice ştiinţă, şi de aş avea atâta credinţă încât să mut şi munţii, iar dragoste nu am, nimic nu sunt. Şi de aş împărţi toată avuţia mea şi de aş da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseşte. Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieşte, nu se laudă, nu se trufeşte. Dragostea nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată."

(I Corinteni 13, 1-8).

Știați că...?

- Imnul iubirii este citit la slujba Tainei Sfântului Maslu, deoarece iubirea dumnezeiască vindecă sufletul și trupul omului?

Să exersăm!

1. Enumeră cele trei lucrări esenţiale înfăptuite de Dumnezeu în legătură cu lumea şi cu omul.

2. Transformă expresiile din coloana „A”, în adjective ce definesc virtuţi creştine, în coloana „B”, după model:

A	B
1. „îndelung rabdă”	*a.* răbdător
2. „este binevoitoare”	*b.*
5. „nu se trufeşte”	*e.*
6. „nu caută ale sale”	*f.*
7. „nu se aprinde de mânie”	*g.*

3. Realizează corespondența dintre citatele biblice din coloana A și tipul de iubire pe care-l exprimă, conform coloanei B:

Citate biblice		Iubirea lui Dumnezeu	
a.	„El te va iubi, te va binecuvânta şi te va înmulţi”. (Deuteronom 7, 13)	1.	Iubire dăruitoare
b.	„Domnul iubeşte pe cei neprihăniţi”. (Psalm 146, 8)	2.	Iubire veșnică
c.	„Mă voi îndura de tine cu o dragoste veşnică, zice Domnul, Răscumpărătorul tău.” (Isaia 54, 8)	3.	Iubire jertfelnică
d.	„Domnul mustră pe cine iubeşte, ca un părinte pe copilul pe care-l iubeşte!” (Pilde 3, 12)	4.	Iubire necondiționată
e.	„Noi am cunoscut dragostea Lui prin aceea că El Şi-a dat viaţa pentru noi” (1 Ioan 3, 16)	5.	Iubire curată
f.	„El ne-a iubit pe noi şi a trimis pe Fiul Său ca jertfă de ispăşire pentru păcatele noastre”. (1 Ioan 4, 9)	6.	Iubire ocrotitoare

4. Alcătuiește o compunere cu titlul: *Iubirea lui Dumnezeu şi răspunsul omului* în care să argumentezi rolul iubirii în familie şi în societate.

5. Reţine îndemnul Mântuitorului Iisus Hristos: *„Să vă iubiți unul pe altul”* (Ioan 15, 12)

6. Alcătuiește un glosar personal care să cuprindă textele biblice referitoare la iubirea dintre semeni și valori spirituale comune ale oamenilor. Completează-l cu citate nou-descoperite pe parcursul lecțiilor studiate în timpul acestui an școlar.

Activitate practică

Iubirea, în cuvinte şi în imagini

1. Formează trei echipe de lucru;
2. Selectează un citat dintre cele enumerate: Romani 13, 8; Romani 12, 10; Ioan 15, 13.
3. Realizează, împreună cu echipa ta, un pliant sau un poster cu citatele selectate de tine.
4. Asigură-te că transmiţi o informaţie, o emoţie şi/sau un mesaj motivaţional;
5. Expune lucrările realizate, într-un loc vizibil din incinta clasei sau a școlii.

Credință și cultură

✧ Icoana Maicii Domnului „Dulcea sărutare” exprimă iubirea Fecioarei Maria pentru pruncul Iisus. Acesta are fața lipită de a Maicii Sale, într-un gest de mare tandrețe, iar Maica Domnului Îl îmbrățișează cu multă afecțiune. În tradiția Bisericii această icoană face parte dintre cele 70 de icoane pictate de Sfântul Evanghelist Luca.

Maica Domnului. „Dulcea Sărutare”

✧ În tradiţia populară românească există o zi dedicată iubirii: „Ziua de Dragobete” sărbătorită în fiecare an pe 24 februarie. În calendarul popular ziua de Dragobete marchează începutul vremii frumoase, al primăverii și al renașterii naturii;

✧ Filosofia clasică greco-romană propune cel puțin patru termeni pentru a reda variatele și multiplele nuanțe ale iubirii, deopotrivă ca realitate a sufletului omenesc, dar și ca mod de relație cu Dumnezeu, cu semenii, cu lumea, precum și cu întreaga creație; acești termeni sunt: *agapi* (iubirea față de Dumnezeu, semeni, dușmani, *philia* (afecțiune, prieteni), *storge* (atașament, iubire între părinți și copii), *eros* (pasiune).

• **Descoperă termeni folosiţi pentru iubire în diferite limbi străine, studiate la şcoală.**

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan a fost unul dintre cei doisprezece Apostoli ai Mântuitorului Hristos şi este autorul Evangheliei care îi poartă numele, a trei epistole din Noul Testament (I, II, III Ioan) şi a „Apocalipsei”. Este numit „teologul iubirii” şi „teologul Noului Testament”. În Evanghelia sa, el se prezintă ca fiind „ucenicul cel preaiubit” al Domnului, în icoana „Cina cea de Taină” fiind reprezentat sprijinindu-şi capul de pieptul lui Iisus.

În toate scrierile sale, evidențiază porunca iubirii. De la el învățăm ce înseamnă să ai: inimă de ucenic credincios și ascultător, de fiu adevărat și devotat, iar mai apoi, de părinte jertfelnic.

Este sărbătorit pe 8 mai, 30 iunie şi pe 26 septembrie.

• **Realizează o descriere a comportamentului unui creștin, ca „apostol al iubirii”, în zilele noastre, după modelul Apostolului Ioan.**

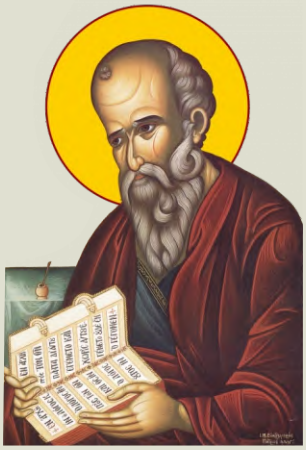

Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan

Să concluzionăm!

➢ Iubirea lui Dumnezeu față de om și lume este creatoare, mântuitoare și sfințitoare.

➢ Iisus Hristos este pentru noi model de iubire față de toți oamenii.

➢ Iubirea îi unește pe oameni cu Dumnezeu iar pe oameni îi aduce în comuniune în Biserică, familie și societate.

Vulturul – simbol al Sfântului Ioan Evanghelistul.

Lecția 2

DESCOPERIREA SFINTEI TREIMI ÎN ISTORIA BIBLICĂ

„Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Fiul cel Unul Născut, Cel Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut” (Ioan 1, 18)

Sfânta Treime la Stejarul Mamvri

Taina Sfintei Treimi este mai presus de puterea de înțelegere a omului. „Taina cea din veci ascunsă” (Coloseni 1, 26) a fost descoperită direct prin Întruparea Mântuitorului Iisus Hristos și prin Pogorârea Duhului Sfânt la Cincizecime.

Descoperirea lui Dumnezeu în Vechiul Testament și **în Noul Testament** exprimă adevărul despre **caracterul unic, personal și întreit al lui Dumnezeu.** El s-a revelat treptat, în moduri diferite, de-a lungul istoriei.

În **Vechiul Testament**, Sfânta Treime Se revelează încă de la crearea lumii. Înainte de crearea lui Adam, Dumnezeu plănuiește: „Să facem om după chipul și asemănarea Noastră” (Facere 1, 26), iar înainte de alungarea primilor oameni din Rai, Dumnezeu afirmă: „Iată că Adam s-a făcut ca unul din Noi, cunoscând binele și răul” (Facere 3, 22). De asemenea, la construirea turnului Babel, Dumnezeu a zis: „Să Ne pogorâm și să amestecăm limbile lor” (Facere 11, 7). La stejarul Mamvri Dumnezeu S-a arătat ca trei Îngeri cu chip omenesc, patriarhului Avraam (Facere 18). Îngerii din viziunea profetului Isaia mărturisesc pe Dumnezeu întreit în Persoane cântând: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot” (Isaia 6, 3). Această întreită repetare a cuvântului „sfânt” se referă la cele trei Persoane ale Sfintei Treimi. Descoperirile lui Dumnezeu evidenţiază grija şi iubirea Sa faţă de oameni, cu care rămâne în legătură şi cărora li Se descoperă personal, călăuzindu-i în viaţă.

Schimbarea la față

Dicționar

veac (veci) – secol; aici cu sens de veșnic;
Savaot – numele lui Dumnezeu, conducător al oștirilor îngerești;
monoteism – credință într-o singură divinitate;
politeism – credința în mai multe divinități.

Descoperirea Sfintei Treimi **nu s-a făcut clar în Vechiul Testament** pentru că evreii, care erau înconjurați de popoare politeiste, s-ar fi abătut ușor de la monoteism la politeism, dacă li s-ar fi revelat că în Dumnezeu sunt trei Persoane.

În **Noul Testament** cele trei Persoane ale Preasfintei Treimi **se descoperă în mod direct și explicit.**

La Buna Vestire, arhanghelul îi spune Sfintei Fecioare Maria: *„Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfântul Care Se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu Se va chema”* (Luca 1, 35).

La Botezul Domnului, Duhul Sfânt Se pogoară în chip de porumbel, iar Tatăl mărturiseşte din cer, zicând despre Iisus Hristos: *„Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit”* (Matei 3, 16-17). Sfânta Treime este mărturisită la Schimbarea la faţă pe Muntele Taborului şi după Învierea Sa, când Mântuitorul Hristos îi trimite pe ucenici la propovăduire: *„Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh”* (Matei 28, 19).

Sfânta Treime a fost propovăduită şi de către Sfinţii Apostoli. Sfântul Ioan Evanghelistul spune lămurit: *„Trei sunt Care mărturisesc în cer: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh şi Aceştia Una sunt”* (*1 Ioan* 5, 7), iar Sfântul Apostol Pavel, îi binecuvântează pe locuitorii din Corint prin cuvintele: *„Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi!”* (*2 Corinteni* 13, 13).

Să înțelegem textul!

Enumeră momente ale descoperirii Sfintei Treimi în istoria biblică, utilizând pictograma de mai jos.

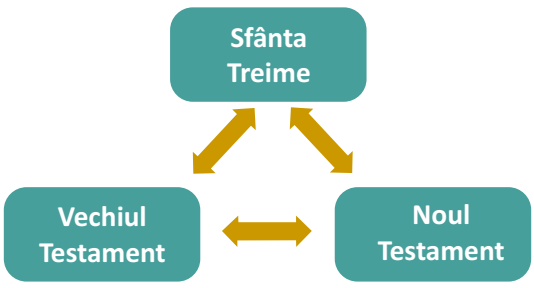

Botezul Domnului

Sfânta Treime

Știați că...?

- În calendarul creștin-ortodox, sărbătoarea Sfintei Treimi se prăznuiește în a doua zi după Rusalii?
- Există trei religii monoteiste: iudaismul, creștinismul și islamismul?
- Dintre cele trei religii monoteiste doar creștinismul își manifestă credința într-un singur Dumnezeu întreit în Persoane?
- În 2006 Banca Națională a României a pus în circulație o monedă de argint, dedicată Bisericii de la Densuș, pe care se află icoana Sfintei Treimi?

Să exersăm!

1. **Identifică valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri:**
   a. Dumnezeu S-a revelat treptat de-a lungul istoriei. A/F
   b. Taina Sfintei Treimi este ușor accesibilă înțelegerii omului. A/F
   c. La stejarul Mamvri Avraam a avut ca oaspeți trei oameni obișnuiți. A/F
   d. Sfânta Treime S-a arătat la Botezul Domnului Hristos. A/F
   e. Sfânta Treime a fost propovăduită de către Sfinții Apostoli. A/F

2. **Descoperă în icoanele de mai jos teofanii ale Sfintei Treimi:**

3. **Explică necesitatea descoperirii Sfintei Treimi în Noul Testament, deși existau mărturii încă din Vechiul Testament.**

4. **Realizează o dezbatere cu titlul: „Lumea – darul lui Dumnezeu pentru om”. Pornește de la următoarele afirmații: *natura este darul lui Dumnezeu / natura este sursă de îmbogățire*. Argumentează pro și contra cu referire la cele două afirmații.**

5. **Audiază și învață, împreună cu profesorul de Religie, următoarea cântare de la Sfânta Liturghie:**

„Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot. Plin este cerul și pământul de mărirea Ta. Osana întru cei de sus Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus!”

Activitate practică

Sfânta Treime în iconografia ortodoxă

1. Analizează cu ajutorul profesorului de Religie, icoana Sfintei Treimi;
2. Urmărește, în analiza ta, următoarele elemente: modul de reprezentare a Sfintei Treimi, culoarea veșmintelor fiecărei Persoane, alte detalii ale icoanei;
3. Descrie oral icoana, incluzând elementele analizate.

Credință și cultură

✧ Cea mai răspândită icoană a Sfintei Treimi este scena biblică a apariției celor trei îngeri cu chip omenesc în fața patriarhului Avraam, la stejarul din Mamvri, descrisă în cartea „Facere”, capitolul 18.

✧ De-a lungul istoriei s-au încercat multe reprezentări care să transmită pictural unitatea Ființei și treimea de Persoane în Dumnezeu, de la mozaicurile bizantine până la Teofan Grecul, Andrei Rubliov sau Pârvu Zugravu (Mutu).

✧ Pârvu Zugravu (Mutu) a fost trecut în rândul sfinților în anul 2017, cu ziua de sărbătorire 7 august, purtând numele de Sfântul Cuvios Pafnutie – Pârvu Zugravul. El a fost pictorul bisericesc admirat de familiile domnești Cantacuzino și Brâncoveanu.

• Caută mai multe informații despre Sfântul Cuvios Pafnutie – Pârvu Zugravul și completează-ți cunoștințele!

Sfânta Treime pictată de Sfântul Cuvios Pafnutie

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Patrick s-a născut în jurul anului 381 d.Hr. într-o familie de slujitori ai altarului. La vârsta de 16 ani s-a îndepărtat de Dumnezeu şi, fiind răpit de piraţi, a fost vândut ca sclav. Robia i-a schimbat complet viaţa şi s-a dedicat rugăciunii, rostind ziua şi noaptea peste o sută de rugăciuni. A reuşit să se întoarcă la părinţii săi, iar Sfântul Gherman, episcopul oraşului Auxerre, i-a încredinţat misiunea de a vesti credinţa creştină druizilor, locuitorii Irlandei. După multe necazuri şi suferinţe, împreună cu ucenicii săi, Sfântul Patrick a botezat pe toţi locuitorii ţării. Este înfăţişat în iconografie ţinând în mână un trifoi (plantă cu trei frunze) ca simbol al Sfintei Treimi. Numit „luminătorul Irlandei”, Sfântul Patrick este sărbătorit pe 17 martie.

• Relatează încercarea prin care a trecut Sfântul Patrick și arată ce efect a avut asupra lui!

Sfântul Patrick

• Să concluzionăm!

➢ Sfânta Treime este Dumnezeu Unul în Ființă și întreit în Persoane: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh

➢ Caracterul unic și personal al lui Dumnezeu s-a descoperit atât în Vechiul Testament, cât și în Noul Testament.

➢ În Vechiul Testament, Dumnezeu se descoperă treptat, cu discreție la început, dar și direct, personal, apoi, în fața lui Avraam.

➢ În Noul Testament, Dumnezeu se descoperă deplin, ca treime de Persoane, prin intermediul Fiului Întrupat.

Simbol creştin

Trifoiul – folosit de Sfântul Patrick ca simbol al Sfintei Treimi, cele trei frunze simbolizând pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh.

Lecția 3

MĂRTURISIREA SFINTEI TREIMI ÎN „SIMBOLUL DE CREDINȚĂ”(I)

„Căci trei sunt Care mărturisesc în cer: Tatăl, Cuvântul și Sfântul Duh, și Acești trei Una sunt.” (I Ioan 5, 7)

Sfântul Împărat Constantin cel Mare

Dicţionar

Sinod ecumenic – adunarea tuturor episcopilor Bisericii creștine ce a avut scopul de a combate erezii și a formula învățături de credință;
Arianism – doctrină eretică formulată de preotul Arie, care nega natura divină a lui Hristos.
erezie – învățătură de credință greșită

Sfinții Părinți de Sinodul I Ecumenic

Biserica a mărturisit de la început credința în Dumnezeu și în Iisus Hristos, ca Fiu al Său, întrupat, răstignit și înviat pentru noi și pentru a noastră mântuire. Această mărturisire a fost fixată de către Sfinții Apostoli în **expresii, formule** sau **simboluri de credință**: „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu” (Matei 16, 16). Acestea aveau rolul de a mărturisi în comuniune, în Biserică „un singur Domn, o credință și un botez” (Efeseni 4, 5).

La începutul secolului al IV-lea, învățăturile despre Persoanele Sfintei Treimi au devenit o temă centrală a preocupărilor teologice. Unii creștini credeau greșit că Hristos nu este Dumnezeu adevărat, ci o ființă creată de Dumnezeu Tatăl. Alţii considerau greşit că Duhul Sfânt nu este Dumnezeu adevărat, ci doar o energie dumnezeiească. Aceste perspective greșite se numesc **erezii.**

În contextul tulburărilor provocate de aceste învățături, care amenințau unitatea de credință a Bisericii, împăratul Constantin cel Mare (306-337) a decis ca, **în anul 325 d. Hr.**, să convoace în **orașul Niceea**, **Primul Sinod Ecumenic**. Cei 318 Sfinți Părinți, care au participat la acest sinod, **au combătut arianismul** și au alcătuit mărturisirea de credință despre Dumnezeu-Tatăl și Dumnezeu-Fiul. Hotărârile Primului Sinod Ecumenic nu au restabilit liniștea în Imperiul Roman. Peste o jumătate de secol, împăratul Teodosie cel Mare (379-

395) a fost nevoit ca **în anul 381 d. Hr.** să convoace **al doilea Sinod Ecumenic**, la **Constantinopol**, pentru a combate învățăturile greșite despre dumnezeirea Duhului Sfânt. Mărturisirea de credinţă în cele 12 articole alcătuite la cele două sinoade ecumenice, Niceea și Constantinopol, reprezintă **Crezul** Bisericii creștine și cuprinde **sinteza învățăturii creștine**. Aceste articole constituie adevărul revelat de Dumnezeu într-o formă precisă și concisă.

Crezul este mărturisire și rugăciune pentru creștini în cadrul cultului divin și în viața personală. Prin rostirea Crezului la Taina Sfântului Botez, cel botezat devine membru al Bisericii. Prin mărturisirea Simbolului de credință la Sfânta Liturghie, creștinul mărturisește credința sa, în comuniune cu Biserica.

Gândurile, vorbele și faptele definesc omul. Prin tot ceea ce facem în viața de zi cu zi mărturisim despre noi înșine, în fața oamenilor și a lui Dumnezeu. **Prin mărturisirea credinței ne asumăm învățătura Mântuitorului Iisus Hristos ca mod de viață**, în relație cu Dumnezeu și cu semenii. Viața creștinului înseamnă cunoaștere și trăire a învățăturii lui Hristos, iar acestea devin mărturisire în fața semenilor. Creștinul participă la viața Bisericii, prin rugăciune. El este în comuniune cu ceilalți creștini și se împărtășește de harul dumnezeiesc prin Sfintele Taine. Prin Crez ne exprimăm apartenența la Biserica lui Hristos și totala noastră credință într-un Dumnezeu, Care ni S-a revelat, Care ne-a dezvăluit voia Sa și Care ne cheamă la El, prin Evanghelia Sa.

Să înțelegem textul!

Detaliază schema de mai jos, formulând enunțuri corespunzătoare !

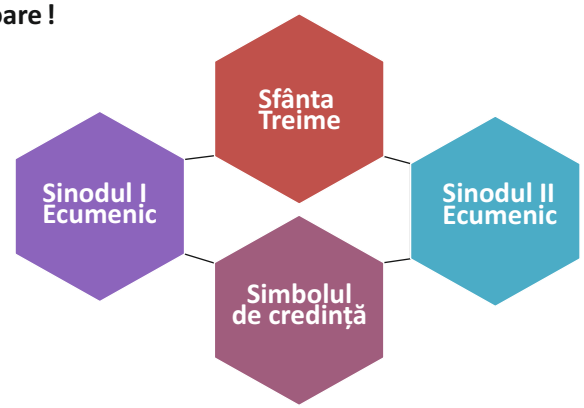

Crezul

Art.1. ***Cred întru unul Dumnezeu, Tatăl*** *Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului, al tuturor celor văzute și nevăzute.*
Art.2. ***Și întru Unul Domn Iisus Hristos****, Fiul lui Dumnezeu, Unul Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii: Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, iar nu făcut, Cel de o ființă cu Tatăl, prin Care toate s-au făcut.*
Art.3. Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara și S-a făcut om.
Art.4. Și S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pătimit și S-a îngropat.
Art.5. Și a înviat a treia zi, după Scripturi.
Art.6. Și S-a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui.
Art.7. Și iarăși va să vină cu slavă, să judece viii si morții, a Cărui împărăție nu va avea sfârșit.
Art.8. ***Și întru Duhul Sfânt****, Domnul de viață Făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cel ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit, Care a grăit prin prooroci.*
Art.9. ***Și întru una****, sfântă, sobornicească și apostolească* ***Biserică.***
Art.10. Mărturisesc un ***Botez,*** *spre iertarea păcatelor.*
Art.11. Aștept ***învierea*** *morților.*
Art.12. Și viața veacului, ce va să fie. Amin.

Știați că...?

- Simbolul de credință Niceo-Constantinopolitan a fost recunoscut și recomandat și de celelalte 5 Sinoade Ecumenice care au urmat ?

Să exersăm!

1. Organizează informațiile despre „Simbolul credinței” conform tabelului următor:

a) autorii;
b) timpul și locul alcătuirii;
c) scopul;
d) învățătura.

Simbolul credinței – Crezul				
autori	**locul**	**timpul**	**scopul**	**învățătura**

2. Citește textul de mai jos și explică importanța mărturisirii de credință în societatea de astăzi. Explică relația dintre mărturisirea credinței prin cuvânt și mărturisirea credinței prin fapte.

„Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi şi Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor şi Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri”

(Matei 10, 32-33).

3. Lecturează textul următor:

„La Sinodul I ecumenic de la Niceea, încercând să-i convingă pe Arie și pe filozoful Evloghie despre Taina Sfintei Treimi, Sfântul Spiridon a luat o cărămidă pe care, ținând-o în mâna stângă, a binecuvântat-o „în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”. Imediat după aceea, din cărămidă s-a înălțat foc și a curs apă, iar în mâna Sfântului Spiridon a rămas numai lutul. Văzând acest lucru, filozoful a înțeles minunea ce s-a făcut și a crezut cele mărturisite de sfântul”. (Sinaxar, Minei, luna decembrie)

• Formulează, cu cuvintele tale, concluzia la care a ajuns filosoful Evloghie cu privire la Sfânta Treime, după ce a fost martor al acestei minuni.

Sinodul I de la Niceea

4. Explică simbolul credinței din perspectiva iubirii Dumnezeului treimic față de om, făcând referire la cele trei lucrări ale Persoanelor divine.

Activitate practică

Să învățăm Crezul!

1. Se împart elevii în 5 echipe de lucru;
2. Se distribuie fiecărei echipe fragmente din Crez;
3. Se ordonează corect fragmentele primite și se lipesc pe o coală de flip-chart;
4. Se observă neconcordanțele și se remediază prin aprofundare.

Credință și cultură

✧ Un mod deosebit de reprezentare a Sfintei Treimi îl găsim în opera lui Dante Alighieri, „Divina comedie”, Cântul 23 din Paradisul.

✧ Între Sfinții Părinți prezenți la Sinodul II Ecumenic, pomeniți în calendarul ortodox la 22 mai, a participat și Terentius, episcop de Tomis (Constanța).

Catedrala Sfinții Apostoli Petru și Pavel. Constanța

✧ În Biserica Catolică, Crezul se rostește și în limba latină: *Credo in unum Deum, Patrem omnipoténtem, Factórem cæli et terræ, Visibílium ómnium et invisibílium. Et in unum Dóminum Iesum Christum, Fílium Dei Unigénitum, Et ex Patre natum ante ómnia sæcula. Deum de Deo, lumen de lúmine, Deum verum de Deo vero, Génitum, non factum, consubstantiálem Patri: Per quem ómnia facta sunt. Qui propter nos hómines et propter nostram salútem. Descéndit de cælis. Et incarnátus est de Spíritu Sancto Ex María Vírgine, et homo factus est. Crucifíxus étiam pro nobis sub Póntio Piláto; Passus, et sepúltus est, Et resurréxit tértia die, secúndum Scriptúras, Et ascéndit in cælum, sedet ad déxteram Patris. Et íterum ventúrus est cum glória, Iudicáre vivos et mórtuos, Cuius regni non erit finis. Et in Spíritum Sanctum, Dóminum et vivificántem: Qui ex Patre Filióque procédit. Qui cum Patre et Fílio simul adorátur et conglorificátur:Qui locútus est per prophétas.Et unam, sanctam, cathólicam et apostólicam Ecclésiam. Confíteor unum baptísma in remissiónem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum, Et vitam ventúri sæculi. Amen.*

• Identifică cuvintele asemănătoare din limba latină, în limba română, cu înțeles religios!

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Spiridon s-a născut pe la anul 270 și a fost episcop al Trimitundei. A participat la Sinodul I Ecumenic de la Niceea și a uimit pe cei prezenți, cu simplitatea cu care a explicat unitatea și diversitatea Sfintei Treimi. Prin cele trei elemente esențiale care alcătuiesc o cărămidă, Sfântul Spiridon le-a explicat că focul îl reprezită pe Tatăl, lutul pe Fiul lui Dumnezeu întrupat, iar apa pe Duhul Sfânt trimis în lume de Tatăl. Sfântul Spiridon este cinstit de Biserică în ziua de 12 decembrie.

• Enumeră câteva modalităţi simple de mărturisire a credinţei în grupul tău de prieteni!

Sfântul Spiridon

Să concluzionăm!

➢ Simbolul de credință a fost alcătuit de Sfinții Părinți prezenți la primele două Sinoade Ecumenice: de la Niceea, din anul 325 d. Hr. și de la Constantinopol, din anul 381 d. Hr.

➢ Crezul mărturisit în Biserica Ortodoxă Română cuprinde învățătura pe scurt despre: Sfânta Treime, Sfânta Biserică, Sfintele Taine, învierea morților și viața veșnică.

Simbol creștin

Crucea trilobată
Capetele sale în formă de trifoi simbolizează Sfânta Treime.

Lecția 4

MĂRTURISIREA SFINTEI TREIMI ÎN „SIMBOLUL DE CREDINȚĂ”(II)

„Căci toți sunteți fii ai lui Dumnezeu prin credința în Hristos Iisus” (Galateni 3, 26)

Pogorârea Duhului Sfânt

Sfinții Părinți de Sinodul II Ecumenic

Crezul expune, pe scurt, **învățături despre Persoanele Sfintei Treimi,** pe care creștinul trebuie să le cunoască, să le primească și să le mărturisească în viața personală, în Biserică și în societate. Vechimea crezului arată continuitatea unui mod de viață creștin și de comuniune în Biserică cu Dumnezeu și cu semenii. Rostirea cuvântului „cred” înseamnă primirea și mărturisirea învățăturii Bisericii.

Învățătura creștină despre Dumnezeu mărturisește că **există un singur Dumnezeu întreit în Persoane**, numite **Tatăl, Fiul** și **Sfântul Duh**. Cele trei Persoane ale Sfintei Treimi sunt egale, distincte și nedespărțite. Deosebirea dintre Persoanele Sfintei Treimi este dată de însușirile caracteristice fiecăreia.

Dumnezeu Tatăl, prima Persoană a Sfintei Treimi, **este Creatorul** lumii văzute și a celei nevăzute. El este Cel care ține toate cu puterea Sa fiind numit „Atotțiitorul”. Mântuitorul Hristos ne-a învățat să-L numim „Tată” în rugăciunea „Tatăl nostru”.

Dumnezeu Fiul, a doua Persoană a Sfintei Treimi, este născut din veci din Tatăl și este întrupat din Fecioara Maria, fiind Dumnezeu adevărat și Om adevărat. Ca Dumnezeu, El este veșnic, egal cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, fiind **Mântuitorul** lumii. Prin întruparea de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, Iisus Hristos rămâne Dumnezeu Adevărat și Se face om asemenea nouă. El S-a născut din Fecioara Maria, a trăit pe acest pământ ca un om, fiind fără păcat. Prin cuvintele și faptele Lui, a devenit lumină pentru oameni, cărora le-a descoperit dumnezeirea Sa și calea care duce către Împărăția

Dicționar

dogmă – învățătură fundamentală a unei religii, impusă ca adevăr incontestabil;
purcede – a proveni, a izvorî.
de o ființă – a avea aceeași natură;
atotțiitor – purtător de grijă.

cerurilor. Pentru oameni și pentru mântuirea lor, Mântuitorul a suferit chinuri și moarte pe cruce în timpul guvernatorului roman, Pilat din Pont. A înviat a treia zi, după cum fusese scris în Vechiul Testament, de către profeți. S-a înălțat la ceruri și stă de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl, ca Dumnezeu adevărat, egal cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. **Dumnezeu Fiul este Mântuitor**, dar **și Judecător** deoarece va veni cu slavă să judece pe toți oamenii și să întemeieze Împărăția fără de sfârșit, veșnică, cu toți credincioșii.

Dumnezeu Duhul Sfânt, a treia Persoană a Sfintei Treimi, este **Sfințitorul** lumii, purcede de la Dumnezeu Tatăl și este Dumnezeu adevărat, egal cu Tatăl și cu Fiul. El este dătător de viață și Cel Care a grăit prin prooroci, pregătind omenirea pentru venirea Mântuitorului Hristos. A inspirat pe autorii cărților Sfintei Scripturi. A fost prezent la Botezul Domnului Hristos, sub chip de porumbel, pe Muntele Tabor, ca nor, la Schimbarea la față a Mântuitorului și S-a pogorât peste Apostoli la Cincizecime sub formă de limbi de foc. Sfântul Duh lucrează în Biserică prin Sfintele Taine, sfințind și mântuind pe credincioși.

În Crez mărturisim despre Biserica una, sfântă, sobornicească și apostolească, despre botezul care iartă păcatele și despre nădejdea noastră în înviere.

Pentru creștini, **Sfânta Treime constituie model desăvârșit de comuniune în iubire:** „Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie Una” (Ioan 17, 21).

Să înțelegem textul!

Precizează învățătura despre Sfânta Treime, așa cum reiese din textul lecției, urmărind diagrama de mai jos:

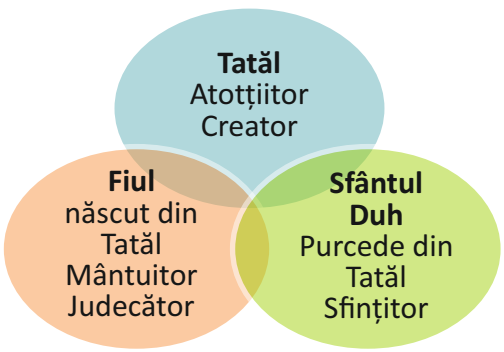

Iisus Hristos Învățătorul

Sfântul Duh

Știați că...?

- O analogie folosită de Sfinții Părinți pentru a explica nașterea Fiului din Tatăl este nașterea gândului din minte, iar pentru purcederea Duhului Sfânt din Tatăl este cea a respirației care iese din plămâni?
- Prin rostirea Crezului la Botez, nașul promite (înaintea lui Dumnezeu) că va veghea asupra celui nou botezat să crească în credința creștină și să mărturisească învățăturile Bisericii lui Hristos?

Să exersăm!

1. Formulează răspunsuri pentru următoarele întrebări?

a. Ce cuprinde învățătura despre Sfânta Treime mărturisită prin Crez?
b. Prin ce însușiri Se aseamănă și Se deosebesc Persoanele Sfintei Treimi?
c. De ce este necesar să mărturisim Simbolul de Credință?
d. Ce model de comportament ne oferă relația dintre Persoanele Sfintei Treimi?
e. În cadrul căror slujbe se rostește Crezul?

2. Privește imaginile de mai jos și numește alte modalități de cinstire și de mărturisire a Sfintei Treimi.

Pictarea unei icoane

Catedrala Sfânta Treime, Baia Mare

Cruce și carte de rugăciuni

4. Privește imaginile de mai jos și cu ajutorul profesorului de religie discută despre deosebirile dintre cele două icoane.

Activitate practică

Cartea mea de rugăciuni

1. Confecționează o cărticică de rugăciuni;
2. Compune câte o rugăciune de laudă, una de mulțumire și una de cerere către fiecare dintre Persoanele Sfintei Treimi;
3. Decorează cărticica de rugăciuni cu elemente grafice și simboluri creștine.
4. Prezintă colegilor tăi rezultatul muncii tale.

Credință și cultură

Iisus Hristos Pantocrator

- ✧ Pe bolta turlei fiecărei biserici ortodoxe este pictat Iisus Hristos Pantocrator. Termenul de „Pantocrator”, se traduce din limba greacă prin *Atotțiitorul.* Deși atributul „Pantocrator” nu îi este acordat în mod direct lui Hristos, în iconografie, datorită interdicției canonice de a îl înfățișa pe Dumnezeu Tatăl într-o reprezentare antropomorfă, Iisus, ca parte a Treimii, apare ca „Cel Atotputernic”.
- ✧ Însemnarea cu Sfânta Cruce reprezintă o formă de mărturisire a Sfintei Treimi. Cele trei degete cu care ne facem semnul Sfintei Cruci simbolizează Sfânta Treime, iar inelarul și degetul mic lipit de palmă simbolizează cele două firi ale Mântuitorului Hristos, divină și umană.
- ✧ Există analogii pentru Sfânta Treime, pentru o oarecare înțelegere a acestei taine: timpul, deși e unul, are trei fețe: trecutul, prezentul și viitorul; spațiul, deși e unul, are trei dimensiuni: înălțimea, lungimea și lățimea; materia, deși e una, are trei stări: solidă, lichidă și gazoasă; sufletul, deși e unul, are trei facultăți: rațiunea, simțirea și voința. Unii au mers cu analogiile și mai departe, încât au spus că și matematica poate dovedi unitatea Treimii, deoarece 1 x 1 x 1 = 1.

• Identifică, în biserică, icoana Pantocrator a Mântuitorului Iisus Hristos.

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Grigorie Teologul

Sfântul Grigorie Teologul s-a născut în anul 328 în cetatea Nazians și a fost un mare sfânt părinte și învățător al Bisericii. Iubea viaţa duhovnicească, poezia creştină şi teologia pe înţelesul oamenilor. A fost hirotonit episcop de către Sfântul Vasile cel Mare. După ce a devenit episcop la Constantinopol a prezidat cel de-al II-lea Sinod Ecumenic. Prin vestitele sale cinci „Cuvântări teologice” a tâlcuit pe înțelesul oamenilor învățătura despre Sfânta Treime, de aceea, creştinătatea îl cinsteşte pe Sfântul Grigorie ca fiind cel mai mare teolog al Sfintei Treimi. Biserica Ortodoxă îl prăznuiește pe Sfântul Grigorie Teologul de două ori pe an: singur la 25 ianuarie și împreună cu Sfinții Vasile cel Mare și Ioan Gură de Aur la 30 ianuarie.

• În ce mod și-a manifestat Sfântul Grigorie dragostea față de Dumnezeu?

Să concluzionăm!

- ➢ Simbolul Credinței sau Crezul reprezintă mărturisirea de credință a creștinilor.
- ➢ Învățătura despre Sfânta Treime, caracteristică doar creștinismului, este aceea că Dumnezeu este Unul în ființă, dar întreit în Persoane: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.
- ➢ Sfânta Treime este izvor al iubirii și model al comuniunii dintre oameni.

Simbol creştin

Monograma lui Hristos
este un simbol alcătuit din literele inițiale ale numelui Iisus Hristos în limba greacă.

Lecția 5

SFÂNTA TREIME ÎN SFÂNTA LITURGHIE ȘI ÎN VIAȚA BISERICII

„Dumnezeiasca Liturghie este izvor de comuniune, de lumină şi de sfinţenie. Este vieţuire în rai, împreună şedere cu Dumnezeu şi cu sfinţii Lui”
(Sfântul Ioan de Kronstadt).

Iisus Hristos Pantocrator

Dicționar

cult divin – totalitatea slujbelor religioase;
filantropie – activitate umanitară;
formulă liturgică – frază folosită frecvent în cult;
epicleză – momentul culminant al Sfintei Liturghii.

Sfintele Daruri

Sfânta Treime se manifestă **în viața Bisericii** în mod nevăzut şi constituie model de comuniune în iubire şi de slujire a lui Dumnezeu şi a aproapelui. De aceea, creştinii sunt împreună, în Biserică, la rugăciune şi în diferite acţiuni desfăşurate pentru semeni. Slujirea prin rugăciune constituie **cultul divin**, iar slujirea aproapelui se numeşte **filantropie.**

Sfânta Treime este prezentă, în mod nevăzut, în **Sfânta Liturghie**, **cea mai importantă slujbă a Bisericii** care începe cu formula liturgică: *„Binecuvântată este Împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor”*. Sfânta Liturghie anunţă astfel Împărăţia Sfintei Treimi care este inaugurată tainic în Biserică: „În Biserica slavei Tale stând, în cer a sta ni se pare” (rugăciunile Bisericii). Aici oamenii şi îngerii Îl laudă pe Dumnezeu: *„Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot, plin e cerul şi pământul de mărirea Ta. Osana întru cei de sus! Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului. Osana întru cei de sus!”* Mărturisim, de asemenea, pe *„Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită”* ca fundament al credinţei noastre creştine. În icoana Sfintei Treimi Dumnezeu este reprezentat iconografic sub forma a trei îngeri identici.

Cinstirea Sfintei Treimi se face prin **semnul crucii**, în numele Sfintei Treimi. Biserica are formă de cruce sau de corabie. Modelul cruciform al Bisericii ne aminteşte de comuniunea cu Hristos cel răstignit pe cruce, ca o pregustare a comuniunii eterne cu Sfânta Treime din

Împărăţia cerurilor. Acest adevăr este afirmat la slujba de sfinţire a unei biserici: *„Această casă Tatăl a zidit, această casă Fiul a întărit, această casă Duhul Sfânt a înnoit-o, a sfinţit-o şi a luminat sufletele noastre”*. Prin aceste cuvinte este descrisă şi lucrarea de creare, mântuire şi sfinţire a lumii de către Sfânta Treime. De aceea, credincioşii cântă la Sfânta Liturghie: *„cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Treimii celei de o fiinţă şi nedespărţită”*.

Pentru această viaţă, cu toate darurile ei, Îi mulţumim lui Dumnezeu la Sfânta Liturghie în cel mai important moment al acesteia, **Epicleza**, când cântăm: *„Pe Tine Te lăudăm, pe Tine Te binecuvântăm, Ţie Îţi mulţumim, Doamne, şi ne rugăm Ţie, Dumnezeului nostru”.* Acum Mântuitorul Iisus Hristos este prezent sub forma pâinii şi a vinului, adică a Sfintei Împărtăşanii, care îl uneşte cu Dumnezeu pe credinciosul împărtăşit.

Mulţumim lui Dumnezeu pentru iubirea Lui nesfârşită, pentru aducerea la existenţă, pentru jertfa mântuitoare şi pentru că, împreună cu îngerii, suntem în comuniune cu Sfânta Treime. Din acest motiv, în toate slujbele şi rugăciunile Bisericii este întâlnită lauda adusă Sfintei Treimi: *„Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh şi acum şi pururea şi în vecii vecilor”*. În viaţa Bisericii, Sfânta Treime este prezentă la începutul şi sfârşitul oricărei rugăciuni, iar în viaţa omului este prezentă la începutul oricărei activităţi din viaţa de zi cu zi, când credincioşii îşi fac semnul Sfintei Cruci, invocând pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh. De asemenea, orice activitate filantropică a Bisericii îşi are originea în iubirea de oameni a Sfintei Treimi. Prin iubirea de aproapele se extinde Împărăţia lui Dumnezeu pe pământ şi se înfăptuieşte mântuirea fiecăruia dintre noi.

Sfânta Treime

Liturghier

Să înţelegem textul!

Folosind ca suport textul lecţiei, integrează expresiile următoare în enunţuri proprii, relevante:

Sfânta Treime | **Rugăciuni şi cântări** | **Viaţa Bisericii** | **Semnul Sfintei Cruci** | **Sfânta Liturghie**

Ştiaţi că...?

- Termenul „filantropie” provine din limba greacă şi înseamnă *iubire de oameni?*
- Cântarea de laudă adusă Sfintei Treimi se mai numeşte „doxologie”?
- Există o cântare numită „Doxologie” care se cântă la slujba Utreniei, dimineaţa, la apariţia primelor raze de soare?

Să exersăm!

1. Analizează textul poeziei şi identifică rolul iubirii în viaţa creştinului:

„Dragostea adevărată
Nu sfârşeşte la mormânt,
Vieţile de ea legate
Au un veşnic legământ
În cele mai grele zile
Aminteşte-ţi totdeauna
De Hristosul tău Cel Unul
De iubirea ta cea una.
Numai dragostea-i o stâncă
Într-o lume clătinată,
Numai ce-a zidit iubirea
Nu se sfarmă niciodată
Numai dragostea trăieşte,
Când în lume totul piere,
Numai ea rămâne aceeaşi
Şi-n înălţare, şi-n cădere
Numai dragostea cea sfântă
Dintr-o inimă curată
Totdeauna-i credincioasă
Şi rămâne neschimbată.
Pe părinţii tăi iubeşte-i
Pân-la moartea lor şi-a ta
Nimenea ca ei pe lume
Nu te va iubi aşa
În iubire şi-n cântare
Când trăieşti lângă Hristos
Fericit vei duce-o viaţă
Totdeauna de folos.
Pe toţi oamenii din lume
Să-i iubeşti, copilul meu,
Dragostea de fraţi e drumul
Dragostei spre Dumnezeu”.

(*„Dragostea adevărată”*, Traian Dorz)

2. Formulează propoziții utilizând următoarele cuvinte și expresii:

a. mod nevăzut.....
b. slujirea aproapelui.....
c. formulă liturgică.....
d. de-o ființă și nedespărțită.....
e. model cruciform.....
f. epicleză.....
g. jertfa mântuitoare.....
h. semnul crucii.....
i. Sfânta Treime.....
j. viața Bisericii.....

3. Audiază şi învaţă cu ajutorul profesorului de Religie cântarea „Sfinte Dumnezeule”.

„Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, Miluieștene pe noi!”

4. Reţine cuvintele Sfântului Apostol Pavel: *„Nimic nu va putea să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu”* (Romani 8, 39). Scrie citatul și adaugă-l în glosar.

Activitate practică

Cor de copii

1. Propune organizarea unui cor de copii sub coordonarea profesorului de Religie şi a profesorului de Educaţie Muzicală.
2. Pregătește un repertoriu variat de cântece: cântece de la Sfânta Liturghie, colinde etc.
3. Participă la slujbele oficiate cu prilejul Naşterii Domnului.

Credinţă şi cultură

✧ La sfârşitul secolului al X-lea solii cneazului Vladimir I al Kievului, au fost trimişi pentru a cerceta religiile lumii. Atitudinea lor la intrarea în biserica Sfânta Sofia din Constantinopol este memorabilă, aceştia fiind copleşiţi de frumuseţea Ortodoxiei: „Şi ne-am dus la greci şi ne-au condus acolo unde ei se închină la Dumnezeul lor şi nu ştiam dacă ne găsim în cer sau pe pământ; căci pe pământ nu se găseşte nici o atare privelişte, nici o atare frumuseţe. Nu suntem în stare să vă povestim, dar un lucru ştim, că acolo Dumnezeu locuieşte în mijlocul oamenilor; şi slujba lor este mai minunată decât în oricare altă ţară. Nu o să uităm niciodată frumuseţea aceasta”. („*Rusia: Un mileniu de istorie*”, de Martin Sixsmith)

Catedrala „Sfânta Sofia”

✧ În Biserica Ortodoxă Română, se aduce laudă Sfintei Treimi în Sfânta Liturghie şi prin limbajul mimico-gestual. Persoanele hipoacuzice au biserici dedicate și preoți care pot efectua slujbele religioase în limbaj mimico-gestual.

• **Descrie frumuseţea Ortodoxiei folosind textul citat sus!**

Vieţile sfinţilor

Sfântul Cuvios Andrei Rubliov, cunoscut drept cel mai mare iconar din Rusia, s-a născut în apropierea Moscovei, între anii 1360-1370. El a zugrăvit cea mai cunoscută icoana a sa: „Icoana Sfintei Treimi” sau a „Ospitalităţii lui Avraam” (1410). Sfântul Andrei Rubliov este descris ca fiind foarte smerit, „plin de bucurie şi lumină”. Opera sa este o expresie a acestei smerenii, cu un conţinut care degajă bucurie şi lumină. Această reprezentare a Sfintei Treimi permite, în acelaşi timp, atât afirmarea unităţii divine, cât şi a unicităţii celor trei Persoane. Este sărbătorit pe 4 mai.

Sfântul Cuvios Andrei Rubliov

• **Discută cu colegii tăi despre efectele participării tinerilor la slujba Sfintei Liturghii.**

Să concluzionăm!

- Sfânta Treime este prezentă în mod nevăzut la Sfânta Liturghie.
- Activitatea filantropică a Bisericii îşi are originea în iubirea Sfintei Treimi faţă de oameni.
- Cea mai cunoscută reprezentare iconografică a Sfintei Treimi este scena întâlnirii lui Avraam cu trei îngeri cu chip omenesc, la stejarul Mamvri.

Simbol creştin

Corabia – simbol care se referă la Biserica ce ne poartă asemenea unei corăbii pe valurile vieţii, spre Împărăţia Cerurilor.

CAPITOLUL I. RECAPITULARE

Activitate în echipă

ACTIVITATE PRACTICĂ

Lucrul în echipă

1. Formează 4 grupe de elevi;
2. Alege pentru fiecare grupă de elevi o lecție dintre cele studiate;
3. Reprezintă fiecare lecție, pe o foaie de flipchart folosind: imagini, idei, citate, simboluri;
4. Afișează fiecare lucrare;
5. Desemnează un reprezentant al echipei să prezinte rezultatul obținut.

1. Urmărește schema de mai jos și reamintește-ți noțiunile noi învățate în capitolul „Dumnezeu se descoperă omului”:

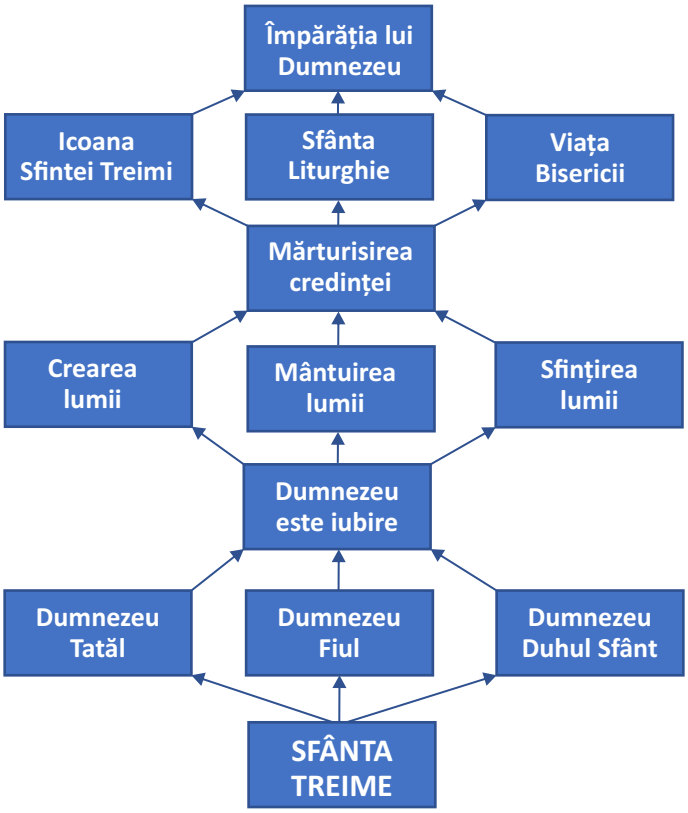

2. Formulează învățături de credință pe care ți le-ai însușit în lecțiile studiate, după modelul dat:

Citesc	Identific	Formulez
„Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită” (Sfânta Liturghie)	Sfânta Treime	Dumnezeu este Unul în ființă și întreit în persoane
„Făcătorul cerului și al pământului” (Crezul)		
„S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și S-a făcut om” (Crezul)		
„Făcătorul de viață... care a grăit prin proorooci” (Crezul)		

3. Completează spațiile punctate, adăugând cuvintele corespunzătoare din paranteză:

Cred întru ~~Unul~~ Dumnezeu, ... Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului, al tuturor celor văzute și nevăzute.

Și întru Unul Domn ....., Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii. Lumină din ....., Dumnezeu adevărat din ..... adevărat, născut, iar nu făcut; Cel ..... cu Tatăl, prin Care toate s-au făcut.

Care pentru noi, oamenii, și pentru a noastră ....., S-a pogorât din ceruri și ..... de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, și S-a făcut ..... .

Și ..... pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pătimit și S-a îngropat.

Și ..... a treia zi, după Scripturi.

Și ..... la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui.

Și iarăși va să vină cu slavă, ... viii și morții, a Cărui împărăție nu va avea sfârșit.

Și întru ....., Domnul de viață Făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cel ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este ....., Care a grăit prin prooroci.

Întru una, sfântă, sobornicească și apostolească.....

Mărturisesc un ..... spre iertarea păcatelor.

Aștept ..... morților.

Și viața veacului ce va să vie.

(~~Unul~~, Dumnezeu, de o ființă, a înviat, Iisus Hristos, om, S-a întrupat, Lumină, Tatăl, mântuire, S-a răstignit, S-a înălțat, să judece, Duhul Sfânt, închinat și slăvit, Biserică, botez, învierea)

4. Reține următoarele citate: „Dumnezeu este iubire” (1 Ioan 4, 8), „Să vă iubiți unul pe altul” (Ioan 15, 12), „Nimic nu va putea să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu” (Romani 8, 39). Scrie-le pe o coală A4 și adaugă-le la glosarul cu texte biblice.

Moment de rugăciune

Rugăciune
către Sfânta Treime

„Tată Ceresc, Preasfânt și Preaplin de Iubire, Doamne Iisuse Hristoase, Mântuitorul nostru, Doamne Duhule Sfinte, Lumina vieții noastre, Treime Sfântă, Care ai făcut toate cele văzute și nevăzute și pe noi ne-ai binecuvântat cu multe daruri cerești, ne închinăm Ție. Îți mulțumim, Te slăvim și Te iubim Tată Ceresc, Dumnezeul nostru!”
(Acatistul de mulțumire
către Dumnezeu Tatăl)

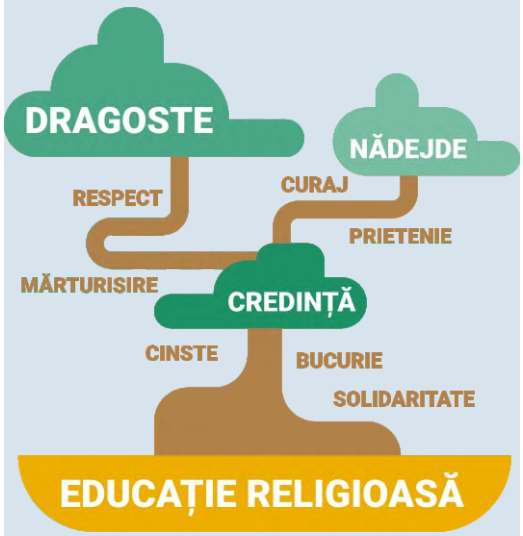

CAPITOLUL 1. EVALUARE

Proiectele cu caracter filantropic sunt o formă a iubirii creștine care se manifestă în Biserică.

Acțiunile din proiect au o parte spirituală și o parte materială pentru că orice activitate creștină trebuie să vizeze sufletul și trupul omului.

Aceste activități cheamă la acțiuni comune pe preoți, profesori, elevi și părinți.

Prin proiectele filantropice participanții se îmbogățesc sufletește, aprofundează credința, săvârșesc fapte bune, sporesc comuniunea în Biserică și lucrează la mântuirea lor.

Activitate în cadrul unui proiect

Criterii de evaluare:

- ✓ Înșiruirea logică a ideilor/evenimentelor;
- ✓ Implicarea tuturor membrilor proiectului;
- ✓ Organizarea transparentă și eficientă;
- ✓ Prezentarea clară a mesajului proiectului.
- ✓ Realizarea tuturor activităților propuse.

5 x 20 p = 100 p

PROIECT EDUCAȚIONAL „DĂRUIND, VEI DOBÂNDI”

Motto: „Precum Eu v-am iubit pe voi, așa si voi să vă iubiți unul pe altul” (Ioan 13, 34)

1. Ce ne propunem?

- ➢ Încheierea unui parteneriat Biserică-Școală;
- ➢ Participarea la Sfânta Liturghie împreună cu membrii echipei de proiect;
- ➢ Organizarea unor acțiuni caritabile pentru persoanele defavorizate din comunitatea locală.

2. Cum ne organizăm?

- ➢ Alcătuim echipa de proiect prin participare voluntară;
- ➢ Stabilim sarcinile, activitățile și programul liturgic și de lucru al echipei;
- ➢ Atragem surse de finanțare pentru proiect;
- ➢ Identificăm persoanele beneficiare ale proiectului.

3. Cum procedăm?

- ➢ Organizăm ateliere de lucru pentru elevi (pictură, origami, produse confecționate manual);
- ➢ Popularizăm scopul și programul proiectului;
- ➢ Valorificăm produsele în cadrul Târgului de Crăciun;
- ➢ Organizăm un spectacol caritabil de Crăciun, o expoziție cu vânzare;
- ➢ Invităm persoane din comunitatea locală să participe la acțiuni;
- ➢ Susținem persoanele beneficiare ale proiectului.

4. Cum prezentăm?

- ➢ Prin postere și afișe;
- ➢ Prezentări Power-point;
- ➢ Popularizare pe site-ul școlii și al Bisericii, membre în proiect;
- ➢ Prin invitarea posturilor locale de radio/televiziune sau presă scrisă.

5. Cum încheiem?

- ➢ Evaluăm proiectul conform criteriilor de evaluare;
- ➢ Mulțumim tuturor celor implicați.

CAPITOLUL II

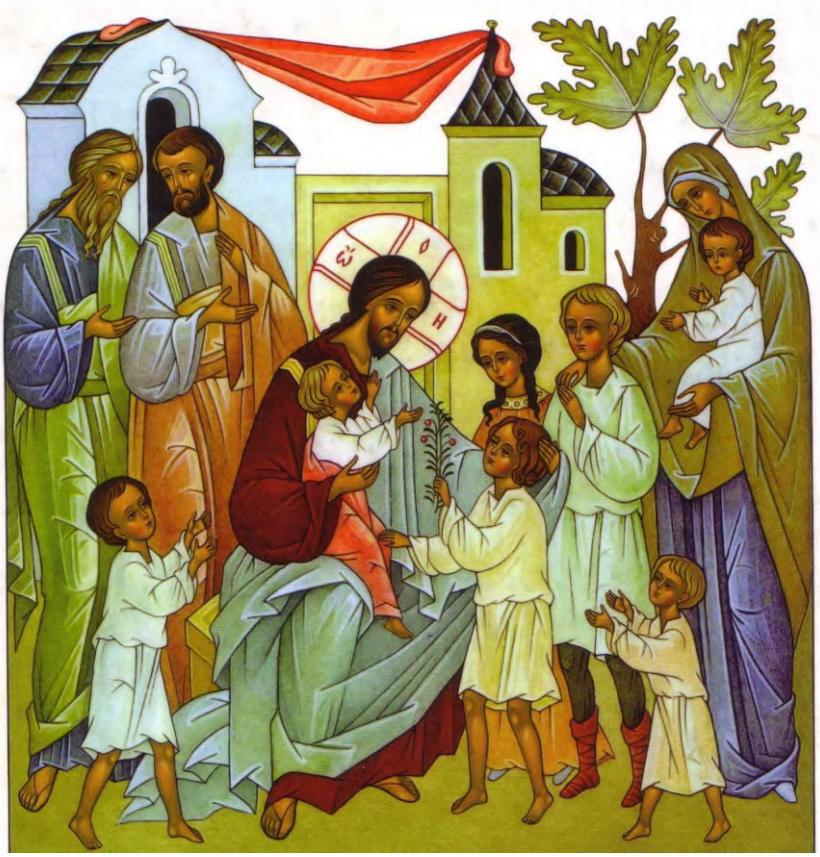

IUBIREA LUI DUMNEZEU ȘI RĂSPUNSUL OMULUI

1. Cuvântul lui Dumnezeu, lumină pentru oameni
2. Domnul Iisus Hristos, Lumina lumii (I)
3. Domnul Iisus Hristos, Lumina lumii (II)

Recapitulare

Evaluare

Lecția 1

CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU, LUMINĂ PENTRU OAMENI

„Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțelepțirea cea întru dreptate“.
(2 Timotei 3, 16 -17)

Sfânta Evanghelie

Sfânta Scriptură

Cuvântul lui Dumnezeu se descoperă lumii prin Sfânta Scriptură și călăuzește pe oameni spre cunoașterea și trăirea adevărului dumnezeiesc. Sfântul Ioan Evanghelistul spune că „prin Cuvânt, Dumnezeu a creat lumea, iar „Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume” (Ioan 1, 9). **Sfânta Scriptură este o colecție de cărți, scrise prin inspirație dumnezeiască,** adică adevărurile de credință descoperite prin profeții, minuni, pilde sunt primite prin revelație dumnezeiască. Sfinții Părinți numesc „Sfânta Scriptură și Dumnezeiasca Scriptură”, „Scriptura Sfântă”, „Pagini cerești”, „Cărțile sfinte”, „Scriptura inspirată”.

Prin **inspirația Sfintei Scripturi** înțelegem **lucrarea prin care Dumnezeu a insuflat pe sfinții autori** ferindu-i de greșeli în transmiterea adevărurilor dumnezeiești în timpul scrierii.

Cele 66 de cărți ale Sfintei Scripturi cuprind **adevăruri religioase** referitoare la Dumnezeu și dreptatea Sa, la crearea lumii, la crearea omului și căderea în păcat, la promisiunea unui Răscumpărător, la pregătirea omenirii pentru venirea și mântuirea prin Iisus Hristos. Sfânta Scriptură cuprinde **învățături religios-morale** exprimate prin proverbe, pilde, psalmi, rugăciuni: iubirea de Dumnezeu și de semeni, recunoștință, dreptate, milostenie, răbdare, iertare, blândețe, ascultare, bunătate. Prin trăirea acestor învățături se întărește comuniunea oamenilor cu Dumnezeu. **Evenimentele istorice** relatează modul în care oamenii au răspuns chemării lui Dumnezeu și au dorit mântuirea. **Sfânta Scriptură este împlinirea cuvântului lui Dumnezeu prin**

Dicționar

insuflat – inspirat;
revelat – descoperit, arătat;
biblic – care aparține Bibliei.

Iisus Hristos. Mântuitorul Hristos face referire la cărțile Vechiului Testament care vorbesc despre Sine: „Cercetați Scripturile, că socotiți că în ele aveți viață veșnică. Și acelea sunt care mărturisesc despre Mine” (Ioan 5, 39).

În **Pilda Semănătorului**, Hristos explică modul în care oamenii primesc și fac să rodească în sufletele lor cuvântul lui Dumnezeu. Dumnezeu este Semănătorul, sămânța este cuvântul lui Dumnezeu, locurile în care cad semințele sunt inimile oamenilor, iar păsările sunt îngerii răi.

În funcție de cum sunt dispuși să vadă și să audă cuvântul lui Dumnezeu, lumea este formată din patru categorii de oameni.

Sămânța din drum face referire la oamenii neînduplecați, care resping orice învățătură bună. Cuvântul lui Dumnezeu nu poate prinde rădăcini în inima acestora.

Sămânța căzută pe piatră îi reprezintă pe oamenii care au intenții bune, dar nu au stabilitate în hotărâri, atunci când apar provocări în viața lor.

Sămânța dintre spini reprezintă oamenii la care grijile și preocupările cotidiene înăbușă dorința de a face să rodească cuvântul lui Dumnezeu.

Sămânța căzută în pământ bun îi reprezintă pe oamenii cu inima curată și bună, care au urechi de auzit și ochi de văzut. Aceștia primesc cuvântul lui Dumnezeu, făcându-l să rodească în iubire, răbdare, ascultare, blândețe și înțelegere.

Actualitatea mesajului biblic rămâne o caracteristică neschimbată, veșnică a Sfintei Scripturi, deoarece în ea regăsim răspunsuri pentru toate preocupările omului de acum și din totdeauna.

Sfânta Scriptură este singura carte care își păstrează caracterul de a fi sfântă și de a fi revelată.

Pilda Semănătorului

„Ieşit-a semănătorul să semene sămânţa sa. Şi semănând el, una a căzut lângă drum şi a fost călcată cu picioarele şi păsările cerului au mâncat-o. Şi alta a căzut pe piatră, şi, răsărind, s-a uscat, pentru că nu avea umezeală. Şi alta a căzut între spini şi spinii, crescând cu ea, au înăbuşit-o. Şi alta a căzut pe pământul cel bun şi, crescând, a făcut rod însutit. Acestea zicând, striga: Cine are urechi de auzit să audă. Şi ucenicii Lui Îl întrebau: Ce înseamnă pilda aceasta? El a zis: Vouă vă este dat să cunoaşteţi tainele împărăţiei lui Dumnezeu, iar celorlalţi în pilde, ca, văzând, să nu vadă şi, auzind, să nu înţeleagă. Iar pilda aceasta înseamnă: Sămânţa este cuvântul lui Dumnezeu. Iar cea de lângă drum sunt cei care aud, apoi vine diavolul şi ia cuvântul din inima lor, ca nu cumva, crezând, să se mântuiască. Iar cea de pe piatră sunt aceia care, auzind cuvântul îl primesc cu bucurie, dar aceştia nu au rădăcină; ei cred până la o vreme, iar la vreme de încercare se leapădă. Cea căzută între spini sunt cei ce aud cuvântul, dar umblând cu grijile şi cu bogăţia şi cu plăcerile vieţii, se înăbuşă şi nu rodesc. Iar cea de pe pământ bun sunt cei ce, cu inimă curată şi bună, aud cuvântul, îl păstrează şi rodesc întru răbdare.” (Luca 8, 5-15)

Să înțelegem textul!

- Explică de ce Mântuitorul Iisus Hristos este Cuvântul lui Dumnezeu și Lumina adevărată.
- Ce trebuie să înțelegem prin expresia: *adevărurile de credință.* Cum au fost descoperite?
- Este Sfânta Scriptură o colecție de cărți sfinte? De ce?
- Câte cărți are Sfânta Scriptură?

Știați că...?

- Biblia a fost scrisă în aproximativ 1500 de ani, primul autor fiind Moise, iar Sfântul Ioan Evanghelistul fiind ultimul autor?
- Biblia influențează tradițiile a trei mari religii: iudaism, creștinism și islamism?

Să exersăm!

1. Stabilește valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri:

a. Mântuitorul Iisus Hristos este Cuvântul lui Dumnezeu și Lumina lumii. A/F
b. Adevărurile de credință sunt descoperite în Sfânta Scriptură. A/F
c. Învățăturile religios-morale sunt stabilite de către oameni. A/F
d. Mesajul biblic din „Pilda Semănătorului" este valabil și în ziua de astăzi. A/F

2. Precizează, din Pilda Semănătorului, motivele pentru care cuvântul Lui Dumnezeu nu rodește desăvârșit în oameni. Propune, după caz, soluții de îndreptare.

3. Explică cuvintele din Pilda Semănătorului*: „...Cine are urechi de auzit să audă".*

4. Exprimă, oral sau în scris, punctul de vedere personal asupra versetului biblic: *„Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume"* (Ioan 1, 9).

a. Precizează cine este Cuvântul.
b. Descrie modul în care Cuvântul luminează pe oameni.
c. Identifică în lecție învățăturile religios-morale, care întăresc comuniunea oamenilor cu Dumnezeu.

Pilda Semănătorului

5. Plecând de la mesajul din Pilda Semănătorului, argumentează aspectele de actualitate ale acestuia în viața de elev.

Activitate practică

Să înțelegem Biblia!

1. Accesează Biblia Ortodoxă online și realizează un tablou comparativ căutând următoarele versete din cartea Psalmilor și din Sfintele Evanghelii:
   Isaia 9, 1 și Ioan 1, 12;
   Psalmul 21,1 și Matei 27,46;
   Psalmul 21,7-8 și Matei 27,43;
   Psalmul 21, 18-19 și Ioan 19,31-37.
   Psalmul 21,16 și Ioan 19,28;
   Psalmul 21,20 și Matei 27,35;
   Psalmul 68,25 și Marcu 15,36.1

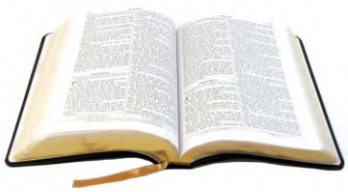

2. Precizează persoana și evenimentele la care se referă versetele enumerate.
3. Adaugă citatele la glosarul personal.

Credință și cultură

✧ **Codex Vaticanus** este unul dintre cele mai importante manuscrise biblice, scris pe pergament și care datează din prima jumătatea a secolului al IV-lea, aflându-se în Biblioteca Vaticanului din secolul al XV-lea. Codexul conține Biblia ebraică și Noul Testament scrise în limba greacă.

Biblia Gutenberg

✧ **Biblia lui Gutenberg de la 1455** este prima carte tipărită în istoria omenirii. Johan Gutenberg a inventat o tiparniță care să producă mai multe copii, revoluționând sistemul de transmitere a informațiilor.

✧ **Biblia de la 1688** sau **Biblia lui Șerban Cantacuzino** este un monument de valoare spirituală, literară, istorică pentru cultura românească și de unitate pentru românii din Țara Românească, Moldova și Ardeal. Traducerea acesteia a început în anul 1682 și are 944 pagini. Un exemplar al Bibliei se află la Muzeul Național al Literaturii Române, iar altul în Muzeul Mănăstirii Sinaia.

• **Evidențiază importanța celor trei ediții ale Bibliei pentru cultură și credință.**

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Cuvios Paisie de la Neamț este cunoscut ca un bun organizator și înnoitor al vieții monahale, întemeind și refăcând mănăstiri.

Venea cel dintâi la sfintele slujbe și neîncetat se ruga cu rugăciunea inimii, vărsând în taină multe lacrimi. Era cinstit ca sfânt, încă din viață de ucenicii săi, de conducătorii vremii și de oameni. A tipărit din limba greacă și slavonă scrieri ale Sfinților Părinți, făcând din Mănăstirea Neamț o adevărată academie patristică și duhovnicească, unică pentru țările ortodoxe din acea vreme. Este sărbătorit pe data de 15 noiembrie.

• **Argumentează în ce fel Sfântul Cuvios Paisie de la Neamț a reprezentat o lumină pentru oamenii vremurilor sale.**

Sfântul Cuvios Paisie de la Neamț

Să concluzionăm!

- Sfânta Scriptură este scrisă prin inspirație dumnezeiască și cuprinde adevăruri de credință, învățături religios-morale și evenimentele istorice care au condus la mântuirea lumii.
- Mântuitorul Iisus Hristos este Cuvântul lui Dumnezeu, Lumina adevărată prin Care se realizează mântuirea lumii.
- Sfânta Scriptură este o mărturisire și o împlinire a cuvântului lui Dumnezeu prin Iisus Hristos.
- Actualitatea mesajului biblic în toate aspectele vieții se datorează faptului că Sfânta Scriptură este inspirată de Duhul Sfânt.

Simbol creștin

Grâul sau spicul de grâu din care se face pâinea, care prin sfințire devine Trupul lui Hristos.

Lecția 2

DOMNUL IISUS HRISTOS, LUMINA LUMII (I)

„Făclie picioarelor mele este legea Ta şi lumină cărărilor mele” (Psalmul 118, 105).

Slujba de Înviere

Dicționar

existențial – (aici) fundamental pentru existență;
inteligibil – care poate fi înțeles de mintea omenească;
concept – idee abstractă sau noțiune generală.

Coborârea Sfintei Lumini la Ierusalim

Iisus Hristos este Dumnezeu Adevărat și Om adevărat, iar învățătura Sa este dumnezeiască și se adresează tuturor oamenilor. **Domnul Iisus Hristos** este **„Lumina lumii”** (Ioan 8, 12). **În cultul divin**, lumina lui Hristos este amintită în cântările liturgice, în special la Paști, iar în iconografie este reprezentată de aureola sfinților.

Lumina lui Hristos luminează pe creștini prin Sfintele Taine, **încălzește** sufletul prin învățătura Sa aducând credință și **face să rodească** faptele bune în viața oamenilor. Lipsa luminii lui Hristos devine întuneric spiritual în sufletul omului și în lume. Învățătura Mântuitorului Hristos luminează mintea omului spre înțelegerea tainelor acestei lumi și spre vederea căii ce duce spre Împărăția cerurilor.

Termenul **lumină** are multe **semnificații.** Există lumina fizică, perceptibilă ochiului omenesc, prin intermediul căreia observăm lumea văzută sau cosmosul, care în limba greacă înseamnă podoabă și frumusețe. Admirăm astfel frumusețea lumii văzute creată de Dumnezeu. Un alt fel de lumină este cea **inteligibilă** care face ca mintea omului să fie limpede, să recunoască sensul lucrurilor și să înțelegem lumea în care trăim. A treia lumină este lumina **necreată**, care L-a învăluit pe Iisus Hristos pe Muntele Tabor. Era lumina ce izvora din trupul Său și era dumnezeiască. A patra lumină este cea **care Îl învăluie pe Dumnezeu**, pe care o văd sfinții și care, împărtășită omului, îl îndumnezeiește pe acesta. Această ultimă lumină îl transformă pe om în totalitate. Ea se imprimă în chipul omului și-l face

luminos și fericit deplin. Este lumina pe care o căutăm cu toții și pe care o putem primi numai prin credință, fapte bune și harul lui Dumnezeu din Sfintele Taine, dar mai ales din Sfânta Liturghie.

Sfintele Paști reprezintă o sărbătoare a luminii care izvorăște din Învierea Mântuitorului din morți. **Lumina Învierii** este lumina veșniciei din Împărăția lui Dumnezeu. Lumina Învierii transformă Biserica în loc de lumină și loc de întâlnire a omului cu Dumnezeu, în mod real, prin Taina Sfintei Împărtășanii. După împărtășire, creștinii cântă: *„Am văzut Lumina cea adevărată, am primit Duhul Cel ceresc, am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi, închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi”* (Cântările Sfintei Liturghii). Îl întâlnim astfel pe Hristos-Dumnezeu și, prin El, pe Sfânta Treime.

La Paști cântăm *„Luminează-te, luminează-te Noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit...”* și mărturisim în Crez, despre Iisus Hristos, că este „Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat”. Bucuria Învierii este bucuria experienței Raiului pe pământ. Noul Ierusalim este de fapt Biserica inundată de lumina lui Dumnezeu.

Prin învățătura și minunile Sale, oamenii Îl descoperă pe **Mântuitorul Hristos** Care **este Lumină, Cale, Adevăr, Viață și Mântuire** pentru toți cei care cred în El și Îl urmează. Cunoașterea lui Dumnezeu nu este posibilă decât în lumină, atunci când lumina minții noastre, întâlnește lumina lui Dumnezeu.

Să înțelegem textul!

Indică parcursul creştinului spre vederea luminii lui Hristos !

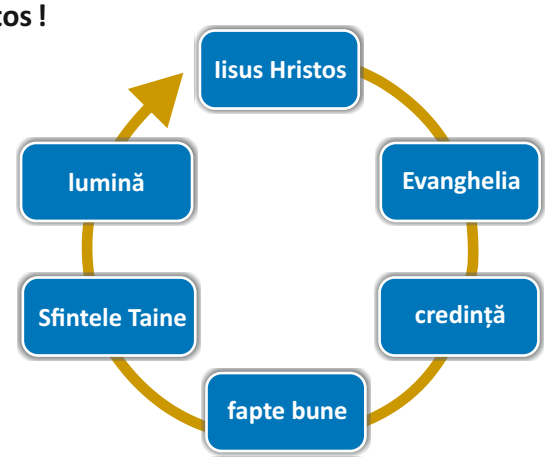

Învierea Domnului

Iisus Învățătorul

Știați că...?

- În Sfânta Scriptură Dumnezeu este Lumină, Iisus Hristos este Lumină, Biserica adevărată este o lumină în lume, Adevărul este Lumină?
- În fiecare an, de Paşti, coboară Sfânta Lumină la mormântul Domnului din Ierusalim?

Să exersăm!

1. Utilizând cunoştinţele acumulate despre Persoana Mântuitorului Hristos, explică citatele biblice de mai jos:

1.„Eu sunt Pâinea vieţii" (Ioan 6, 35)
2. „Eu sunt Lumina lumii" (Ioan 8, 12)
3. „Eu sunt Uşa" (Ioan 10, 9)
4. „Eu sunt Păstorul cel bun" (Ioan 10, 11)
5. „Eu sunt Învierea şi Viaţa" (Ioan 11, 25)
6. „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6)
7. „Eu sunt adevărata Viţă" (Ioan 15, 1)

2. Compară cele două poezii şi evidenţiază descoperiri ştiinţifice şi învăţături biblice despre crearea lumii, prezente în textul poeziilor:

„La steaua care-a răsărit
E-o cale-atât de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă.

Poate de mult s-a stins în drum
În depărtări albastre,
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre.

Icoana stelei ce-a murit
Încet pe cer se suie;
Era pe când nu s-a zărit,
Azi o vedem, și nu e”.
(M. Eminescu, „La steaua”)

„Lumina ce-o simt
năvălindu-mi în piept când te văd,
oare nu e un strop din lumina
creată în ziua dintâi,
din lumina aceea-nsetată adânc de viaţă?

Nimicul zăcea-n agonie
când singur plutea-ntuneric şi dat-a
un semn Nepătrunsul:
„Să fie lumină!”
(L. Blaga, „Lumina”)

3. Formulează enunțuri cu următoarele perechi de cuvinte: *Lumină – Cuvânt; pilde – învățătură; virtuți – comportament; mântuire – Împărăția cerurilor,* pentru a ilustra rolul învățăturii dumnezeiești în devenirea spirituală a omului.

Activitate practică

Lumina în lume

1. Realizează un dicționar transdisciplinar cu înțelesul termenului „lumină”.
2. Solicită ajutorul profesorilor de alte discipline.
3. Completează în dicționar, pe discipline, sensurile descoperite.
4. Prezintă colegilor tăi rezultatul.

Credință și cultură

✧ În culturile lumii, în picturi, în filme, în fotografii și în spectacole, artiștii folosesc lumina, umbra și culoarea pentru a reda o stare de spirit și o atmosferă specifică.

✧ Vitraliile sunt dintre cele mai vechi exemple de lumină folosite în artă. Ele datează din secolul al patrulea și se bazează pe efectul luminii naturale. Frecvent, vitraliile spun povești biblice și pot fi găsite în biserici și clădiri importante. Unele dintre cele mai frumoase vitralii din lume sunt în Catedrala Sfânta Maria din Augsburg (sec. XI), chipul lui Iisus din Wissembourg (sec. XI) și Catedrala Notre-Dame Chartres (sec. XIII).

Vitralii. Saint Chapelle

✧ Lumina este esențială în lumea fotografiei și a filmului. În fotografie, lumina influențează calitatea fotografiei. În cinematografie, lumina este necesară pentru a expune o imagine pe un cadru de film sau pe un suport digital. Prin arta luminii, în cinematografie, se realizează povești vizuale, iar iluminatul contribuie considerabil la succesul unui film.

✧ În spectacole de teatru, iluminatul scenei permite publicului să vadă ce se întâmplă pe scenă, iar în teatru și în dans, lumina joacă un rol important în dezvoltarea artei spectacolului.

• Caută pe internet mai multe exemple de vitralii și urmărește felul în care lumina le pune în valoare.

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Andrei Șaguna a fost un mitropolit ortodox al Transilvaniei, militant pentru drepturile ortodocșilor și ale românilor din Transilvania, fondator al Gimnaziului Românesc din Brașov (1851), membru de onoare al Academiei Române. La 1 ianuarie 1853 a înființat Telegraful Român, singurul ziar românesc cu apariție neîntreruptă până astăzi. El a reorganizat învățământul teologic și pedagogic din Sibiu, care va purta numele de „Seminarul Andreian”, și a înființat peste 800 de școli primare. Este canonizat şi sărbătorit ca sfânt pe 30 noiembrie.

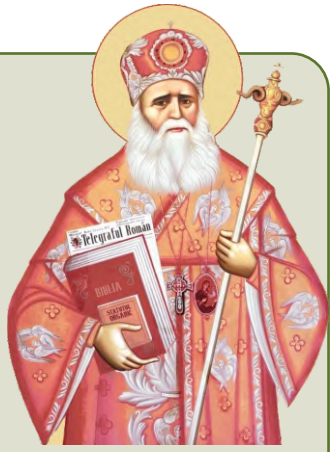

Sfântul Andrei Șaguna

• Alcătuiește o listă cu faptele mitropolitului Andrei Șaguna din care să reiasă contribuția acestuia la dezvoltarea culturii românești.

• Să concluzionăm!

- Învăţătura Mântuitorului Iisus Hristos este lumină pentru fiecare om în parte şi pentru întreaga lume.
- Lumina dumnezeiască inundă mintea, sufletul și trupul omului.
- Sărbătorile Paștelui sunt sărbători ale luminii.

Simbol creştin

Lumânarea aprinsă simbolizează lumina lui Hristos care luminează tuturor.

Lecția 3

DOMNUL IISUS HRISTOS, LUMINA LUMII (II)

„Doamne Dumnezeul meu!
Dă lumină ochilor mei”
(Psalmul 13, 3)

Scăldătoarea Siloam, Ierusalim

Dicționar

Siloam –„cel trimis” în limba ebraică;
vedere – (aici) discernământ, înțelegere**;**
tină – pământ amestecat cu apă.

Vindecarea orbului din naștere

Minunile sunt lucrări ale lui Dumnezeu, pline de iubirea Sa milostivă față de oameni. Minunea **vindecării orbului din naștere** ne descoperă lucrarea tainică a lui Dumnezeu în lume și chemarea adresată nouă de a vedea Împărăția Cerurilor, încă din această viață.

Sfântul Ioan Evanghelistul relatează că *„Iisus a văzut un om orb din naștere. Și ucenicii Lui L-au întrebat, zicând: Învățătorule, cine a păcătuit; acesta sau părinții lui, de s-a născut orb? Iisus a răspuns: Nici el n-a păcătuit, nici părinții lui, ci ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu. Trebuie să fac, până este ziuă, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze. Atât cât sunt în lume, Lumină a lumii sunt. Acestea zicând, a scuipat jos și a făcut tină din scuipat, și a uns cu tină ochii orbului. Și i-a zis: Mergi de te spală în scăldătoarea Siloamului Deci s-a dus și s-a spălat și a venit văzând. Iar vecinii și cei ce-l văzuseră mai înainte că era orb ziceau: Nu este acesta cel ce ședea și cerșea? Unii ziceau: El este. Alții ziceau: Nu este el, ci seamănă cu el. Dar acela zicea: Eu sunt. Deci îi ziceau: Cum ți s-au deschis ochii? Acela a răspuns: omul care Se numește Iisus a făcut tină și a uns ochii mei și mi-a zis: Mergi la scăldătoarea Siloamului și te spală. Deci, ducându-mă și spălându-mă, am văzut... Deci ziceau unii dintre farisei: Acest om nu este de la Dumnezeu, fiindcă nu ține sâmbăta. Iar alții ziceau: Cum poate un om păcătos să facă asemenea minuni? Și era dezbinare între ei... Dar iudeii n-au crezut despre el că era orb și a*

văzut, până ce n-au chemat pe părinții celui ce vedea.... Deci au chemat a doua oară pe omul care fusese orb și i-au zis: Dă slavă lui Dumnezeu. Noi știm că Omul Acesta e păcătos. A răspuns deci acela: Dacă este păcătos, nu știu. Un lucru știu: că fiind orb, acum văd... Tocmai în aceasta stă minunea: că voi nu știți de unde este și El mi-a deschis ochii. Și noi știm că Dumnezeu nu-i ascultă pe păcătoși; dar de este cineva cinstitor de Dumnezeu și face voia Lui, pe acesta îl ascultă. Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii unui orb din naștere. De n-ar fi Acesta de la Dumnezeu n-ar putea să facă nimic. Au răspuns și i-au zis: În păcate te-ai născut tot, și tu ne înveți pe noi? Și l-au dat afară. Și a auzit Iisus că l-au dat afară. Și, găsindu-l, i-a zis: Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu? El a răspuns și a zis: Dar cine este, Doamne, ca să cred în El? Și a zis Iisus: L-ai și văzut! Și Cel ce vorbește cu tine Acela este. Iar el a zis: Cred, Doamne. Și s-a închinat Lui..." (Ioan 9, 1-41).

Orbul suferă de **orbire trupească**, iar fariseii suferă de **orbire sufletească**. Orbirea fizică îl împiedică pe om să se bucure de lumea înconjurătoare. Orbirea sufletească îl împiedică pe om să asculte, să cunoască și să creadă adevărul. Iubirea milostivă a lui Iisus alină suferința unui om orb din naștere, iar invidia îi face pe farisei să nu-L iubească pe Iisus și să nu se bucure de vindecarea aproapelui lor.

Prin vindecarea orbului, Iisus evidențiază că El este Cel ce dă vederea trupească sau fizică și vederea sufletească sau credința. El este „Calea, Adevărul și Viața" (Ioan 14, 6).

Harta Palestinei Noului Testament

„Luminează ochii inimilor noastre spre cunoaşterea adevărului Tău; ne învredniceşte să Te iubim şi să ne temem de Tine, din toată inima noastră, şi să facem întru toate voia Ta; seara de acum şi noaptea ce vine, liniştite dăruieşte-ni-le nouă; îmbracă-ne cu armele luminii; izbăveşte-ne de frica nopţii şi de tot lucrul ce se petrece în întuneric".
(Rugăciunea luminii,
Slujba Vecerniei)

Să înțelegem textul!

Răspunde următoarelor întrebări pentru a-ți fixa cunoștințele din textul lecției:

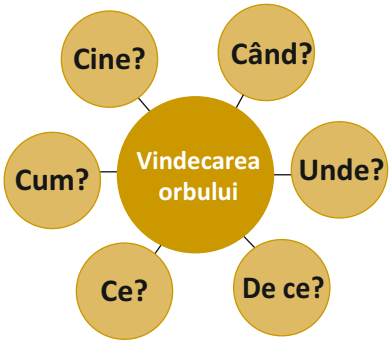

Știați că...?

- Termenul „lumină" provine din latinescul „lumen" și înseamnă: lumină, făclie, ochi, vederea ochilor, deschizătură, podoabă?
- Adunarea Generală a ONU a proclamat anul 2015 drept Anul Internațional al Luminii?

Să exersăm!

1. Completează în schema de mai jos efectele orbirii sufletești asupra vieții omului, selectând pe cele corecte din lista următoare. Puteți completa și cu propriile sugestii:

Orbirea sufletească	....

(întunecarea raţiunii, înţelepciune, necredinţă, viclenie, bunăvoinţă, invidie)

2. Citește fragmentul următor și identifică un comportament ce poate fi aplicat de către fiecare creștin în viața proprie:

„Omul are ochi nu numai trupești, ci și ochi sufletești. Cei trupești sunt asemănători cu ochii altor vietăți de pe pământ: cai, lupi și multe altele. Ochii cei sufletești însă se aseamănă cu ochii îngerilor și cu ochii lui Dumnezeu. Deci, pentru că omul are două feluri de ochi, trupești și sufletești, apoi și orbirea omului poate fi tot de două feluri: trupească și sufletească. Orbirea trupească poate fi din naștere, din pricina unui accident sau din pricina unei boli. Din pricina orbirii trupești nu putem vedea lumea aceasta materială și nici pe noi înșine, nu putem merge fără călăuză și nu ne putem bucura de lumină, de culorile și de toate frumusețile lumii văzute”. („Orbirea sufletească”, de Mitropolit Bartolomeu Anania)

Mitropolitul Bartolomeu Anania

3. Citește textul din *„Predica de pe munte”* și răspunde cerințelor:

„Voi sunteţi lumina lumii; nu poate o cetate aflată pe vârf de munte să se ascundă. Nici nu aprind făclie şi o pun sub obroc, ci în sfeşnic, şi luminează tuturor celor din casă. Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, aşa încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri.” (Matei 5, 13)

a. Extrage minim două învățături religios-morale;

b. Explică cuvintele Domnului Hristos *„Voi sunteţi lumina lumii”*, în raport cu afirmația Mântuitorului despre Sine Însuși *„Lumină a lumii sunt”;*

c. Argumentează ideea conform căreia îndemnul către Apostoli *„Voi sunteţi lumina lumii”* este valabil și pentru noi creștinii;

Activitate practică

Mă implic, îmi pasă!

1. Informează-te ce înseamnă copiii cu cerinţe educaţionale speciale (CES).
2. Alcătuiește mesaje de sensibilizare a comunității din care faci parte asupra nevoilor speciale pe care le au persoanele cu CES.
3. Identifică modalități de a sprijini pe colegii cu CES.
4. Sprijină aceste persoane, dacă există în școala ta.

Credință și cultură

Părintele Teofil Pârâian

✧ În basmul românesc, „orbirea” apare ca pedeapsă dar și ca etapă a unei revelații personale în urma căreia personajul se schimbă radical. Basmul „Zâna zorilor”, de Ioan Slavici, este un exemplu în acest sens.

✧ Orbirea fizică nu constituie o incapacitate a omului în a-și manifesta darurile cu care este înzestrat de Dumnezeu.

✧ Există numeroase exemple de personalități, care și-au manifestat darurile primite de la Dumnezeu, fără a considera orbirea ca pe o lipsă: Părintele Teofil Pârâian, preot duhovnic, orator și predicator al cuvântului lui Dumnezeu; Andrea Bocelli, cunoscut cântăreț italian care și-a pierdut vederea la vârsta de 12 ani; Louis Braille, orbit din cauza unui accident, care a devenit inventator și designer al tehnicii de scris Braille, ce ajută persoanele nevăzătoare să citească.

• Descoperă și alte personalități cu deficiențe de vedere care au avut realizări remarcabile!

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Ioan Gură de Aur

Sfântul Ioan Gură de Aur este unul dintre cei mai cunoscuţi sfinţi creştini. De la nici un alt părinte bisericesc nu s-au păstrat atâtea opere, comentarii, predici și scrisori ca de la Ioan Gură de Aur. El afirmă că iubirea este esențială, ea fiind virtutea care îl face pe om asemenea lui Dumnezeu, Care este iubire. Iubirea față de Dumnezeu trebuie completată și cu iubire față de aproapele, iubire ce se caracterizează prin milostenie. Sfântul Ioan susține că, atunci când ajutăm un sărac, nu trebuie să-l judecăm pentru că este sărac, ci trebuie să fim conștienți că îl ajutăm de fapt pe Hristos, Care la Judecata de Apoi ne va răsplăti.

• Aplicând principiul exprimat de Sfântul Ioan Gură de Aur, propune soluții pentru a peterece timpul liber împreună cu persoane cu CES.

Să concluzionăm!

- Prin vindecarea orbului, Mântuitorul Îşi arată iubirea Sa milostivă faţă de oameni.
- Există două feluri de orbire: orbire trupească şi orbire sufletească.
- Cea mai gravă orbire este orbirea sufletească.

Simbol creştin

Leul – simbol al Sfântului Evanghelist Marcu

CAPITOLUL II. RECAPITULARE

ACTIVITATE INTERACTIVĂ

Cercul de discuții

- Invită colegii pentru a vă așeza în două cercuri concetrice;
- Elevii din cercul interior vor realiza o dezbatere cu titlul *Hristos este lumina lumii*, timp de 8-10 minute, plecând de la mesajul Pildei Vindecarea orbului din naștere *și a Semnănătorului.* Elevii vor respecta următoarea regulă: *ideile vor fi susținute pe bază de argumente obținute formal, informal și nonformal*, cu privire la cele cele două pilde studiate;
- Acordul sau dezacordul se face tot pe bază de argumente;
- Elevii din cercul exterior vor nota pe fișă date cu privire la implicarea, consensul, divergențele generate și reacțiile participanților la discuție din cercul interior.
- Elevii din cercul exterior vor prezenta datele culese și vor formula concluziile privind tema dezbaterii.

1. Stabilește valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri:

a. Iisus Hristos este Cuvântul lui Dumnezeu. A/F
b. Sfânta Scriptură este de inspirație dumnezeiască. A/F
c. Adevărurile de credință au fost transmise prin profeții, minuni și pilde. A/F
d. Sfânta Scriptură și Biblia sunt două cărți diferite. A/F
e. Autorii cărților Sfintei Scripturi au scris cărțile sfinte prin puterea talentului lor. A/F
f. Învățăturile religios-morale au fost transmise doar prin pilde. A/F
g. Sămânța căzută între spini reprezintă oamenii cu inima împietrită. A/F
h. Afirmația Mântuitorului: „Atât cât sunt în lume, Lumină a lumii sunt.”, este din „Pilda Semănătorului”. A/F
i. Semănătorul este Iisus Hristos, Mântuitorul. A/F

2. Folosește harta mentală următoare și formulează enunțuri pentru a sintetiza conținutul capitolului studiat.

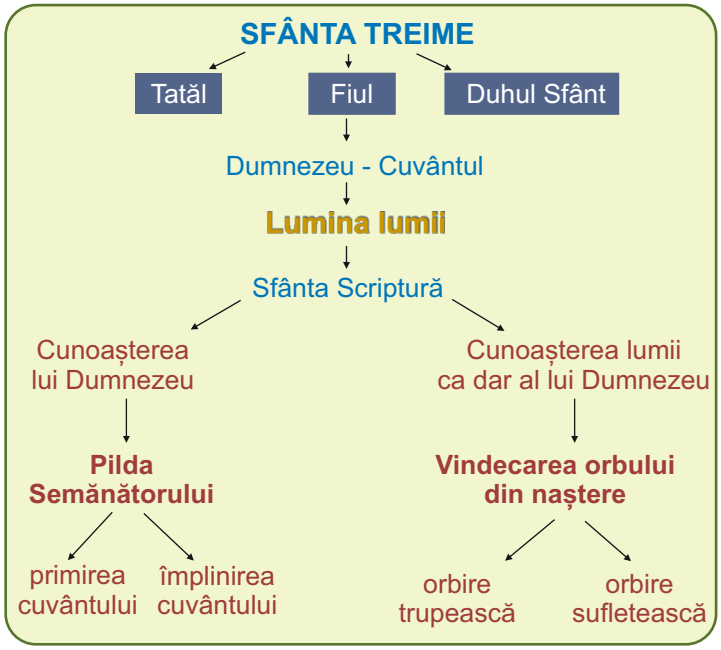

3. *Plecând de la mesajul celor două pilde studiate, argumentează afirmația: „Iisus Hristos este lumina lumii și împlinirea cuvântului lui Dumnezeu în lume.”*

În susținerea argumentării vei avea în vedere :

a. Atitudinea orbului în fața Mântuitorului
b. Întrebarea Mântuitorului către orbul vindecat: *„Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu? “*

4. Recunoaște adevărurile de credință despre Dumnezeu Mântuitorul din rugăciunea de mai jos:

Auzit-a orbul, Doamne, că Tu treci pe cale și a strigat:
Iisuse, Fiul lui David, miluiește-mă; și chemându-l i-ai deschis ochii. Luminează cu mila Ta și ochii cei cugetători ai inimii mele, ai celui ce grăiesc:
Iisuse, ziditorul celor de sus;
Iisuse, răscumpărătorul celor de jos;
Iisuse, pierzătorul celor de dedesubt;
Iisuse, înfrumusețătorul făpturilor;
Iisuse, mângâierea sufletului meu;
Iisuse, luminătorul minții mele;
Iisuse, veselia inimii mele;
Iisuse, sănătatea trupului meu;
Iisuse, Mântuitorul meu, mântuiește-mă;
Iisuse, luminătorul meu, luminează-mă;
Iisuse, izbăvește-mă de tot chinul;
Iisuse, mântuiește-mă pe mine, nevrednicul;
Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!

(Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos)

5. Accesează Biblia Ortodoxă online și rezolvă cerințele de mai jos după modelul din tabel:

a. Caută versetele din coloana B
b. Numește evenimentul descris în verset, în coloana C
c. Precizează, în coloana D, în care din cele două părți ale Sfintei Scripturi se găsește versetul (Vechiul/Noul Testament).
d. Notează, în coloana A, ordinea cronologică în care s-au petrecut evenimentele specificate în coloana C.

A	B	C	D
	Galateni 4, 4	Întruparea Fiului lui Dumnezeu	
	Agheu 2, 10		
	Maleahi 3, 1		
	Miheia 5, 1		
	Isaia 7, 13		
	Ps. 71, 10-11		
	Ps. 68, 25		
	Isaia 53, 1-12		
	Isaia 61, 1		
	Zaharia 9, 9		
	Isaia 9, 3		

Mântuitorul Iisus Hristos

„Învredniceşte-ne, Doamne, în seara aceasta, fără de păcat să ne păzim noi. Bine eşti cuvântat, Doamne, Dumnezeul părinţilor noştri, lăudat şi preaslăvit este numele Tău în veci. Amin.
Fie, Doamne, mila Ta spre noi, precum am nădăjduit întru Tine. Bine eşti cuvântat, Doamne, învaţă-ne pe noi îndreptările Tale. Bine eşti cuvântat, Stăpâne, înţelepţeşte-ne cu îndreptările Tale. Bine eşti cuvântat, Sfinte, luminează-mă cu îndreptările Tale. Doamne, mila Ta este în veac; lucrurile mânilor Tale nu le trece cu vederea. Ţie se cuvine laudă, Ţie se cuvine cântare, Ţie slavă se cuvine: Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.”

CAPITOLUL II. EVALUARE

Grilă de evaluare / autoevaluare

Ex. 1 – 3 puncte
- ✓ **1.** 0,5 p.
- ✓ **2.** 0,5 p.
- ✓ **3.** 0,5 p.
- ✓ **4.** 0,5 p.
- ✓ **5.** 0,5 p.
- ✓ **6.** 0,5 p

Ex. 2 - 1 puncte
- ✓ **a. 0,5 p.**
- ✓ **b. 0,5 p.**

Ex. 3 – 2 puncte
- ✓ a. 1 p.
- ✓ b. 1 p.

Ex. 4 – 3 puncte

a. 1 p – pentru identificarea corectă a cauzelor;
b. 1p – pentru enumerarea corectă a căilor de însănătoșire;
c. 1p – pentru alegerea unui titlu potrivit
1 punct din oficiu

TOTAL: 10 puncte

1. Asociază corect simbolurile din coloana A cu sensurile corespunzătoare din coloana B:

A		B	
1.	Semănătorul	a.	oamenii virtuoși
2.	locul dintre spini	b.	oamenii dezinteresaţi
3.	pământul bun	c.	cuvântul lui Dumnezeu
4.	locul pietros	d.	Dumnezeu
5.	Sămânţa	e.	oamenii preocupați cu grijile vieții
6.	locul din drum	f.	oamenii superficiali

2. Selectează versetele după următoarele criterii:
a. adevăr de credință;
b. învățătură religios-morală;

1. „Poporul care locuia în întuneric va vedea lumină mare și voi cei ce locuiați în latura umbrei morții lumină va străluci peste voi." (Isaia 9, 1)
2. „Iubiți dreptatea, judecători ai pământului; cugetați drept despre Domnul și căutați-L cu inimă smerită." (Pildele lui Solomon 1, 1)

3. Prezintă în scris două învățături morale, specifice fiecărei pilde studiate și modalitatea de aplicare în viața de creștin a acestora.
În realizarea cerinței se va avea în vedere:
a. rodul seminței căzută pe pământ bun
b. atitudinea orbului față de Hristos;

4. Plecând de la cuvintele Mântuitorului: *„Trebuie să fac, până este ziuă, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze. Atât cât sunt în lume, Lumină a lumii sunt."* Realizează o compunere despre orbirea trupească și sufletească.

a. Precizează cauzele orbirii;
b. Enumeră căile de însănătoșire din perspectiva Minunii „Vindecarea orbului din naștere".
c. Alege un titlu potrivit

CAPITOLUL III

VIAȚA CREȘTINULUI ÎMPREUNĂ CU SEMENII

1. Libertate și responsabilitate în viață (I)
2. Libertate și responsabilitate în viață (II)
3. Optimismul și stăruința în viața omului (I)
4. Optimismul și stăruința în viața omului (II)
5. Provocări ale lumii contemporane și atitudinea creștinilor (I)
6. Provocări ale lumii contemporane și atitudinea creștinilor (II)

Recapitulare

Evaluare

Lecția 1

LIBERTATE ȘI RESPONSABILITATE ÎN VIAȚĂ (I)

„Trăiți ca oamenii liberi, dar nu ca și cum ați avea libertatea drept acoperământ al răutății, ci ca robi ai lui Dumnezeu”
(1 Petru 2, 16).

Bucuria prieteniei

Dicționar

emancipare – (aici) desprindere de autoritatea părintească;
irosire – risipire, pierdere, cheltuire excesivă și inutilă;
decădere – declin, regres;
căință – părere de rău pentru păcatele săvârșite.

Întoarcerea fiului risipitor

Dumnezeu oferă omului darul vieții cu iubire infinită. **Însoțită de darul libertății, viața devine pentru om o șansă de a crește în iubire și a ajunge la desăvârșire**, prin **propria voință**. Alegând de bună-voie Adevărul, Binele și Dreptatea, omul își exersează **libertatea** și își asumă **responsabilitatea** față de viața sa. Prin intermediul **conștiinței,** el păstrează legătura cu izvorul vieții, Dumnezeu. **Conștiința** este **glasul lui Dumnezeu în viața omului**, glas care îl îndeamnă să împlinească legea morală**.**

Despre manifestarea conștiinței găsim mențiuni în Sfânta Scriptură.

În **Vechiul Testament**, glasul conștiinței îi mustră pe Adam și Eva după ce au încălcat porunca dumnezeiască (Facere 3, 10); îl urmărește pe Cain după uciderea fratelui său, Abel (Facere 4, 13); oprește pe frații lui Iosif să-i ia viața acestuia (Facere 37, 26); îi aduce părere de rău lui David pentru fărădelegile sale (Psalmul 50) și-i dă răbdare lui Iov în primirea loviturilor vieții (Iov 1, 21).

În **Noul Testament** conștiința îi rușinează pe acuzatorii femeii păcătoase (Ioan 8, 9); naște căința în inima fiului risipitor (Luca 15, 18) și în inima lui Iuda, apostolul care L-a vândut pe Mântuitorul (Matei 27, 3-4); aduce lacrimi amare pe obrajii Sfântului Apostol Petru după lepădarea de Mântuitorul Hristos (Matei 26, 75).

Omul are posibilitatea de a înțelege când greșește și de a se ridica, prin căință, din starea de cădere, dacă vrea. În acest sens, foarte relevantă este **Pilda fiului risipitor** (Luca 15, 11-32). În această pildă, întâlnim trei personaje-simbol: un tată și doi fii. **Tatăl** din pildă este Dumnezeu. **Cei doi fii** reprezintă două tipuri de oameni: oamenii drepți

(fiul cel mare) și oamenii păcătoși (fiul cel mic). **Averea** pe care tatăl o împarte fiilor săi simbolizează darurile pe care Dumnezeu le face omului: viața, libertatea, chipul și asemănarea cu El. **Plecarea fiului** simbolizează îndepărtarea de Dumnezeu prin exercitarea libertății, emanciparea de sub obligația de a respecta regulile, poruncile. **Țara îndepărtată** reprezintă starea de păcătoșenie a omului separat de Dumnezeu, **Risipirea averii** înseamnă irosirea darurilor primite de la Dumnezeu. Sărăcit fiind de acestea, fiul cel mic ajunge să simtă **foametea,** adică lipsa hranei sufletești, lipsa de sens a vieții. Faptul că a devenit paznic la porci arată starea de decădere morală în care s-a adâncit. Înfometat și disperat, tânărul „**își vine în sine**", adică își recunoaște păcatele și se căiește de ele. **Întoarcerea acasă** înseamnă recunoașterea și asumarea greșelilor. El încearcă refacerea relației cu Dumnezeu, fără a mai ridica pretenții de fiu. **Atitudinea tatălui** față de fiul risipitor este atitudinea lui Dumnezeu față de omul păcătos: îl așteaptă cu dor, îl vede de departe, aleargă în întâmpinarea lui. **Îmbrățișarea** tatălui înseamnă primirea căinței fiului și iertarea. Pentru căința lui, Dumnezeu îi redă demnitatea de fiu și, ca dovadă a iertării, îl îmbracă cu „**haina cea dintâi**", adică harul sfințitor, îi pune **inelul în deget**, însemnând că îi redă statutul de moștenitor și îi pune **încălțăminte în picioare**, primind astfel puterea de a merge pe drumul cel bun spre desăvârșirea vieții. Fiul cel mare consideră părtinitoare atitudinea tatălui. El crede că tatăl apreciază întoarcerea de pe calea păcatului mai mult decât statornicia în virtute. Atitudinea tatălui este de egală iubire față de ambii fii. Astfel, Dumnezeu nu vede răul pe care-l fac cei doi fii, ci vede doar prilejul de bucurie și de îndreptare a acestora.

Pilda fiului risipitor este un exemplu despre felul în care libertatea poate fi greșit înțeleasă. Pentru creștinul adevărat, libertatea nu este un prilej de a face răul, ci este o ocazie de a împlini binele.

Pilda fiului risipitor

„Un om avea doi fii. Fiul mai tânăr, cere tatălui său partea care i se cuvine din avere și pleacă departe, unde risipește tot, trăind în desfrâu. Venind o foamete mare și neavând cu ce să trăiască, fiul cel tânăr se angajează să păzească porcii. Deși ar fi mâncat și roșcovele porcilor, nimeni nu-i dădea. Atunci, înțelegându-și greșeala, decide să se întoarcă la tatăl său, unde știa că va găsi de toate, chiar dacă nu mai merită să fie considerat fiu, ci doar o slugă. Mergând spre casă, tatăl îl zărește de departe și aleargă în întâmpinarea lui. Îl primește cu brațele deschise și poruncește slugilor să-i aducă hainele, să-i pună inel în deget și să pregătească un mare ospăț în cinstea întoarcerii lui. Fiul cel mare, auzind că fratele său s-a întors și este primit cu atâta bucurie, reproșează tatălui că nu a apreciat faptele lui bune așa cum apreciază întoarcerea fiului celui mic. Înțelegător, tatăl îi răspunde că trebuie să se bucure și el, căci fratele său pierdut era și s-a aflat, mort era și a înviat!"

(Luca 15, 11-32)

Să înțelegem textul!

Formulează răspunsuri scurte pentru următoarele întrebări:

- Ce înțelegem prin conștiință?
- Care este legătura dintre libertate și responsabilitate?
- Cine este fiul risipitor din pildă?
- Ce experiență îi schimbă viața fiului risipitor?
- Cum a lucrat conștiința în sufletul său?
- Care este învățătura morală desprinsă din pildă?

Știați că...?

- În raporturile dintre individ și societate există patru tipuri de libertate: libertatea lăuntrică (libertatea de conștiință), libertatea de exprimare, libertatea alegerii unui stil de viață, libertatea de asociere liber consimțită?

Să exersăm!

1. Transcrie tabelul de mai jos pe caiet și completează, în coloana din dreapta, semnificația elementelor simbol, din coloana din stânga, selectându-le după modelul dat: Dumnezeu, omul păcătos, lipsa hranei sufletești, iertarea, harul, omul cel drept, irosirea darurilor, îndepărtarea de Dumnezeu, asumarea greșelilor.

Tatăl	Dumnezeu
Fiul cel Mare	
Fiul risipitor	
plecarea fiului	
risipirea averii	
sărăcia și foametea	
întoarcerea acasă	
îmbrățișarea tatălui	
haina cea dintâi	

2. Analizează în minim 10 rânduri mesajul moral-religios al Pildei *fiului risipitor,* având în vedere respectarea libertății omului de către Dumnezeu.

3. Pornind de la citatul: „Stați deci tari în libertatea cu care Hristos ne-a făcut liberi și nu vă prindeți iarăși în jugul robiei" (Galateni 5, 1), explicați sensul cuvintelor *libertate* și *robie.*

Activitate practică

Eu, în viitor ...

1. Completează pe caiet trei idei relevante despre calitățile pe care ai vrea să le dezvolți în viitor, având în vedere principiile moral – religioase creștine dobândite ca elev.
2. Realizează o discuție cu colegul de bancă despre „Eu azi", „Eu viitor" și „Eu ideal" din perspectiva caracteristicilor și valorilor morale existente azi, avute în vedere pe termen mediu și dorite a fi dobândite pe termen lung.
3. Cu ajutorul profesorului de Religie, încadrează elementele din linia vieții tale pe scara urcușului duhovnicesc, la categoriile potrivite: eliberare de păcat – practicarea virtuților – sfințenia.

Credință și cultură

✧ „Când am văzut prima dată tabloul lui Rembrandt, nu cunoșteam așa de bine ca astăzi locuința lui Dumnezeu dinăuntrul meu. Totuși, reacția mea intensă la îmbrățișarea tatălui care-și primește fiul mi-a spus că începusem să caut cu disperare acel loc lăuntric în care să fiu și eu ținut în brațe precum tanărul din tablou. Pe atunci nu prevedeam cât îmi va lua să mă apropii cu câțiva pași de locul acela. Sunt recunoscător că n-am știut dinainte ce avea Dumnezeu de gând cu mine. Dar sunt recunoscător și pentru noul loc ce s-a deschis în mine prin toată suferința lăuntrică. Am acum o nouă chemare: să vorbesc și să scriu din locul acela către numeroasele locuri din care se compune viața frământată a mea și a altora. Trebuie să îngenunchez în fața Tatălui, să-mi plec urechea la pieptul lui și să ascult, neîntrerupt, bătăile inimii lui Dumnezeu. Atunci, și numai atunci, pot să spun, cu mare grijă și delicatețe ce aud.” (Henri J.M. Nouwen, *Fiul risipitor. Povestea unei întoarceri acasă*)

Rembrandt, Întoarcerea fiului risipitor.

• Găsește în text cuvintele care exprimă schimbarea pe care a produs-o în sufletul autorului pictura lui Rembrandt. Identifică o experiență asemănătoare petrecută în viața ta.

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Serafim de Sarov a fost viețuitor al mănăstirii Sarov din Rusia, de la vârsta de 19 ani. La 27 de ani a fost hirotonit preot. Timp de 10 ani a trăit singur în pădure împreună cu animalele sălbatice. A petrecut o mie de zile și de nopți, rugându-se în genunchi, pe o piatră, indiferent de vreme. Apoi vreme de mulți ani a stat zăvorât în chilie, fără pat și fară căldură, rostind rugăciunea lui Iisus și citind cele patru Evanghelii, iar duminica se împărtășea cu Sfintele Taine.
În urma unei vedenii a Maicii Domnului, sfântul a primit darul de a povățui suflete, învățând pe toți că scopul vieții crestine este dobândirea Duhului Sfânt. Este pomenit la 19 iulie și la 2 ianuarie.

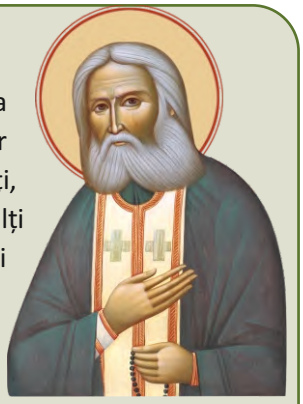

Sfântul Serafim de Sarov

• Precizează care este scopul vieții creștine în opinia Sfântului Serafim de Sarov. Enumeră încercările prin care a trecut pentru a-și atinge scopul. Formulează un principiu creștin pe care să-l urmărești în viață.

Să concluzionăm!

- Conștiința este glasul prin care Dumnezeu își face simțită prezența în inima omului.
- Dumnezeu îi poartă de grijă omului, arătându-i ce este bine și încurajându-l să împlinească binele.
- Fiul risipitor ascultă glasul propriei conștiințe și alege să facă binele.

Simbol creștin

Pelicanul – este simbolul Mântuitorului și semnifică atotputernicia jertfei lui Hristos.

Lecția 2

LIBERTATE ȘI RESPONSABILITATE ÎN VIAȚĂ (II)

*„De **voiește** cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie”* (Matei 16, 24)

Pilda celor poftiți la cină

Dicționar

constrângere – obligare, silire;
patimi – preocupare exagerată pentru satisfacerea anumitor dorințe.

Tânărul bogat

Pentru a-și păstra libertatea, omul trebuie să se ferească de rău și să împlinească binele, ascultând vocea lui Dumnezeu – conștiința, care i se descoperă tainic, în intimitatea sufletului său.

La vârsta adolescenței, dorința de a se exprima pe sine în mod liber, începe să se manifeste cu intensitate. Adolescentul simte o nevoie firească de a se detașa de autoritatea părintească și de a-și asuma responsabilitatea propriei sale vieți, ca urmare a tensiunilor ce apar între nevoile și interesele proprii și cele părintești. El întâlnește **contexte** variate **de viață,** care îl determină să aleagă o anumită cale. Pentru a alege corect, are nevoie de anumite **criterii de** recunoaștere și **alegere a valorilor și principiilor** care să-l orienteze. **Valorile creștine** s-au dovedit a fi singurele valabile în timp: credința, nădejdea, dragostea, încrederea, răbdarea, cumpătarea, înțelepciunea, curajul, sacrificiul. Încă de la început, în familiile și comunitățile creștine copiii au fost educați să respecte **principiile** moralei creștine: adevărul, dreptatea, egalitatea, respectul, unitatea, libertatea, sfințenia, iubirea față de Dumnezeu și față de semeni. Din punct de vedere social, **familia** are sarcina de a-l ajuta pe adolescent să-și însușească normele, valorile și deprinderile necesare dezvoltării sale armonioase.

Un rol important, însă, îl are și **autoeducația**, pentru dezvoltarea propriei personalități, pe care adolescentul însuși o desfășoară din dorința de a se îmbunătăți. De

aceea, l**a vârsta adolescenței,** când apare **nevoia de argumentare și asumare a propriilor decizii,** au loc dialoguri interioare intense. Acestea au în vedere situații de viață complexe, în care adolescentul trebuie să facă evaluări, să înțeleagă contexte, să adopte decizii cu privire la **alegerea prietenilor, a profesiei, a drumului în viață**.

Care să fie aceste valori și principii? Pe ce criterii să se bazeze? Care să fie cea mai sigură alegere? Cum să evite un eventual eșec? Aceste întrebări sunt provocatoare și aduc cu ele schimbarea. Stabilizarea în bine presupune, însă, încercări și eșecuri.

Suntem cu adevărat liberi, doar atunci când răspundem chemării de a ajunge la asemănarea cu Dumnezeu. Refuzul de a răspunde acestei chemări nu înseamnă o eliberare de constrângeri, ci înseamnă îndepărtarea de sursa vieții – Dumnezeu și **limitarea libertății**. Numai practicarea virtuților ne oferă adevărata libertate, în timp ce, prin înfăptuirea păcatului, ne limităm libertatea, făcându-ne dependenți, robi ai lui.

Limitarea libertății prin dependențe este des întâlnită în viața omului contemporan, care se vede pe sine confruntat cu nenumărate patimi, ascunse sub diferite forme, care afectează atât trupul, cât și sufletul.

Prin libertate omul se eliberează continuu de tot ceea ce îl împiedică să fie el însuși, adică fiu al lui Dumnezeu prin har. Excesul de libertate devine **libertinaj,** care exclude respectarea valorilor și principiilor morale.

Libertatea pusă sub semnul respectării voii lui Dumnezeu, nu este altceva decât drumul cel mai sigur către viața cea adevărată, a cărei bucurie desăvârșită începe aici, pe pământ și continuă în Împărăția cea veșnică.

Să înțelegem textul!

Formulează răspunsuri scurte pentru următoarele cerințe:

- ✓ Descrie problemele specifice perioadei adolescenței.
- ✓ Enumeră valorile și principiile creștine care stau la baza formării caracterului moral.
- ✓ Explică rolul dependențelor în limitarea libertății.

Pilda celor poftiți la cină

„Zis-a Domnul pilda aceasta: Un om oarecare a făcut cină mare şi a chemat pe mulţi; şi a trimis la ceasul cinei pe slujitorul său ca să spună celor chemaţi: Veniţi, că, iată, toate sunt gata! Şi au început toţi, câte unul, să-şi ceară iertare. Cel dintâi i-a zis: Am cumpărat un ogor şi trebuie să ies ca să-l văd; te rog, iartă-mă. Şi altul a zis: Cinci perechi de boi am cumpărat şi mă duc să-i încerc; te rog, iartă-mă. Al treilea a zis: Femeie mi-am luat şi de aceea nu pot veni. Şi, întorcându-se, slujitorul a spus stăpânului său acestea. Atunci, mâniindu-se, stăpânul casei a zis: Ieşi îndată în pieţele şi uliţele cetăţii, şi pe săraci şi pe neputincioşi, şi pe orbi şi pe şchiopi adu-i aici. Şi slujitorul a zis: Doamne, s-a făcut precum ai poruncit şi tot mai este loc. Şi a zis stăpânul către slugă: Ieşi la drumuri şi la garduri şi sileşte-i să intre, ca să mi se umple casa, căci zic vouă: Nici unul din bărbaţii aceia care au fost chemaţi nu va gusta din cina mea.”

(Luca 14, 16-24)

Știați că...?

- Etimologic, cuvântul *adolescență* provine din limba latină, în care *adolesco, -ere* înseamnă *a crește, a căpăta putere, a se maturiza?*
- J.J. Rousseau numea adolescența „a doua naștere”?
- Adolescența este definită ca fiind „vârsta oglinzii, vârsta la care adolescentul caută să coincidă cu sine”?

Să exersăm!

1. Numește minim două valori promovate de fiecare dintre următoarele categorii: familie, Biserică, societate, școală, prieteni. Precizează în ce fel aceste valori pot influența viața de adolescent. Clasifică-le pe baza criteriului pozitiv/negativ.

2. Identifică două calități personale, despre care tu consideri că dau valoare unui om. Pornind de la ele, realizează o scurtă argumentare despre relația dintre valori, scopuri și priorități, în vederea obținerii reușitei în viață.

3. Definește, împreună cu colegii tăi, termenii de *drepturi* și *obligații*.

a) identifică oral legătura dintre cele două și dă exemple de drepturi și obligații pe care le ai ca elev(ă) sau ca fiu (fiică);

b) realizează o listă cât mai completă, pe care să o prezinți clasei și să o analizați împreună;

c) scoate în evidență: asemănările și deosebirile dintre cele două roluri; preferința ta pentru unul dintre roluri și motivația acestei preferințe.

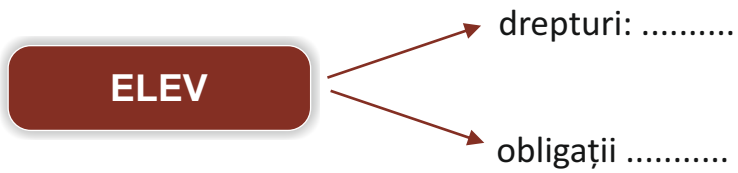

4. Realizează un eseu de o pagină, cu titlul: *Ce înseamnă libertatea în viața mea?* sau *Cum îmi manifest responsabilitatea față de ceilalți?* Pornind de la relația dintre libertate și responsabilitate în relație cu valorile moral-religioase.

5. Lecturează *Pilda celor chemați la cină* (Luca, 16-24), în care ni se arată că Dumnezeu îi cheamă la mântuire pe toți oamenii, respectându-le în același timp libertatea de a spune „da" sau „nu".

a. Enumeră motivele invitaților de a refuza chemarea omului.

b.Precizează care este rezultatul refuzului lor.

c. Identifică simbolurile pildei.

Activitate practică

Ierarhia valorilor

1. Lucrează în echipă. Compune o listă formată din cel puțin cinci valori creștine pe care le consideri importante în viața unui adolescent.
2. Realizează un clasament al acestor valori, în ordinea importanței.
3. Argumentează alegerile făcute.
4. Prezintă clasamentul echipei în fața clasei.
5. Realizează la tablă un clasament final al valorilor creștine, negociind locul valorilor voastre în ierarhia finală cu ajutorul argumentelor.

Credință și cultură

✧„Libertatea, ca și rațiunea, ține de viața interioară, reflexivă. Oamenii cu adevărat liberi au un for de conștiință bine dezvoltat, au reperele necesare construite prin efort personal de durată și acolo, înlăuntrul lor, pot să analizeze orice provocare și să răspundă potrivit rațiunii și conștiinței sau credinței lor. Este un efort conștient, rodul unei frământări, al unui dialog interior, al unei lupte pentru adevăr dusă în fața propriei conștiințe. Dacă acolo, în interior, afirmi adevărul și reușești să-l mărturisești și în propria viață, atunci ești într-adevăr liber. Problema este însă aceea că astăzi, bombardați cu prea mulți stimuli din exterior, atrași cam tot timpul în lumea din afară, se instalează *un deficit de viață lăuntrică*, o frustrare care afectează mecanismele limbajului interior, ale vorbirii cu noi înșine. Astfel că, și atunci când sunt puși în fața unei decizii importante pentru ei, oamenii renunță să mai gândească, neavând dezvoltate suficient abilitățile cognitive, instrumentele de limbă și conceptualizare necesare, structurile de gândire logică necesare reflexiei și înțelegerii."
(Virgiliu Gheorghe, *Efectele televiziunii asupra minții umane*)

• Citește textul și numește stimulii exteriori care provoacă omului de azi un deficit de atenție. Care sunt efectele în viața de zi cu zi?

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Arhidiacon Ștefan a fost unul dintre cei șapte bărbați „plini de Duh Sfânt și de înțelepciune", aleși de către apostoli pentru a îndeplini slujirea de diaconi. Vorbind despre Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu, Ștefan este acuzat de blasfemie și condamnat la moarte, fiind primul martir creștin. El și-a exprimat unul dintre drepturile fundamentale ale omului: libertatea religioasă. El a dat dovadă de curaj și fidelitate față de Hristos. În timpul execuției, el a avut o teofanie, spunând: „Iată văd cerurile deschise și pe Fiul Omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu". Discursul său se află în cartea „Faptele Apostolilor", capitolul 7.
Este sărbătorit pe 27 decembrie.

• Cum și-a manifestat Sfântul Ștefan dreptul la libertate religioasă?

Sfântul Arhidiacon Ștefan

Să concluzionăm!

- Adolescența este perioada de creștere și formare a omului.
- Darul libertății atrage după sine responsabilitatea.
- Pentru a ne forma caractere armonioase trebuie să avem în vedere valorile și principiile creștine.

Simbol creștin

I.N.R.I – inscripția și acuzația de pe crucea Mântuitorului: Iisus Nazarineanul, Regele Iudeilor.

Lecția 3

OPTIMISMUL ȘI STĂRUINȚA ÎN VIAȚA OMULUI (I)

„Bucura-mă-voi și mă voi veseli de mila Ta, că ai căutat spre smerenia mea, mântuit-ai din nevoi sufletul meu”
(Psalmul 30,7)

Sfântul și dreptul Iov

Optimismul este o atitudine de încredere și bucurie a omului în legătură cu viața și cu provocările ei. Această stare vine din bucuria vieţuirii pe pământ și din relația apropiată pe care omul o are cu Creatorul său. În optimismul omului este prezentă pronia Lui Dumnezeu, care îi dă acestuia încrederea de a-și contura viața în armonie cu tot ce-l înconjoară.

Atitudinea omului de a vedea binele din tot ceea ce i se întâmplă, este un comportament care, **în textele biblice,** este considerat **optimism** sau **nădejde.**

În **Vechiul Testament,** regăsim îndemnuri la credință și nădejde în Dumnezeu, îndemnuri spre optimism, exprimate astfel: *„Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi”* (Psalmul 22,1), *„Către Tine Doamne am ridicat sufletul meu... spre Tine am nădăjduit, ca să nu fiu rușinat în veac”* (Psalmul 24, 1-2), *„Tot ce ți se va întampla, primește cu plăcere și în necazurile tale fii îndelung-răbdător... Crede in El și-ți va ajuta ție”.* (Înțelepciunea lui Isus Sirah 2, 4-6), *„...am strigat noi către Domnul Dumnezeul părinților noștri; iar Domnul a auzit strigarea noastră, a văzut nenorocirea noastră, muncile noastre și împilarea noastră”* (Deuteronom), *„Când te-am chemat m-ai auzit... Întru necaz m-ai desfătat!”* (Psalmul 4,1), *„Dar eu știu că Răscumpărătorul meu este viu și că El, în ziua cea mai de pe urmă, va ridica iar din pulbere această piele a mea ce se destramă. Și afară din trupul meu voi vedea pe Dumnezeu“* (Iov 19, 25-26).

Răsărit de soare la Mânăstirea Râșca

Dicționar

a împila – a asupri, a oprima;
a ispiti – a atrage (spre rău), a tenta;
pronie – purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Optimismul și incredibila stăruință în credință sunt prezentate ca exemplu deosebit de nădejde și răbdare în încercări, în viața **dreptului și mult-încercatului Iov.** Fiind un *„om fară prihană și drept, Iov iubea pe Dumnezeu și se ferea de ce este rău”* (Cartea lui Iov 1,1). Dumnezeu, pentru curăția și iubirea lui, l-a înzestrat cu calități sufletești dar și cu bogății materiale încât era foarte apreciat și iubit de către semenii săi. Prin voia și știința Domnului, Iov este ispitit de diavol. Și din toate câte avea, acesta pierde tot: avere, prieteni și copii.

Chiar și soția îl îndeamnă spunându-i: *„Te ții mereu în statornicia ta? Blesteamă pe Dumnezeu și mori*!” (Iov 2, 9). Iov însă, nu uită cine este salvarea lui, căci *„El leagă rana ... si mâinile Lui tămăduiesc*” (Iov 5, 18), și cu credință statornică rămâne în iubirea și dreptatea Lui Dumnezeu. Atitudinea lui Iov în fața greutăților este una de încredere în lucrarea lui Dumnezeu, de nădejde pentru că a cunoscut iubirea Lui Dumnezeu, iar credința în El, este cea care dă un sens vieții noastre, în orice condiții. Această credință îl face pe Dumnezeu să-l binecuvânteze pe dreptul Iov cu o a doua viață, mult mai îmbelșugată ca prima. **Răsplata credinței** lui este încununată prin *„sfârșitul vieții lui Iov, mai bogat decât începutul ei*” (Iov 42, 12). Iov reacționează ca un adevărat fiu al lui Dumnezeu, cu iubire și cu încredere în dreptatea Tatălui. Optimismul lui vine dintr-o relație sinceră și neumbrită de păcat, cu Dumnezeu.

Plecând de la darul primordial al vieții, omul are șansa descoperirii acestei griji și iubiri a Lui Dumnezeu față de întreaga Sa creație.

Optimismul este prezent în tot ceea ce ne înconjoară, pentru că optimismul înseamnă viață, pace, bucurie, pronie dumnezeiască, credință, nădejde și iubire, mai ales în încercările grele ale vieții.

• Să înțelegem textul!

• În textul lecției sunt menționate citate biblice care inspiră optimismul.

• Notează pe caiet aceste citate și precizează sursa optimismului pe care acestea îl exprimă.

Dreptul Iov

„Dreptul Iov era cel mai bogat om din răsărit, fiind credincios și temător de Dumnezeu. El avea șapte feciori și trei fete. Pentru ei, Iov aducea Domnului jertfe de curățire a păcatelor. Dumnezeu privea cu multă bunăvoință spre robul său cel credincios și dorea să-i dea mai multă binecuvântare. Pentru aceasta decide să-i încerce răbdarea, nădejdea și credința, îngăduind celui rău să-i piardă, pe rând, averea, copiii și, în final sănătatea sa trupească, aducând asupra lui, timp de șapte ani și jumătate, o boală necruțătoare, lepra. În toate aceste încercări, Iov nu greșește cu nimic față de Dumnezeu, păstrându-și credința și afirmând: *„Domnul a dat, Domnul a luat! Fie numele Domnului binecuvântat de acum și până-n veac!”* (Cartea lui Iov 1, 21). Pentru aceasta, Dumnezeu l-a binecuvântat pe Iov cu mai multe bogății decât înainte, cu încă șapte feciori și trei fete și cu încă 140 de ani de viață, trăind, în total 248 de ani”. (*Sinaxar, Minei, luna Mai*)

Pictura lui Vladimir Makovski

• Știați că...?

• Există o pictură realizată de Vladimir Makovski în 1893 ce surprinde atitudinea unui optimist pe o bancă, lângă un pesimist, numită „Un optimist și un pesimist”?

Să exersăm!

1. Citește versurile de mai jos.

„Doamne, fă din suferință,
Pod de aur, pod înalt,
Fă din lacrimă velință
Ca într-un pat adînc și cald.

Din lovirile nedrepte
Faguri facă-se și vin.
Din înfrângeri, scări și trepte,
Din căderi, urcuș alpin.

Din veninul pus în cană
Fă miresme ce nu pier.
Fă din fiecare rană
O cădelniță spre cer;

Și din fiece dezastru
Și crepuscul stins în piept,
Doamne, fă lăstun albastru
Și fă zâmbet înțelept.” („Metanie” de Radu Gyr)

a) Scrie pe caiet tabelul următor și completează-l după model.

b) Asociază următoarele virtuți: răbdare, iubire, mângâiere, bunătate, nădejde, smerenie, înțelepciune, optimism, sfințenie, cu înțelesurile din versuri și completează coloana a treia a tabelului.

Provocările vieții	Optimism (credinta, nadejde, dragoste)	Virtuți
… din suferință	… pod de aur, pod înalt	răbdare
… din lacrimă	…	
… din loviri nedrepte	…	
… din înfrângeri	…	
… din căderi	…	
… din venin	…	
… din fiecare rană	…	
… din fiece dezastru	…	
… din crepuscul stins în piept	…	

2. Identifică, ajutându-te de tabelul de mai sus, o stare a optimismului, din viața personală.

3. Caută informații despre viața lui Radu Gyr și găsește elemente ale optimismului ce l-au caracterizat. Compară-le apoi cu elemente din viața dreptului Iov.

Activitate practică

Blazonul personal

1. Amintește-ți definiția optimismului.
2. Conturează un blazon personal.
3. În interiorul acestuia, desenează patru elemente care îți vin în minte atunci când te gândești la optimism. Exemplu: culori, obiecte, cuvinte, elemente din natură etc.
4. Găsește legătura dintre cele patru elemente și optimism. Formulează o proproziție, care să explice blazonul, sau găsește un motto, proverb, zicală etc.

Credinţă şi cultură

✧ „Cuvântul lui Dumnezeu este optimist. Îmbrăţişez acest adevăr. Optimismul constituie aureola învăţăturii şi a istoriei creştine. Optimist a fost Întemeietorul Creştinismului, **Cel mai optimist dintre toţi optimiştii lumii**. Nu a fost optimist numai în clipele de bucurie ale vieţii Sale: precum atunci când a participat la nunta din Cana Galileii, sau când i-au fost aruncate înainte flori la intrarea în Ierusalim, sau când privea în pace câmpul cu crini înfloriţi, sau când, sub lumina stelelor, călătorea cu corabia pe lacul Ghenizaret împreună cu cei care-L adorau. Aşadar, a fost optimist nu doar în astfel de momente. A rămas optimist şi atunci când a fost părăsit de toţi şi a căzut la rugăciune către Dumnezeu Tatăl în acea noapte dezolantă de dinaintea Sfintelor Sale Pătimiri. A rămas optimist şi atunci când a fost plimbat de la Irod la Pilat, fiind huiduit şi batjocorit. Şi atunci când I-au rănit cinstitul cap cu coroana de spini şi când a părăsit Ierusalimul sub povara crucii. Ierusalimul care s-a despărţit de El cu batjocură, cu blesteme, dar şi cu ecoul lacrimilor neputincioase ale femeilor care-L însoţeau. Şi, în cele din urmă, când paharul amărăciunii s-a umplut şi a intrat în istorie cuvântul Golgota, iarăşi a rămas optimist.”

Sfântul Nicolae Velimirovici

(Sfântul Nicolae Velimirovici, *Omilii despre pocăință, dragoste și optimism*)

• **Enumeră împrejurările critice din viața Mântuitorului Iisus Hristos, menționate în text explică ce de autorul îl numește pe Iisus Hristos *Cel mai optimist dintre toţi optimiştii lumii*.**

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfânta Irina s-a născut păgână, iar botezul creștin l-a primit de la Sfântul Timotei, ucenicul Sfântului Apostol Pavel. Prin darul primit de la Dumnezeu, Sfânta Irina îl va converti în chip minunat la creștinism și pe tatăl ei. Supraviețuind tuturor chinurilor, mulți păgâni au devenit creștini, botezându-se. Asemenea tuturor sfinților care au suferit în multe feluri pentru credință, Sfânta Irina nu și-a pierdut optimismul (nădejdea) dovedind o putere și o credință care i-a uimit pe cei ce asistau la suferințele ei. Credința dă putere și nădejde creștinului de a rezista tuturor provocărilor. Sfânta Irina este cinstită pe data de 5 mai.

Sfânta Irina

• **Cum te poate ajuta credința să fii o persoană optimistă?**

Să concluzionăm!

- Optimismul este atitudinea încrezătoare a omului în realizarea cu succes a lucrurilor dorite.
- În Vechiul Testament avem exemple concrete de optimism în viața omului.
- Optimismul unui creștin vine din credință și dragoste față de Dumnezeu.

Simbol creştin

Frunza de măslin este simbol al păcii

Lecția 4

OPTIMISMUL ȘI STĂRUINȚA ÎN VIAȚA OMULUI (II)

„Dumnezeul meu izbăvește-mă... că Tu ești așteptarea mea, Doamne! Domnul este nădejdea mea din tinerețile mele”

(Psalmul 70,6)

Tineri optimiști

Adolescența este o etapă firească în creșterea și dezvoltarea fiecărui om. Ea reprezintă o vârstă în care tânărul își pune întrebări, se descoperă și își caută modele. În acest demers, el oscilează deseori între **optimism** și pesimism, ca urmare a **provocări**lor întâlnite pe parcursul **vieții.**

De multe ori fără nici un reper și lipsiți de experiență, tinerii iau decizii greșite. Curiozitatea și nevoia de libertate ajung să primeze în fața educației părintești, a valorilor primite și, din păcate, chiar a credinței dobândite în timp. Fiind în perioada de formare, tinerii sunt ușor de acaparat în experiențe vremelnice, precum cea a fiului risipitor.

Adolescența este o etapă în care tinerii devin preocupați inclusiv pentru **devenirea spirituală**. Nevoia de repere și de modele în viață, îi determină să fie într-o continuă căutare. Modelul Mântuitorului, ca exemplu desăvârșit de viață trăită în credință și iubire față de Dumnezeu, este singurul care le poate stinge această sete. Insistând în practicarea virtuților, tinerii nu-și pierd optimismul și îl trăiesc în **contexte** de viață concrete, cu convingerea că toate greutățile pot fi depășite cu stăruință și încredere în Dumnezeu. Atunci când sunt orientate către împlinirea binelui, **scopurile stăruinței** tânărului se concretizează în răspunsuri pozitive la provocările vieții. Indiferent de greutățile vieții atitudinea creștină este aceea de speranță, de nădejde și încredere în Dumnezeu.

În experiența personală a vieții de zi cu zi, fiecare tânăr trebuie să-și contureze dorințele, planurile, pentru atingerea reușitei, atât în viața de pe pământ, cât

Întâlnirea internațională a tinerilor ortodocși

Dicționar

perseverență – statornicie, fermitate, stăruință;
a oscila – a șovăi, a ezita;
reper – criteriu de referință.

și în viața veșnică. Lucrurile mărețe se obțin cu stăruință și cu răbdare. **Perseverența și continuitatea în învățare,** în împlinirea datoriilor și responsabilităților ce îi revin în viața de zi cu zi, contribuie la formarea și dezvoltarea abilităților necesare vieții. Tânărul este adus în fața lumii acesteia să-și găsească drumul către împlinirea personală, făcând față tuturor provocărilor, răspunzând chemării lui Dumnezeu și urmând modelul Mântuitorului Iisus Hristos.

Dacă omul își găsește optimismul în Dumnezeu, atunci va înfrunta orice pericol din viața sa. Optimismul, venit din credință-iubire, duce la împăcarea cu Dumnezeu, cu sine și cu semenii: *„Domnul îmi vede inima, și dacă îi este bine plăcută, bine îmi va fi și mie și celorlalți”* (Sfântul Cuvios Siluan Athonitul).

Cu toții devenim bucuroși cu gândul la succes, iar asta ne face adesea să uităm de dificultățile ce stau în calea spre el.

Ne stabilim ținte și dorim să le atingem imediat, dar suntem oameni și ne lovim de multe lucruri până să ajungem să reușim.

Perseverența înseamnă să continui, indiferent de ceea ce îți stă în cale, să rămâi neclintit în îndeplinirea sarcinilor dificile. Te ajută să descoperi lucruri minunate și îți dezvoltă cunoștințele, despre tine și scopurile tale. Pentru un creștin perseverența înseamnă stăruința pe calea Împărăției lui Dumnezeu.

Să sintetizăm!

Urmărește parcursul creștinului în viața spirituală. Dezvoltă oral schema următoare.

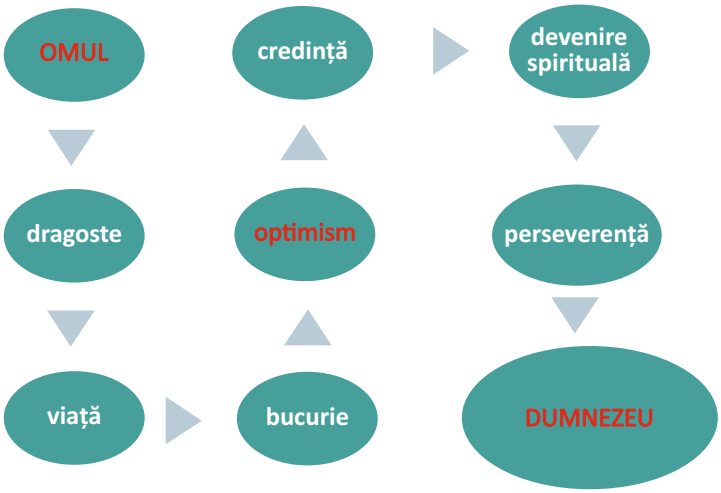

Poem – îndemn

„Copilul meu, acest dar îţi trimit eu, Grigorie: îndemnul unui părinte este darul cel mai bun.
Tu să te îngrijeşti de cumineţenie şi frumuseţea ta va fi minunată chiar şi pentru ochii închişi. Purtarea este cea mai aleasă floare, înfiptă în pământ, nezdruncinată.
Cinsteşte întâi de toate pe Dumnezeu, Nu-ţi afirma peste tot neamul nobil, nici nu te trufi cu eleganţa veşmintelor, nici cu înţelepciunea: căci înţelepciunea stă în a te supune lui Dumnezeu.
Nu ieşi la distracţii obşteşti şi în mulţime dezordonată, căci aceasta desfiinţează ruşinea chiar şi la cei ruşinoşi, iar pierderea ruşinii naşte toate relele cele mai mari. Îţi poruncesc să pui piciorul în întruniri bune împreună cu cei înţelepţi, ca să-ţi întipăreşti în minte şi oarecare cuvinte nobile, fie spre pierzania răutăţii tale, fie ca legătură a virtuţilor. E mai bine să taci, chiar dacă lucrul te îndeamnă la cuvânt, decât să vorbeşti, atunci când împrejurarea opreşte un cuvânt lipsit de rânduială.
Acum ţi-am dăruit acest dar. Iar dacă doreşti lucrul cel mai folositor, să te faci viţă mult-roditoare şi să vezi pe fiii fiilor tăi, să lauzi pe Domnul, ca de tot mai mulţi să fie lăudat marele Dumnezeu.”

(Sfântul Grigorie Teologul, Poem – îndemn către Olimpiada).

Știați că...?

- Cercetările științifice au demonstrat că oamenii optimiști trăiesc mai mult, sunt mai sănătoși și se vindecă mai repede ?
- Optimismul creștin este semnul prezenței lui Dumnezeu și primirea binecuvântării Lui?
- În limba latină, *optimus, optima, optimum* înseamnă *cel mai bun?*

Să exersăm!

Sfântul Grigorie Dascălul, Mitropolitul Țării Românești

1. **Realizați o dezbatere, folosind următoarele sintagme, pe tema *Rolul modelelor din viața personală.* Realizează apoi un eseu având ca temă una din ideile:**
   - Ce admir la ...
   - Persoana care m-a susținut ...
   - Vreau sa fiu ca ...
   - Scopul meu în viață ...

2. **Alege-ți o personalitate din cultura națională și una din cultura internațională și completează tabelul, enumerând cel puțin trei calități ale fiecăruia care contribuie la o atitudine optimistă. Urmărește exemplul:**

Mihai Eminescu	• perseverență, bucurie • creație, dragoste, nădejde
.....	• ..... • .....
.....	• ..... • .....

4. **Lecturează *Poemul – îndemn către Olimpiada* al Sfântului Grigorie Teologul și notează pe caiet sfaturile ce se desprind din text. Exprimă-ți opinia cu privire la actualitatea acestor sfaturi în viața ta.**

Activitate practică

Steaua

1. Folosește o foaie și alege o culoare preferată de cariocă, pentru a accentua faptul că ești unic.
2. Desenează propria stea identificând 5-6 caracteristici importante ale personalității tale, pe care le vei scrie pe câte o rază a stelei.
3. Caută colegi care au calități/valori asemănătoare cu ale tale.
4. Scrie numele colegului lângă raza pe care scrie calitatea ta.
5. Propune soluții, împreună cu colegii, pe baza acestor valori comune, pentru întărirea relațiilor interumane, valorificând comportamentul frumos la nivelul clasei tale.

Credință și cultură

✧ „Susan a pus pe masa din bucătărie o față de masă și în mijlocul ei o vază cu florile de câmp culese de Jamie. Economisise destul zahăr din rații cât să-mi facă un tortuleț. Aveam sandviciuri cu felii de carne din conservă tăiate foarte subțiri, ridichi proaspete și câte o linguriță de cremă de vanilie de pus peste feliile de tort. Susan îmi făcuse o richie nouă din una de-a lui Becky. Albastru intens, ca cerul primăvara. Mi-a dăruit o carte care se numea *Vântul prin sălcii.* Era o carte veche, cu o copertă uzată și decolorată. Când am deschis-o, i-am văzut pe prima pagină scrisul întortocheat de mână: *Susan Smith*. Și dedesubt, cu o cerneală mai proaspătă: *Pentru Ada, cu dragoste. 5 aprilie 1940.”*

(Războiul cacre mi-a salvat viața, Kimberly Brubaker Bradley)

• **Discută cu colegii despre micile bucurii ale vieții care te fac optimist.**

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfânta Filofteia este o sfântă mucenită, cinstită în Biserica Ortodoxă Română, care are Sfintele Moaște la noi în țară, la Curtea de Argeș. A fost crescută în dreapta credință și evlavie de mama sa, care moare când Filofteia era încă mică. Deși orfană, (după mutarea la Domnul a mamei sale, însă având întipărite în inimă toate învăţăturile primite de la ea şi fiind înţelepţită de Duhul Sfânt), a început a lucra faptele cele bune: mergea la biserică, asculta Sfintele Scripturi cu luare aminte, postea, păzindu-şi neîntinată fecioria trupească şi sufletească, miluia pe cei săraci, sătura pe cei flămânzi, adăpa pe cei însetaţi şi îmbrăca pe cei goi. A trecut la Domnul la vârsta de 12 ani si este sărbătorită la 7 decembrie.

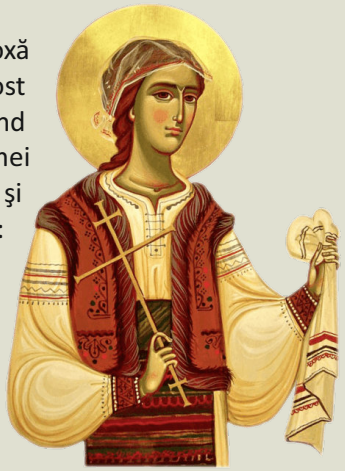

Sfânta Filofteia

• **Explică ce anume a ajutat-o pe Sfânta Filofteia să-și păstreze optimismul, în ciuda faptului că, de mică, a fost orfană de mamă. Cum se manifesta optimismul ei?**

Să concluzionăm!

- În fața tuturor provocărilor, tinerii trebuie să adopte o atitudine plină de optimism.
- Pentru a face față problemelor, omul are nevoie de ajutorul Lui Dumnezeu.
- Modelul creștinului este Mantuitorul și toti cei care fac voia Lui.

Simbol creştin

Crinul simbolizează fecioria și curăția Maicii Domnului.

Lecția 5

PROVOCĂRI ALE LUMII CONTEMPORANE ȘI ATITUDINEA CREȘTINILOR (I)

„Toate îmi sunt îngăduite,
dar nu toate îmi sunt de folos”
(I Corinteni 6, 12)

Bucuria familiei

Viața omului pe pământ are ca finalitate îndumnezeirea sa și a întregii creații.

Pentru a fi în armonie cu sensul existenței sale, omul trebuie să-și asume rolul de protector al creației și iconom al bunurilor Tatălui ceresc, adică să-și asume responsabilitatea față de darul primit.

În acest sens, el, și-a manifestat mereu dorința de a cunoaște, îmbogăți și înfrumusețea lumea, imprimându-i valori specific umane înălțătoare: bunătatea, dreptatea, blândețea, grija, iubirea. Fiecare om credincios simte chemarea de a „vesti în lume bunătățile celui ce ne-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată” (I Petru 2, 9), devenind, precum odinioară Sfinții Apostoli, „sarea pământului” și „lumină lumii” (Matei 5, 13-14), roditori ai „neprihănirii și curăției, fii ai lui Dumnezeu neîntinați care strălucesc ca niște luminători în lume” (Filipeni 2, 15).

Societatea în care trăim încearcă să evolueze în direcția dobândirii comuniunii de iubire cu Dumnezeu și cu semenii. Însă, această căutare asiduă întâmpină **probleme** și se confruntă cu **provocări în lumea contemporană**, care necesită din partea creștinului un răspuns potrivit. Progresul tehnologic, științific și cultural, influența mijloacelor mass-media, precum și diferite concepții străine de principiile de viață creștine reprezintă, poate, tot atâtea provocări la adresa structurii societății construită pe baze, valori, principii și moralitate creștină.

Problemele societății actuale au consecințe și la nivel personal, iar rezolvarea lor în mod constructiv, ține de discernământul fiecăruia. Creștinismul oferă omului modern soluții valabile, verificate în timp și puse la dispoziția lui în

Drum către biserică

Dicționar

iconom – persoană care se ocupă cu administrarea unor bunuri;
asiduă – stăruitoare, perseverentă, insistentă;
eclezial – care aparține bisericii;
peren – durabil, persistent, dăinuitor;
a insulta – a ofensa, a jigni.

Biserică. Felul în care omul alege să rămână în comunitatea bisericii și să respecte un sistem peren de valori morale creștine, puse în practică într-un mod de viață care s-a dovedit a fi valabil în timp, depinde, însă, exclusiv de libertatea sa. Primii creștini au schimbat total înfățișarea lumii vechi prin felul lor de a fi, aducând un suflu înnoitor și dătător de viață. Ei erau caracterizați ca fiind la fel cu necreștinii în aspectele ce țin de exterior, dar total diferiți ca mod de reacție față de nedreptăți: „... se supun legilor rânduite de stat, dar prin felul lor de viață biruiesc legile. Iubesc pe toți, dar de toți sunt prigoniți... sunt ocărâți, dar binecuvintează, sunt insultați, dar cinstesc... pe scurt: ce este sufletul în trup, aceia sunt creștinii în lume...” (Epistola către Diognet). După acest model și creștinii zilelelor noastre pot aduce soluții pentru prevenirea conflictelor și pentru adaptarea la tendințele actuale ale societății, fără a se îndepărta de morala creștină.

Implicarea creștinilor în prevenirea și rezolvarea conflictelor generate de toate aceste provocări se constituie într-o chemare, o misiune, o jertfă asumată după modelul Mântuitorului Hristos și al sfinților. Ea are la bază exemplul de iubire, blândețe, răbdare și iertare dăruit de Mântuitorul și aplicat de sfinții Săi. Rolul creștinilor este acela de a fi mărturisitori ai Adevărului revelat cu privire la destinul veșnic al omului.

Prin învățăturile și jertfa Sa, Mântuitorul Iisus Hristos S-a oferit pentru lume model de viață și iubire, iar prin Sfintele Taine a oferit soluții valabile de îndreptare, de înnoire a vieții, de desăvârșire, în Biserica Sa. Cuvintele Sale „În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea” (Ioan 16, 33), reprezintă unul din reperele care au dus la transformarea lumii.

Să înțelegem textul!

- **Explică ce de este omul responsabil față de viața sa și față de lumea primită în dar.**
- **Care sunt valorile creștine necesare pentru dezvoltarea unei societăți?**
- **Cu ce probleme și provocări se confruntă societatea contemporană?**
- **Cum erau caracterizați creștinii din primele veacuri?**
- **Care era rolul creștinilor în societatea primelor veacuri?**
- **Care este rolul creștinilor în societatea actuală?**

Sfinții și Drepții Părinți Ioachim și Ana

„Nu certa pe cel batjocoritor ca să nu te urască; dojeneşte pe cel înţelept, şi el te va iubi.
Dă sfat celui înţelept, şi el se va face şi mai înţelept; învaţă pe cel drept, şi el îşi va spori ştiinţa lui.
Începutul înţelepciunii este frica de Dumnezeu şi priceperea este ştiinţa Celui Sfânt.
Căci prin Domnul se vor înmulţi zilele tale şi se vor adăuga ţie ani de viaţă.”

(Pildele lui Solomon 9, 8-10)

Știați că...?

- Namofobia este boala cauzată de utilizarea excesivă a gadgeturilor?
- Anxietatea este considerată boala societății actuale, care se caracterizează printr-o stare continuă de îngrijorare, neliniște, teamă?

Să exersăm!

1. Copiază tabelul pe caiet și bifează răspunsul care se potrivește enunțurilor din tabel.

	niciodată	rareori	deseori
Mi se întâmplă să mă cert cu un coleg;			
Mi s-a întâmplat să lovesc un coleg;			
Mi s-a întâmplat să fiu lovit de un coleg;			
Mi se întâmplă să-mi vorbesc de rău colegii;			
Mi se întâmplă să nu iert ușor greșelile colegilor;			
Mi se întâmplă să mă bucur pentru greșelile colegilor;			
Mi se întâmplă să mint colegii;			

a. Meditează asupra răspunsurilor tale.
b. Ce schimbări de comportament ar trebui să faci?

2. Citește strofa din poezia *„Dacă am avea iubire”*

Dacă am avea iubire *de Elena Popa*

Dacă am avea iubire, toate le-am răbda ușor
N-am lovi nici prin cuvinte, nici prin fapte care dor
Nu ne-am tulbura cu duhul, n-am răspunde mânios,
Dacă am vedea în oameni, chipul Domnului Hristos.

Dacă am avea iubire, ar înmuguri surâsul
Ce ar șterge de pe gene și tristetea, dar și plânsul
Dacă am avea iubire, n-am trăi doar pentru noi
Am întinde-un colt de pâine și o haină celor goi!

și:

a. identifică virtutea prin care se formează comportamentul frumos;
b. descrie atitudinile negative care se nasc din lipsa iubirii;
c. precizează virtuțile potrivite pentru a readuce iubirea în suflet.

3. Compune un text de 10-12 rânduri în care să argumentezi folosirea corectă a libertății:

„Răul nu există ontologic. În Dumnezeu nu există rău. Răul este răstălmăcirea libertății cu care Ziditorul a înzestrat pe oameni și pe îngeri, creaturile Lui cu conștiință liberă. Răul începe cu orgoliul și cu neascultarea omului.” Valeriu Gafencu (1921 – 1952)

În redactarea compunerii se vor folosi cuvintele: *iubirea de Dumnezeu și de semeni, bunătatea, încrederea, dreptatea, înțelegerea (toleranța), iertarea.*

Activitate practică

Modelul meu de succes!

1. Întocmește individual o fișă în care vei scrie biografia persoanei de succes pe care o admiri (poate fi un sfânt, un leader, un conducător, un personaj istoric, etc).
2. Răspunde cerințelor:
   a. Descrie într-o frază alegerea făcută;
   b. Enumeră minim 3 calități ale persoanei sau personajului ales;
   c. Motivează alegerea făcută.

Credință și cultură

✧ „Datorită faptului că Dumnezeu este echilibrul lumii, Biserica poartă acest rol în cadrul comunității și al societății pentru a ne feri de atacurile care tind să apară dintr-un număr tot mai mare de direcții. Generațiile actuale și generațiile viitoare trebuie să fie conștiente de faptul că identitatea noastră este cea a românilor și creștinilor, fără a putea omite vreunul dintre acești termeni. Din Biserică aflăm cine și ce suntem ca națiune, dar și ca indivizi, deoarece Biserica ne oferă perspectiva Raiului și descoperim că fiecare dintre noi este responsabil față de Biserică și de neam ca membri ai preoției imperiale. Prin asemănarea cu Dumnezeu ne putem găsi scopul și importanța existenței noastre pe Pământ."

Biserica Mânăstirii Putna

(Petre Țuțea *Între Dumnezeu și Neamul meu ...!*)

- **Precizează elemente de identitate românească și credință în istoria poporului român. Explică rolul bisericii în cadrul societății.**

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica, născut la 7 octombrie 1787 în București. A primit de la Dumnezeu darul rugăciunii neîncetate, al tăcerii, al dreptății, al milosteniei, al înainte vederii, astfel că îndată descoperea adevărul și cele ce urmau să se întâmple în viitor. Fericitul părinte, ori de câte ori era ocărât, grăia de bine, pe cel care îl nedreptățea, îndată îl miluia și îl ajuta cu tot ce putea, fiind atât de blând și smerit cu inima, încât oricine era convins că are în fața sa un înger, iar nu om pământesc. De aceea toți îl iubeau și îl cinsteau ca pe un adevărat sfânt, atât călugării și mirenii, cât și episcopii și conducătorii țării. Sfintele sale moaște, făcătoare de minuni se află la Mănăstirea Cernica în apropiere de București. Este sărbătorit, în fiecare an, la data de 11 aprilie. (*Sinaxar, Minei, luna Aprilie*)

Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica

- **Organizați discuții cu privire la provocările pe care Sfântul Calinic le-a avut de înfruntat și modul în care le-a depășit.**

Să concluzionăm!

- Iubirea de Dumnezeu și de semeni, bunătatea, încrederea, dreptatea, toleranța, iertarea sunt valori perene.
- Îndepărtarea de Dumnezeu crează provocări și probleme în lumea contemporană.
- Implicarea creștinilor în prevenirea și rezolvarea conflictelor are ca model pe Hristos și pe sfinți.
- Cele mai multe conflicte sunt generate de raportarea greșită la nevoile fundamentale ale vieții.

Simbol creștin

Vița de vie și **spicul de grâu** constituie simbolul pentru Sfânta Împărtășanie

Lecția 6

PROVOCĂRI ALE LUMII CONTEMPORANE ȘI ATITUDINEA CREȘTINILOR (II)

„Învățătorule, ce voi face să moștenesc viața cea veșnică?”
(Luca 10, 25)

Întâlnirea intenațională a tinerilor ortodocși

Dicționar

social – care este legat de viața oamenilor în societate;
samarinean – persoană aparținând unei populații din provincia palestiniană Samaria;
milostiv – milos, îndurător; binevoitor, îngăduitor, iertător.

Samarineanul milostiv

Adolescența este vârsta experiențelor și experimentelor trăite pentru prima dată în viață.

Relațiile, comportamentele, atitudinile sunt aspecte specifice adolescenței. Formarea armonioasă și echilibrată a dolescenților presupune cunoașterea și asumarea corectă a rolurilor, statutului și modelelor potrivite.

Un loc important în viața adolescenților îl ocupă **relațiile de familie și cele sociale.** Dorința de a-și alege singuri modul și mediul de viață și prietenii este importantă deoarece creează sentimentul de libertate și autodefinire, fără a ține seama de posibile consecințe și riscuri rezultate din lipsa de experiență. **Relațiile și modelele noi de viață, de prietenie** sunt ușor acceptate de adolescenți în defavoarea relațiilor și modelelor vechi cu care s-au obișnuit și care nu mai prezintă interes. Nevoile spirituale nerecunoscute, cum ar fi necesitatea de a fi iubiți, acceptați, de a li se recunoaște valoarea, afectează relațiile la nivel emoțional și mental cu semenii. În acest sens, tânărul bogat din **Pilda Samarineanului milostiv** (Luca 10, 25-37), lipsit de modele reale de viață și încărcat de autosuficiență, Îl întreabă pe Iisus: *„Ce să fac ca să moștenesc viața veșnică?”* Răspunsul Mântuitorului se rezumă la îndemnul de a fi asemenea samarineanului din pildă, adică milostiv: *„Un om cobora de la Ierusalim la Ierihon, și a căzut între tâlhari, care după ce l-au dezbrăcat și l-au rănit, au plecat lăsându-l aproape mort.*

Din întâmplare, un preot cobora pe calea aceea și, văzându-l, a trecut pe alături. De asemenea și un levit, ajungând în acel loc, venind și văzând, a trecut pe alături. Iar un samarinean, mergând pe cale, a venit la el și, văzându-l, i s-a făcut milă și, apropiindu-se, i-a legat rănile, turnând pe ele untdelemn și vin, și, punându-l pe asinul său, l-a dus la o casă de oaspeți și a purtat grijă de el. Iar a doua zi, scoțând doi dinari, i-a dat gazdei și i-a zis: Ai grijă de el și, ce vei mai cheltui, eu, când mă voi întoarce, îți voi da."

Pilda aduce în atenție tipuri de atitudini și comportamente ale omului în relație cu aproapele aflat în stare de suferință, dar oferă și soluții de abordare și rezolvare a situației, valorificând iubirea și mila. **Coborârea de la Ierusalim spre Ierihon înseamnă degradarea omenirii prin înstrăinarea ei de Dumnezeu.** Omul căzut între tâlhari, căzut în păcate care produc răni, suferință și moarte reprezintă neamul omenesc. Samarineanul milostiv este Hristos, Salvatorul lumii și al fiecărui om. **Fapta Samarineanului milostiv reprezintă lucrarea iubirii milostive a Mântuitorului Iisus Hristos pentru mântuirea oamenilor**. Untdelemnul și vinul înseamnă mila și adevărul. **Casa de oaspeți** este Biserica creștină, iar **gazda** Sfinții Apostoli și toți creștinii care trăiesc în duh de iubire cu Hristos și cu semenii. **Dinarii** sunt Vechiul Testament și Noul Testament.

Fiecare dintre noi poate fi cel căzut între tâlhari sau samarineanul milostiv. Depărtarea de Hristos ne face potențiale victime, iar apropierea de El ne poate da puterea de fi salvatori milostivi ai celor aflați în suferință.

Pilda reprezintă un set de norme referitoare la relațiile cu semenii, atitudini și comportamente pentru viața Bisericii și pentru fiecare creștin în parte.

Să înțelegem textul!

- În ce constă un comportament echilibrat, armonios?
- Este necesară experiența în formarea relațiilor sănătoase și alegerea potrivită a prietenilor?
- Care este modelul ideal de urmat din *Pilda Samarineanului milostiv?*
- Care sunt valorile transmise de P*ilda Samarineanului milostiv?*

Icoana Prieteniei.
(Mântuitorul Iisus Hrisos și Sfântul Mina)

„Păzeşte, fiule, povaţa tatălui tău şi nu lepăda îndemnul maicii tale.
Leagă-le la inima ta, pururea atârnă-le de gâtul tău.
Ele te vor conduce când vei vrea să mergi; în vremea somnului te vor păzi, iar când te vei deştepta vor grăi cu tine.
Că povaţa este un sfeşnic bun şi legea o lumină, iar îndemnurile care dau învăţătură sunt calea vieţii."
(Pildele lui Solomon 6, 20-23)

Știați că...?

- Filocalia este o colecție de cărți care tratează atitudinea credincioșilor în fața provocărilor din lume, oferind soluții?
- Prin *Rugăciunea inimii*: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!" se pot controla emoțiile și comportamentul?

Să exersăm!

1. Citește versetele de mai jos și răspunde cerințelor:

„Pe cel bătrân să nu-l înfrunți, ci să-l îndemni ca pe un părinte; pe cei tineri, ca pe frați. Pe femeile bătrâne îndeamnă-le ca pe niște mame, pe cele tinere ca pe surori, în toată curăția. Pe văduve cinstește-le… .” (I Timotei 5, 1-2)

a. Precizează tipul de relație descris (frați – relație familială...);
b. Identifică sfaturile recomandate de Sfântul Apostol Pavel;
c. Descrie comportamentul pe care trebuie să-l aibă tânărul Timotei;

2. Realizează o fișă după modelul de mai jos și rezolvă cerințele:

a. Completează în coloana B calitățile tale în legătură cu rolul precizat în coloana A din punct de vedere fizic, emoțional, social, spiritual.
b. În coloana C menționează modelul la care te raportezi;
c. În coloana D argumentează cu exemple fiecare precizare completată.

A	B	C	D
Denumire rol	**Calitățile mele** (fizice, emoționale, mentale, spirituale)	**Modelul meu**	**Argumentează**
Fiu/fiică			
Elev/elevă			
Prieten/prietenă			
Coleg/ colegă			

3. Analizează faptele samarineanului milostiv și identifică împrejurări și contexte contemporane de aplicare.

Activitate practică

Cine sunt eu?

- ***Etapa I:*** Pe o foaie desenează o inimă și împarte-o în 4 cadrane. Fiecare cadran va fi completat după cum urmează:
  1. trei calităţi ale persoanelor tale preferate.
  2. trei lucruri din viaţa ta pe care ţi-ar plăcea să le schimbi.
  3. trei lucruri pe care le faci bine.
  4. trei cuvinte care ţi-ar plăcea să fie spuse despre tine.

Etapa a II-a: Formează grupuri de lucru de 4-5 elevi şi analizează conţinutul fişelor fiecăruia.

Etapa a III-a: Raportează-te la cele patru cerințe și răspunde la întrebările: Ce am învățat despre mine? Ce am învățat despre noi?

Credință și cultură

✧ „Educația gestionează emoțiile, formează o atitudine sănătoasă și echilibrată în fața dificultăților. Atitudinea poporului japonez referitor la marele tsunami din 11 martie 2011, este de admirat. Când situația era extrem de gravă, ei și-au manifestat durerea discret, (fără imagini dramatice), au manifestat demnitate (cozi disciplinate pentru apă și alimente), ordine (se respectau regulilele, fără jafuri sau încălcări ale legii), moderație (oamenii au cumpărat strict ce aveau nevoie strict pentru ziua respectivă), respect și grijă pentru celălalt (restaurantele au redus prețurile, cei puternici aveau grijă de cei slabi), discreție (știrile nu au inclus în ele senzațional, ci doar informare prin reportaje calme), formare (fiecare știa exact ce are de făcut și au făcut strict ce trebuia), conștiință (nu au încercat să profite de împrejurări)."

(www.școalaemoțiilor.ro)

- **Care sunt cuvintele care descriu atitudinea sănătoasă și comportamentul frumos?**

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Mucenic Ioan Valahul s-a născut pe la anul 1644 în Țara Românească, din părinți de bun neam și binecredincioși. Părinții l-au crescut cu grijă, în frica lui Dumnezeu și în iubirea de țară și de credința strămoșească. Încă de tânăr, Ioan a ajuns la măsura vârstei plinirii lui Hristos, când curăția inimii de prunc se împletește cu înțelepciunea minții de bătrân. Ioan era frumos la chip, luminos în privire și bine legat în trup. Și chiar dacă era rob, ochii îi străluceau de puterea credinței și de nădejdea mântuirii.

Frumusețea sa i-a prilejuit grele încercări, dar viteazul tânăr nu s-a lăsat biruit de grozăvia chinurilor, pe care le-a îndurat cu bărbăție și cu ajutor de sus, rămânând până la sfârșit neclintit în credința creștină. Pururea-fericitul tânăr Ioan a primit cununa biruinței în anul 1662. Este sărbătorit pe 12 mai. (*Sinaxar, Minei, luna Mai*)

Sfântul Mucenic Ioan Valahul

- **Identifică virtuțile Sfântului Ioan Valahul pentru a-i atribui expresia „Împodobit ești cu frumusețea mai mult decât fiii oamenilor...".**

Să concluzionăm!

- Relațiile, comportamentele și atitudinile trebuie analizate și înțelese din punct de vedere fizic, emoțional, social și spiritual.
- Asumarea statutului, a rolurilor corecte și a modelelor adevărate din viața personală a adolescentului constituie premisa pentru formarea unui comportament echilibrat și armonios.
- Relațiile de familie și sociale influențează comportamentele și atitudinile adolescenților în raport cu sine și cu semenii.
- Relațiile bazate pe iubire și raportarea la modelele adevărate crează echilibrul spiritual, emoțional și mental al omului.

Simbol creștin

Păunul
este simbolul creștin al nemuririi sufletului și al raiului

CAPITOLUL III. RECAPITULARE

ACTIVITATE PRACTICĂ

Imnul adolescenților

- Citește poezia *Punctul pe „i”*, scrisă de Adrian Păunescu.
- Audiează, aceste versuri cântate de adolescenți pe muzica lui Andrei Păunescu.
- Folosind poezia ca sursă de inspirație, alcătuiește impreună un *imn al adolescenților* care să exprime *crezul* vostru de adolescent.
- Prezentă imnul compus la serbarea de final de clasa a opta.

1. Urmărește schema de mai jos și reamintește-ți noțiunile noi învățate în capitolul „Viața creștinului împreună cu semenii”:

2. Discută cu colegii tăi următoarele idei întâlnite în capitolul studiat:

Libertate și responsabilitate în viață	• Libertatea pusă sub semnul voii lui Dumnezeu este cel mai sigur drum către împlinirea vieții. • Păcatul limitează libertatea omului, nu poruncile divine.
Optimismul și stăruința în viața omului	• Optimismul omului credincios vine din încrederea în providența divină. • Optimismul și statornicia în credință ale Dreptului Iov constituie un model de urmat.
Provocări ale lumii contemporane	• Sursa problemelor lumii contemporane o reprezintă îndepărtarea omului de Dumnezeu. • Pacea, înțelegerea și comuniunea de iubire cu aproapele reprezintă o datorie pentru orice creștin.

3. Privește imaginile următoare. Recunoaște pildele și povestește conținutul lor cu propriile tale cuvinte.

4. Identifică personajele din icoana următoare. Realizează o comparație între suferința a doi oameni curați și drepți: Iov și Mântuitorul Iisus Hristos, având în vedere asemănările și deosebirile celor două situații. Poate fi suferința Dreptului Iov o prefigurare a suferinței Fiului lui Dumnezeu?

5. Realizează un desen cu titlul *„Adolescența, vârsta marilor provocări”*, în care să reprezinți tema sub forma de simboluri.

6. Urmărește schema de mai jos și identifică atitudini, comportamente, constrângeri și libertăți pe care le manifești în cele patru contexte date. Găsește asemănările și deosebirile. Răspunde la întrebarea: *de ce?*

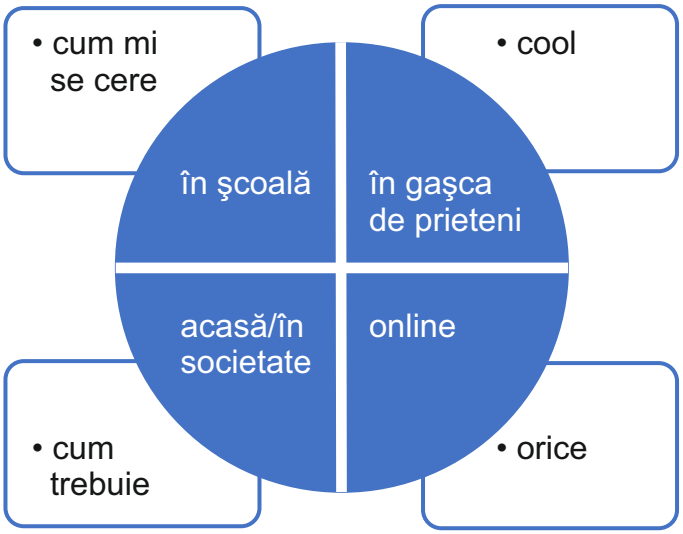

Imnul adolescenților

„Noi suntem generația de mâine,
Strănepoți ai marilor strămoși,
Punem lângă vis și lângă pâine,
Libertatea de a fi frumoși.

Dacă viața e iubire
Și a trăi e a iubi
Noi suntem în toate astea:
Punctul pe «i»! ”

(fragment, versuri Adrian Păunescu)

CAPITOLUL III. EVALUARE

Dragostea față de aproapele este acea virtute prin care creștinul dorește binele aproapelui său. Ea reprezintă un semn distinctiv de diferențiere: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții" (Ioan 13, 35).

Ca să putem avea acest semn, avem datoria de a ne demonstra iubirea prin fapte, căutând mereu binele celui de lângă noi, coleg, prieten sau străin. Această iubire se pune în practică prin proiecte și acțiuni filantropice.

Criterii de evaluare:

- ✓ Respectarea etapelor proiectului;
- ✓ Atingerea obiectivelor propuse;
- ✓ Respectarea termenelor stabilite;
- ✓ Desfășurarea conform cu programul;
- ✓ Existența rezultatelor și produselor proiectului.

5 x 20 p. = 100 p.

PROIECT EDUCAȚIONAL „IUBEȘTE-ȚI APROAPELE CA PE TINE ÎNSUȚI!"

Motto:

„Adevărat zic vouă, întrucât
ați făcut unuia dintr-acești frați ai
Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut"
(Matei 25, 40)

1. Ce ne propunem?

- Să informăm asupra fenomenului cunoscut sub denumirea de ***bullying*** (intimidare, hărțuire)*:* definire, cauze, efecte, modalități de prevenire;
- Să aplicăm un set de întrebări pe un grup-țintă pentru a verifica gradul de răspândire a fenomenului;
- Să identificăm o strategie eficientă de intervenție;
- Să militățm împotriva acestui comportament greșit prin punerea în practică a principiilor și valorilor moral-religioase;
- Să organizăm o expoziție de desene legate de tema proiectului;
- Să invităm reprezentantul Bisericii din parohie.

2. Cum ne organizăm?

- Alcătuim echipa de proiect prin participare voluntară;
- Stabilim sarcinile, activitățile, termenele, responsabilii și programul de lucru al echipei;
- Identificăm grupul – țintă al proiectului.

3. Cum procedăm?

- Organizăm ateliere de lucru pentru elevi ;
- Popularizăm scopul și programul proiectului;
- Organizăm activitatea de informare, alcătuirea și aplicarea chestionarului și expoziția tematică;
- Invităm persoane din comunitatea locală;

4. Cum prezentăm?

- Promovăm proiectul prin postere și afișe;
- Interpretăm rezultatele din chestionar;
- Popularizăm pe site-ul școlii și în Biserică;
- Invităm posturi locale de radio/televiziune.

5. Cum încheiem?

- Evaluăm proiectul;
- Mulțumim tuturor celor implicați.

CAPITOLUL IV

VIAŢA COMUNITĂŢII ŞI SĂRBĂTORILE CREŞTINE

1. Rolul muzicii în viaţa omului
2. Literatura religioasă şi viaţa creştină
3. Arta religioasă şi viaţa creştină

Recapitulare

Evaluare

Lecția 1

ROLUL MUZICII ÎN VIAŢA OMULUI

„Cânta-voi Domnului în viața mea, cânta-voi Dumnezeului meu cât voi fi.”
(Psalm 103, 34)

Încă din cele mai vechi timpuri, muzica a fost prezentă în viața oamenilor. Prin muzică oamenii își exprimă idei, sentimente, trăiri, valori în legătură cu Dumnezeu, cu semenii, cu activitățile cotidiene și cu natura. După conținut, muzica poate fi religioasă și laică.

Muzica religioasă este o artă care îl apropie pe om de Dumnezeu și îl face să simtă iubirea Lui. Îl ajută să-L descopere pe Iisus Hristos, să contemple frumusețea divină pe care Acesta o revarsă în sufletul omului. Această muzică exprimă sentimente duhovnicești de pocăință, smerenie, uimire în fața măreției lui Dumnezeu, entuziasm, bucurie și recunoștință pentru toate darurile primite de la El. Asemenea îngerilor care îl laudă pe Dumnezeu în ceruri, creștinii au folosit cântarea religioasă ca pe o formă de rugăciune.

Cântările religioase din cadrul cultului divin se numesc cântări liturgice sau bisericești. Aceste cântări-rugăciuni sunt de inspirație dumnezeiască și exprimă modul concret prin care omul Îl preamărește și Îi mulțumește lui Dumnezeu. Ele sunt cântări de *inspirație biblică* cum ar fi psalmii, dar și de *inspirație patristică*, cum ar fi melodiile și imnurile liturgice create prin inspirație dumnezeiască de sfinții **melozi** și **imnografi**.

Antinoghen Martirul, episcopul Sevastiei (+311), este autorul imnului „Lumină lină”, din cadrul slujbei Vecerniei. Ambrozie al Mediolanului (+ 397) a alcătuit imne proprii, printre care „Pe Tine, Dumnezeule, Te lăudăm”. Sfântul Roman Melodul (sec. al VI-lea) este autorul frumoasei cântări închinată Maicii Domnului „Fecioara astăzi...”, rugăciune care se cântă la Sărbătoarea Nașterii Domnului. Sfântul Andrei din Creta (cca. 675-749), cunoscut sub numele de *Criteanul*, a scris „Canonul cel Mare” cu 250 de tropare, care se

Liră, instrument cu care se acompania recitarea Psalmilor

Dicționar

laic – din lume, mirean, cel ce nu face parte din cler etc.;
liturgic – care se referă la slujbele religioase;
melod – compozitor de cântece religioase;
imnograf – poet, autor de imnuri;
imn – cântec religios de preamărire a lui Dumnezeu.

cântă în Postul Mare. Sfântul Ioan Damaschin (sec. al VII-lea) a compus cântarea „De Tine se bucură”, care se cântă la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare. Sfântului Theodor Studitul (759-826), i se atribuie „Prohodul Domnului”, cântare care se cântă în Vinerea Mare.

Prin muzicalitate, text și ritm, toate cântările liturgice îndeamnă la pocăință, la curăție și la înnoirea vieții, având un caracter formativ. Aceasta îi apropie pe oameni și îi unește în comuniune cu Hristos, în Biserică.

Muzica laică exprimă sentimente, dorințe și idealuri omenești, în legătură cu aspirațiile lumești de împlinire a vieții de aici, de pe pământ, fără a avea în vedere viața duhovnicească. Această muzică este inspirată din suferințele, durerile dar și de bucuriile lumii și provoacă ascultătorilor emoții și sentimente diverse. De asemenea, este reprezentată de muzica populară, muzica de creație cultă și de muzica de divertisment.

O trăsătură comună a celor două este faptul că reprezintă un limbaj universal, relativ ușor de înțeles de către majoritatea oamenilor.

Între muzica religioasă și muzica laică există și **deosebiri.** Acestea se referă la *mesajul* pe care-l transmite fiecare din ele prin text, la *emoțiile*, sentimentele pe care le aduc în sufletul omului și la *valorile*, *atitudinile* și *comportamentele* pe care acestea le generează. Spre deosebire de muzica laică, **muzica religioasă** are în centrul său permanent pe Dumnezeu și aduce în sufletul omului mângâiere.

Muzica dezvoltă creativitatea, comunicarea și comuniunea. Atât muzica religioasă, cât și cea laică evoluează, se diversifică și se îmbogățesc în timp, constituind patrimoniul cultural și spiritual al omenirii.

Să înțelegem textul!

Urmărind schema de mai jos, sintetizează ideile principale ale lecției.

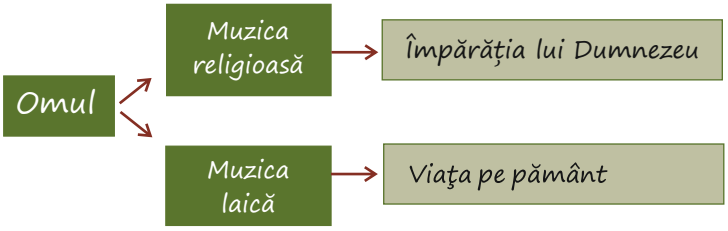

Psaltirea

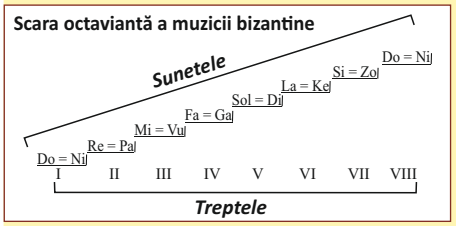

Sunetele scării psaltice

Știați că...?

- „*Aliluia*” înseamnă „*lăudați pe Dumnezeu*” în limba ebraică și era o cântare colectivă, jubiliară în cultul poporului evreu?
- „*Misa*” este cel mai vechi gen de muzică religioasă din istoria muzicii apusene pentru cor și soliști ce are la bază texte de cult catolic, corespunzătoare liturghiei, care se cântă cu sau fără acompaniament instrumental?

Să exersăm!

1. Încercuiește varianta corectă de răspuns din următoarele enunțuri:

A. Muzica religioasă exprimă:
a. pocăință, smerenie, uimire;
b. revoltă, mândrie, dezinteres;
c. dorințe, idealuri, scopuri;
d. durere, deznădejde, tristețe.

B. Cântările liturgice sunt:
a. inspirate de viața de zi cu zi;
b. compuse de melozi și imnografi;
c. cântate la instrumente muzicale;
d. doar pentru oamenii credincioși.

C. Muzica laică poate fi:
a. de inspirație patristică;
b. populară, cultă, de divertisment;
c. interpretată în biserică;
d. scrisă de oameni sfinți.

D. La Sfânta Liturghie se cântă:
a. „Fecioara astăzi”;
b. „Lumină lină”;
c. „De Tine se bucură”;
d. „Pe Tine, Dumnezeule, Te lăudăm”.

2. Enumeră cele șapte efecte ale muzicii religioase asupra omului după cum reies din textul următor:

„Nimic nu purifică sufletul, nu-i dă aripi, nu-l smulge dintre cele pământești, nu-l eliberează din legăturile trupești, nu-i inspiră înțelepciune dumnezeiască, nu-l face să disprețuiască cele de jos precum muzica și accentele măsurate ale unui cântec dumnezeiesc”.
(Sfântul Ioan Gură de Aur)

Sfântul Ioan Gură de Aur

3. Audiază și învață cu ajutorul profesorului de Religie, cântarea „Pe Tine, Dumnezeule, Te lăudăm”.

„Pe Tine Te lăudăm, pe Tine bine Te
cuvântăm, Ţie Îţi mulţumim, Doamne,
și ne rugăm Ţie, Dumnezeului nostru”

4. Realizează un portofoliu digital conform indicațiilor de la sfârșitul capitolului.

Activitate practică

Culorile muzicii

1. Audiază și vizionează pe youtube muzică religioasă, cântări liturgice și muzică laică.
2. Urmărește criteriile:
   a. mesajul transmis de text și sunet;
   b. atmosfera, stările sufletești create;
   c. spațiul de desfășurare.
3. Formulează concluzii cu privire la importanța formării prin muzică în funcție de: genul de muzică ascultat, de emoțiile și sentimentele trăite și de valoarea morală transmisă.

Credință și cultură

✧ Psalmii folosiți ca rugăciuni sunt creații lirice care aparțin cărților poetice ale Vechiului Testament. Cuvântul „psalm" derivă din cuvântul grecesc „psalmos" care înseamnă *cântare de laudă.*

✧ În limba română Tudor Arghezi este autorul ciclului de poezii intitulat „Psalmi" care exprimă căutări, frământări și negări ale lui Dumnezeu.

✧ Înrudirea matematicii cu muzica are aplicații dintre cele mai diverse. Gamele și intervalele muzicale pot fi de ajutor în înțelegerea unor noțiuni matematice elementare cum ar fi șirurile, intervalele sau mulțimile. Dacă ne gândim la claviatura unui pian, observăm că notele clapelor albe se repetă din 7 în 7. Dacă înlocuim în ordine fiecare notă cu un număr de la 1 la 7, obținem un șir de numere ale cărui elemente se repetă din 7 în 7.

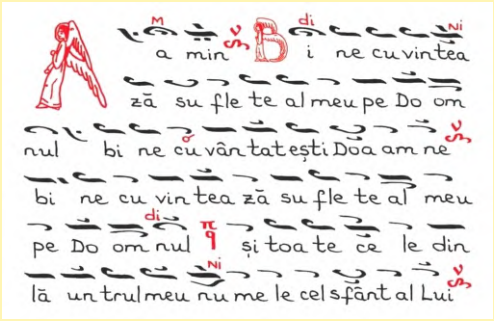

Fragment din Psalmul 102

• Citește Psalmul 3 „Tare sunt singur, Doamne, și pieziș!" de Tudor Arghezi și Psalmul 12 al lui David din Biblie și compară stările descrise de cei doi autori.

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Ioan Damaschin

Sfântul Ioan Damaschin, originar din Damasc, este unul dintre Sfinții Părinți sirieni ai Bisericii. A primit o educație aleasă în familie și a studiat logica și filosofia. Având o bună educație creștină, el se va dedica slujirii lui Dumnezeu ca preot și va apăra credința creștină împotriva ereziilor din secolul al VIII-lea d. Hr. S-a remarcat prin atitudinea fermă și plină de credință în combaterea ideilor celor care nu cinsteau icoanele și care provocau tulburări între creștini. Ca poet, a compus poezii religioase si imnuri bisericești, care se folosesc în Biserică, în cultul divin. Ca scriitor, orator, predicator și teolog, el i-a învățat pe creștini că adevărata credință se vede nu doar din cunoașterea învățăturilor Evangheliei ci și din modul cum le aplicăm în viața noastră. El este sărbătorit la 4 decembrie.

- **Discută cu colegii tăi despre cum poate influența, cunoașterea limbilor străine, parcursul profesional în viață.**

Să concluzionăm!

➢ Muzica religioasă și laică sunt modalități de exprimare artistică a omului.

➢ Muzica liturgică este de inspirație dumnezeiască și unește pe oameni în comuniune cu Dumnezeu.

➢ Muzica laică exprimă sentimente, dorințe și idealuri omenești.

Simbol creștin

Crucea Sfântului Andrei
este o cruce în formă de X..

Lecția 2

LITERATURA RELIGIOASĂ ȘI VIAȚA CREȘTINĂ

„Căci sfatul este o candelă, învățătura este o lumină, iar îndemnul și mustrarea sunt calea vieții”
(Pildele lui Solomon 6, 23)

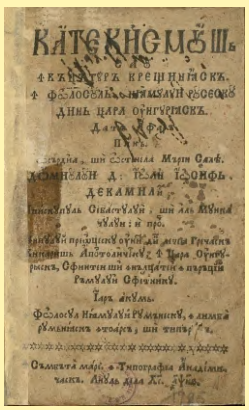

Catehism vechi, 1726

Cazania lui Varlaam

Cultura și istoria poporului român sunt strâns legate de credința creștină. Primele texte și cărți tipărite pe teritoriul țării noastre conțin texte religioase. **Specificul textelor religioase** a influențat limba română, au stat la baza culturii scrisului în limba română și reprezintă o parte importantă a culturii noastre spirituale. De la primele tipărituri în limba română și până astăzi, cartea religioasă a constituit o sursă de cultură și spiritualitate pentru poporul român. Aceasta cuprinde învățăturile principale ale religiei creștine. Primele documente traduse în limba română sunt o serie de texte religioase, printre care: „Psaltirea scheiană”, „Psaltirea voroneţeană”, „Psaltirea Hurmuzachi” sau „Codicele voroneţean”. Între acestea este atestată și opera „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie”, o carte care conține învățăturile pe care domnitorul le lasă celor care vor urma la tronul Țării Românești. Aceste contribuții literare din secolul al XVI – lea au ca bază textul biblic sau învățătura creștină și sunt **exemple de texte din literatura română cu semnificație religios-morală**.

În secolul al XVII-lea, clerici cu funcții înalte în ierarhia bisericească vor contribui la îmbogățirea culturii prin activitatea lor. Reprezentativ în acest sens este Varlaam, mitropolitul Moldovei, care tipărește „Cazania. Carte românească de învățătură”, volum ce conține predicile duminicale într-un limbaj românesc din care lipsesc cuvintele bisericești în slavonă și arhaismele. Tot în această perioadă, Simion Ștefan, mitropolitul Transilvaniei, tipărește „Noul Testament”, prima traducere integrală în limba română a textului

Dicționar

codice – culegere (manuscrisă) de texte vechi;
cleric – membru al clerului bisericesc;
dialect – ramificație teritorială a unei limbi;
catehism – carte care cuprinde învățăturile principale ale religiei creștine.

biblic. Mitropolitul Dosoftei tipărește „Psaltirea în versuri”, versificând psalmii din Vechiul Testament.

Cărţile de cult tipărite au favorizat unitatea limbii româneşti şi au ajutat la crearea şi răspândirea primei noastre limbi literare.

Predicile, catehismele, cărţile de slujbă tipărite de către Biserică au modelat limba românească, atitudinea morală și socială a credincioșilor cât și modalitatea lor de exprimare. Creațiile populare cuprin elemente religioase. Basmele, proverbele, zicătorile fac referire la **exemple biblice** și din **viețile sfinților**, fiind texte **în relație cu sărbătorile creștine.**

Colinda este o Evanghelie populară, o Biblie nescrisă a Naşterii Domnului. Readucerea în atenţie a Naşterii Domnului, în fiecare an, ne arată că sărbătoarea Crăciunului este prezenţa permanentă a lui Hristos între noi.

Încă de la începuturile sale, poporul nostru şi-a creat o formă proprie de a înţelege şi trăi marile evenimente din viaţa creştină. Astfel, la români, cel mai original mod de cinstire a Naşterii Domnului este colinda. Colinda reprezintă un mod de a ne pregăti pentru Crăciun şi de a serba bucuria lui, ca întâlnire a noastră cu sfinţenia şi cu bunătatea lui Hristos Dumnezeu. Colindele sunt ecoul popular, poetic şi artistic al cântărilor bisericeşti liturgice.

Sfaturile duhovnicești ale Sfântului Ierarh Nifon către Sfântul Voievod Neagoe Basarab

Copii colindând

Să înțelegem textul!

Urmărește diagrama și completează spațiile libere cu informațiile specifice întâlnite în lecție.

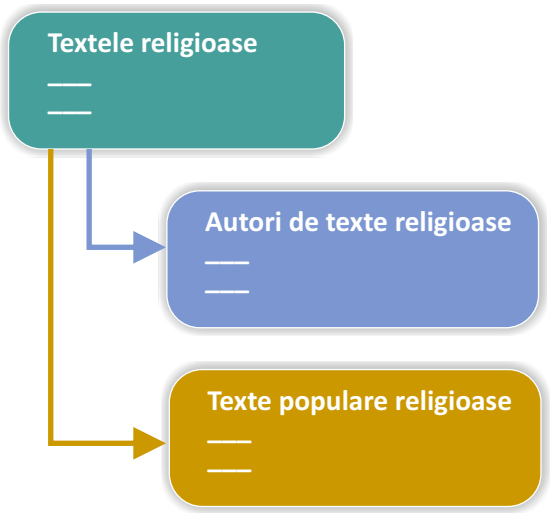

Știați că...?

- Psaltirea în versuri a Mitropolitului Dosoftei avea 8.600 de versuri?
- Opera lui Varlaam, „Cazania”, a cunoscut o foarte mare răspândire în provinciile româneşti intracarpatice (Transilvania, Banat, Bihor, Maramureş), unde s-au găsit aproximativ 400 de exemplare?

Să exersăm!

1. Răspunde următoarelor întrebări:

a. Ce conțin primele texte tipărite pe teritoriul țării noastre?
b. Care sunt primele texte traduse în limba română?
c. Cine a tipărit „Cazania. Carte românească de învățătură”?
d. Care este prima traducere a textului biblic în limba română?
e. Cum se numește autorul „Psaltirii în versuri”?

2. Comparați psalmul versificat al Mitropolitului Dosoftei cu psalmul biblic.

„Ferice de omul ce n-a merge
În sfatul celór fără de lege
Și cu răii nu va sta-n cărare,
Nici a ședea-n scaun de pierzare.
Ce voia lui va fi tot cu Domnul
Și-n legea lui ș-a petrece somnul,
De să va-nvăța de zî, de noapte,
Să-i deprinză poruncile toate.
Și va fi ca pomul lângă apă,
Carele de roadă nu să scapă.
Și frunza sa încă nu-ș-va pierde,
Ce pre toată vremea va sta verde”.
(*Psaltirea în versuri*, Dosoftei)

Fericit bărbatul, care n-a umblat
în sfatul necredincioșilor
și în calea păcătoșilor nu a stat
și pe scaunul hulitorilor n-a șezut;
Ci în legea Domnului e voia lui
și la legea Lui va cugeta ziua și noaptea.
Și va fi ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor,
care rodul său va da la vremea sa
și frunza lui nu va cădea
și toate câte va face vor spori.

(Psalmul 1, 1-3)

a. Observați asemănările dintre cele două texte
b. Identificați formele arhaice ale cuvintelor.

3. Citește textul de mai jos și identifică noțiuni învățate la ora de Religie:

„Iubitu mieu fiiu, mai nainte de toate să cade să cinstești și să lauzi neîncetat pre Dumnezeu cel mare și bun și milostiv și ziditorul nostru cel înțelept, și zioa și noaptea și în tot ceasul și în tot locul. Și să foarte cuvine să-l slăvești și să-l mărești neîncetat, cu glas necurmat și cu cântări nepărăsite, ca pre cela ce ne-au facut si ne-au scos din-tunérec la lumină și den neființă în ființă. O, câta iaste de multă mila ta, Doamne, și gândul și cugetul tău, care ai spre noi oamenii! O, mare taină și minunată!”
(Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie)

Sfântul Voievod Neagoe Basarab cu fiul său Teodosie

Activitate practică

Carte de învăţătură

1. Confecţionează o carte în care să scrii citate biblice despre învăţătură.
2. Selectează citate biblice corespunzătoare.
3. Caută cu ajutorul profesorului de Religie, în Biblie, în Pildele lui Solomon, trei versete despre importanța educației și a învățăturii.
4. Explică aceste citate.

Credinţă şi cultură

✧ În epoca medievală, Biserica a reprezentat principalul factor de cultură. În Evul Mediu şcoala a funcţionat, mai întâi, pe lângă mănăstiri şi biserici. Şcoli elementare în care copiii învăţau să scrie, să citească şi să socotească au existat în spaţiul românesc încă de la începutul epocii medievale. În secolul al XV-lea este atestată școala de pe lângă Biserica din Șcheii Brașovului, apoi cea de la Biserica Sfântul Gheorghe Vechi din București, cât și cele de pe lângă episcopii.

Psaltirea lui Dosoftei

✧ Cea mai mare parte dintre titlurile din perioada veche a tiparului românesc este constituită din cărţi de cult folosite de Biserica Ortodoxă. În funcție de cine le folosește, cărțile de cult se împart în: cărți de altar și cărți de strană. Primele sunt folosite de preot și diacon (ex. Liturghier, Molitfelnic, Evangheliar), iar celelalte de către citeț sau cântăreț bisericesc (ex. Ceaslov, Octoih, Triod).

• **Vizitează împreună cu profesorul o Biserică și descoperă cărțile de cult folosite la slujbele religioase.**

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Ierarh Dosoftei s-a născut în anul 1624, la Suceava. Dăruit de Dumnezeu cu o inteligență deosebită, a studiat Sfintele Scripturi și învățăturile dumnezeieștilor Părinți ai Bisericii. A învățat să scrie și să citească în limbile greacă, latină, slavonă bisericească, polonă și ucraineană. La școala mănăstirii Probota a deprins și rugăciunea, ascultarea, smerenia și nevoințele ascetice. A tradus și a tipărit cărți în limba română. Este sărbătorit la 13 decembrie.

- **Discută împreună cu colegii despre necesitatea cunoașterii limbilor străine în comunicarea dintre oameni.**

Sfântul Ierarh Dosoftei

Să concluzionăm!

- Credinţa creştină a influenţat cultura şi istoria poporului român.
- Textele religioase au influenţat limba română şi scrisul.
- Biserica a avut un rol fundamental în dezvoltarea culturii, limbii şi scrisului, în ţările române.

Simbol creştin

Evanghelia conține viața, învățătura și minunile Mântuitorului Iisus Hristos

Lecția 3

ARTA RELIGIOASĂ ŞI VIAŢA CREŞTINĂ

„Un lucru cer de la Domnul și-l doresc fierbinte: aș vrea să locuiesc toată viața mea în Casa Domnului, ca să privesc frumusețea Domnului.”
(Psalmii 27, 4)

Pictori iconari

Dicționar

indisolubil – care nu poate fi desfăcut, rupt, destrămat;
a ilustra – (aici) A lămuri mai bine o problemă prin exemple, prin fapte, prin gesturi;
edict – decret, act;
latreutic – cult de adorare față de Dumnezeu sau de cinstire, care se acordă sfinților.

Duminica Ortodoxiei

Arta reprezintă cea mai profundă expresie a creativității umane, **un mijloc de comunicare a valorilor, a sentimentelor sau a unor principii de viață.** Din cele mai vechi timpuri, arta a fost nedespărțită de religie, a fost indisolubil legată de ea și a atins culmile cele mai nalte sub tutela religiei. Prin creațiile sale artistice, literare sau arhitecturale, creștinismul a fost o sursă de inspirație pentru cultura Europei.

Arta creștină s-a născut dintr-o schimbare profundă în înțelegerea prezenței lui Dumnezeu în lume. Dumnezeu a devenit prezent prin întruparea Mântuitorului Hristos. Fiul lui Dumnezeu a oferit un chip pe care omul îl putea vedea, descrie și ilustra. De aceea, în mesajul pe care creștinismul îl dă lumii, alături de cuvântul auzit și înțeles stă și imaginea, chipul Celui care rostea adevărul și din care iradia puterea tămăduitoare. Reprezentarea simbolică sau alegorică a Mântuitorului Iisus Hristos și a unor scene sfinte se dezvoltă odată cu edictul de toleranță religioasă acordat creștinilor de către împăratul Constantin Cel Mare. Până atunci creștinii s-au folosit de simboluri ca: vița de vie, mielul, delfinul, ancora, porumbelul, peștele, arca, Bunul Păstor, pomul vieții și mai ales Sfânta Cruce. Odată cu era constantiniană se dezvoltă **arta bizantină**. Preocupată de frumosul transcendent, arta bizantină căuta să impună un sentiment al sublimului și să cultive o atitudine religioasă dualistă față de lume. În locul frumosului sensibil este introdus conceptul de frumos al divinității. Expresia esteticii bizantine se regăsește cel mai

bine în arta iconografică. Reprezentarea trupurilor sfinților în icoane nu amintește de frumusețea pământească, acestea fiind transfigurate, cuprinse de energiile dumnezeiești.

Un rol important în iconografia bizantină îl reprezintă culorile. Fiecărei culori îi corespunde un sentiment și o semnificație. Prin culori icoana descoperă învățătura morală, liturgică și de credință a Bisericii. În practica artistului, icoanele devin obiect al rugăciunii. Icoana are mai multe funcții: harică – prin sfințire capătă putere harică dumnezeiască, latreutică – însoțește cultul divin, educativ-religioasă – este ca o Biblie în imagini, estetică-împodobește Biserica și casele creștinilor.

Un alt mod de manifestare artistică îl constituie **arhitectura bisericească** care se referă la arhitectura lăcașelor de cult creștine.

Există stilul romanic, care a apărut în secolul X, și este specific mai ales Bisericii Romano-Catolice; stilul bizantin, este un stil apărut prin secolul V în Imperiul Roman de Răsărit (Bizantin), care este specific Bisericii Ortodoxe; stilul slavon, apărut după secolul al X-lea în statele slave ca Rusia, fiind specific Bisericii Ortodoxe; stilul gotic, este un stil apărut prin secolul XIII în Franța și este specific Bisericii Romano-Catolice și Bisericilor Protestante, stilul renascentist sau Baroc, care a apărut în Epoca Renașterii, în secolul XVI în Italia. Stilul bizantin se caracterizează prin cupole de formă rotundă și prin arcuri sprijinite pe coloane.

Fixarea mozaicului

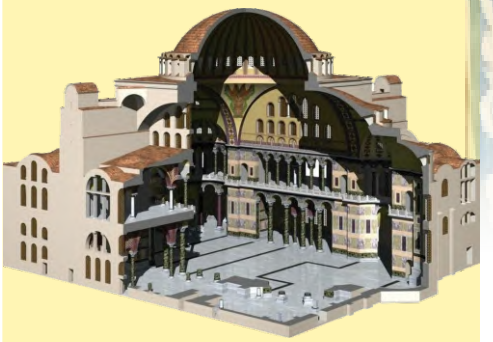

Secțiune în planul unei biserici

Să înțelegem textul!

Formulează enunțuri care să definească arta creștină, arhitectura religioasă, pictura religioasă și sculptura religioasă și legătura dintre acestea potrivit diagramei de mai jos.

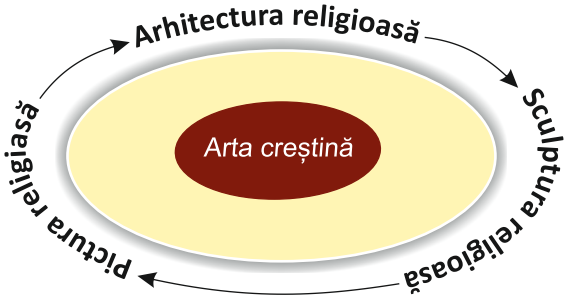

Știați că...?

- Prima icoană a fost pictată de Sfântul Evanghelist Luca.
- Mahrama (ștergarul) pe care s-a imprimat chipul Mântuitorului Iisus Hristos nu este icoană făcută de mână omenească, ci prin puterea lui Dumnezeu.

Să exersăm!

1. Enumerați funcțiile icoanei și rolul lor în viața Bisericii!

1.....	a.....
2.....	b.....
3.....	c.....
4.....	d.....

2. Identificați elemente arhitectonice și de învățătură creștină în textul de mai jos:

„Pentru Tradiție, orice realitate a Bisericii trebuie să fie în slujba credinciosului și a progresului său spiritual. Edificiul bisericii are o valoare sacră pentru că deține înăuntrul său un întreg univers simbolic. Astfel, când credinciosul intră într-o veche bazilică creștină, fie ea din Orient sau din Occident, arhitectura acesteia îl inserează automat într-o perspectivă atât cosmologică cât și spirituală; îl angajează pe o cale ce are o țintă precisă: absida și altarul, simbol al cerului sau al Împărăției. Tripla diviziune a edificiului bisericii în pronaos, naos și altar, indică tripla diviziune spațio-temporală a lumii (aspectul cosmologic), dar și cele trei trepte ale vieții spirituale (aspectul antropologic)".

(Pr. Florin Fodoruț, *Despre arhitectura sacră*)

3. Asociază următoarele simboluri din arta religioasă cu elemente învățate la orele de Religie:

➢ Porumbel	➢ Jertfa Mântuitorului
➢ Cruce	➢ Botezul Domnului
➢ Peștele	➢ Sfânta Împărtășanie
➢ Vița de vie	➢ Pescuirea minunată

4. Pornind de la textul lecției alcătuiește o compunere de aproximativ 25 de rânduri cu titlul *„Icoana, chipul omului ajuns la sfințenie"*, în care să-ți exprimi propria opinie despre prezența icoanelor în viața creștinilor.

Icoană pe sticlă

Activitate practică

Ortodoxia în fotografie

1. Realizează un portofoliu fotografic care să cuprindă: fotografii și texte-explicații.
2. Fotografiază elemente arhitectonice, icoane, scene religioase din biserica parohiei tale.
3. Asociază acestor imagini câteva texte explicative.
4. Prezintă colegilor tăi rezultatul obținut și concluziile tale.

Credință și cultură

✧ Biserica Ortodoxă Română deține un însemnat patrimoniu cultural mobil și imobil. Peste 60% din monumentele istorice din România sunt monumente bisericești: *catedrale, biserici de mănăstire, biserici parohiale, biserici de lemn ale comunităților rurale, capele de cimitir, paraclise și biserici bolniță.* Unele dintre acestea sunt înscrise în lista patrimoniului mondial UNESCO, mai precis: bisericile din nordul Moldovei cu pictură exterioară: *Mănăstirea Arbore, Humor*, *Moldovița*, *Pătrăuți*, *Voroneț*, *Sucevița*, *Probota, Sfântul Ioan cel Nou din Suceava,* Mănăstirea *Hurezi* și unele biserici de lemn din Maramureș.
În România, stilurile arhitecturale prezintă aspecte diferențiate pentru fiecare provincie istorică în parte. În provincia Munteniei găsim stilul brâncovenesc și stilul muntenesc (bizantin-românesc), în provincia Moldovei găsim stilul moldovenesc, iar în Transilvania stilul gotic, baroc, roman și maramureșean.

Biserica Mănăstirii Sucevița

- **Discută cu profesorul de religie despre arhitectura celor mai renumite biserici din patrimoniul UNESCO.**

Viețile sfinților – modele de urmat

Sfântul Apostol și Evanghelist Luca s-a născut într-o familie păgână, din Antiohia. În tinerețe a studiat filozofia, medicina și arta. Cunoștea limbile greacă, ebraică, egipteană și latină. A fost unul dintre cei 70 de ucenici ai Mântuitorului Iisus Hristos. Sfântul Luca a propovăduit Evanghelia lui Hristos în Galia, Italia, Dalmația, Macedonia și alte regiuni din Europa. A scris două dintre cărțile Noului Testament, *Evanghelia* care îi poartă numele și cartea *Faptele Sfinților Apostoli*. Sfântul Evanghelist Luca este considerat fondatorul iconografie creștine, deoarece el este cel care pictează prima icoană a Maicii Domnului, numită Povățuitoarea. Este sărbătorit pe 18 octombrie.

Sfântul Apostol și Evanghelist Luca

- **Precizează rolul primei icoane pictate de Sfântul Apostol Luca în cadrul istoriei iconografice.**

Să concluzionăm!

- Arta bisericească sau sacră reprezintă limbajul credinței Bisericii, exprimat prin culoare, piatră, marmură, lemn sau prin alte imagini materiale.
- Arta creștină exprimă credința, dragostea și dorința după Dumnezeu.
- Arhitectura, sculptura, pictura și alte manifestari ale artei constituie patrimoniul umanității.

Simbol creștin

Taur – simbolul Sfântului Evanghelist Luca

CAPITOLUL IV. RECAPITULARE

„Lucrul în echipă”

1. Formează grupe de câte 6 elevi;
2. Alege o melodie laică si una religioasă;
3. Reprezintă pe fiecare grupă melodiile alese. La fiecare melodie se descoperă ce sentimente au elevii când ascultă aceste cântari.
4. Folosește foi de flipchart și internetul pentru audiția melodiilor alese;
5. Asociază sentimentele descoperite cu atitudini din comportamentul elevilor.

Sfântul Roman Melodul

I. Identifică diferite stiluri de muzică, în funcție de preferințele, valorile și credințele tale. Stabilește un clasament al preferințelor muzicale, conform următorului exemplu :

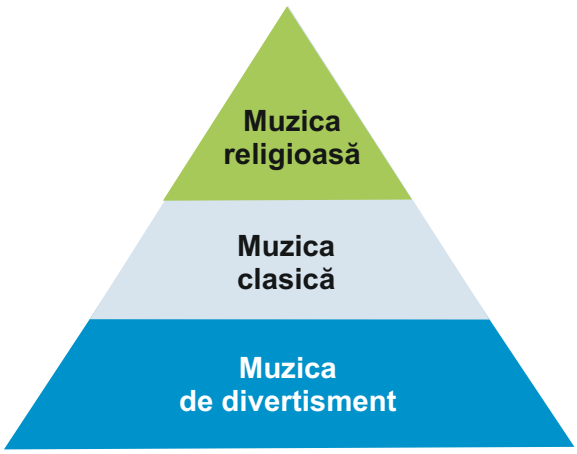

Găsește asemănări și deosebiri între preferințele tale și clasamentul din piramidă!

II. Utilizați modelul de mai jos și comparați muzica laică, muzica religioasă și cântarea liturgică. Notați apoi cu verde asemănările și cu roșu deosebirile. Observați ce culoare predomină.

Stilul	Muzica laică	Muzica religioasă
Asemănari		
Deosebiri		

III. Include numele sfinților melozi în categoria corectă.

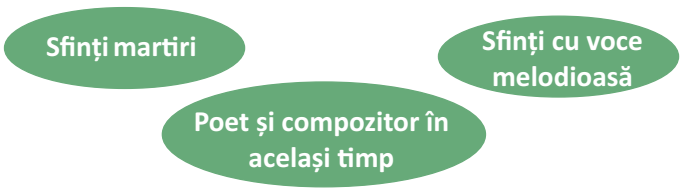

Sfântul Roman Melodul, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Luca al Crimeei, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Andrei Criteanul.

IV. Identificați, în imaginile de mai jos următoarele stiluri arhitectonice bisericești întâlnite în țara noastră:
brâncovenesc, gotic, moldovenesc și bizantin-românesc (muntenesc) și maramureșean.

Biserica Stavropoleos. București

Biserica „Sfântul Nicolae”. Hunedoara

Mănăstirea Sucevița

Mănăstirea Bârsana. Maramureș

Biserica Domnească de la Curtea de Argeș

VI. Asociază textele de pe coloana albastră, versetul 1 din Psalmul 95 lui David cu versul potrivit din Psalmul 95 din Psaltirea lui Dosoftei.

VII. Pornind de la afirmația lui Feodor Mihailovici Dostoievschi: „Frumusețea va schimba lumea!” explică cum contribuie arta la împlinirea acestui deziderat.

1. Cântaţi Domnului cântare nouă,
cântaţi Domnului tot pământul.
2. Cântaţi Domnului,
binecuvântaţi numele Lui,
binevestiţi din zi în zi mântuirea Lui. (Psalmul 95 al lui David)

Cântaț Domnului cu cinste
Cântec nou, ca de mainainte,
Și-i cântaț din tot pământul,
Să vă margă-n sus cuvântul.
Cântaț și-i zâcéț ferice Domnului, și să-i rădice Toț cu cinste svântul nume... (Psaltirea lui Dosoftei, Psalmul 95)

CAPITOLUL IV. EVALUARE

Portofoliul este un instrument de evaluare care conține o colecție de informații obținute de elev prin investigații individuale sau de grup, prin cercetarea unor materiale, într-o perioadă de timp și care reflectă evoluția elevului.

Activitățile de alcătuire a portofoliului îl implică pe elev în propria evaluare, îl determină să își asume responsabilități și să-și stabilească termene.

Biserica
Mânăstirii Voroneț

Criterii de evaluare:

✓ Atingerea obiectivelor propuse;
✓ Respectarea termenelor si obiectivelor stabilite;
✓ Numărul de evaluări/vizualizări.
✓ Folosirea corectă a setărilor de confidențialitate ale profilului.

Total: 5 x 20p = 100p

PORTOFOLIU DIGITAL
„CREDINȚA EXPRIMATĂ PRIN CUVINTE ȘI IMAGINI”

Motto: „Spune-voi numele Tău fraților mei; în mijlocul adunării Te voi lăuda” (Psalmul 21, 24)

1. Scop

- Să aprofundăm cunoștințele acumulate în capitolul „Viața comunității și sărbătorile creștine”;
- Să organizăm coerent și atractiv cunoștințele într-un portofoliu;
- Să utilizăm constructiv o rețea de socializare;
- Să postăm responsabil conținuturi adecvate pentru portofoliu;
- Să popularizăm portofoliul virtual ca activitate de mărturisire a credinței și exemple de bune practici în mediul virtual;

2. Organizare

- Configurăm un profil de utilizator într-o rețea de socializare;
- Definim conținutul portofoliului;
- Ordonăm conținutul după imagini, citate și articole cu referire la lecțiile învățate.

3. Acțiune

- Postăm conținuturi după un program prestabilit;
- Monitorizăm reacțiile virtuale.
- Interacționăm cu vizitatorii profilului;
- Promovăm conținuu profilul de socializare, utilizând setările de vizibilitate ale profilului;

4. Încheiere

- Contabilizăm evaluările profilului, numărul de vizualizări;
- Mulțumim tuturor celor implicați.

RECAPITULARE FINALĂ

1. Citește afirmațiile următoare despre Sfânta Treime:

1. Dumnezeu este iubire.
2. Iubirea este cel mai înalt sentiment al omului
3. Sfânta Treime S-a descoperit treptat în istoria biblică.
4. Dumnezeu este unul în ființă și întreit în Persoane.
5. Creștinii mărturisesc credința în Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.
6. Crezul reprezintă mărturisirea de credință a creștinilor.
7. Simbolul de credință a fost formulat la primele două sinoade ecumenice.
8. Tatăl este Creator, Fiul este Mântuitor iar Duhul Sfânt este Sfințitor.
9. Sfânta Treime este prezentă în Sfânta Liturghie în mod nevăzut.
10. În viața Bisericii, filantropia izvorăște din iubirea Sfintei Treimi.
11. Credința și faptele bune sunt manifestări ale iubirii omului.
12. Prin iubirea lui Dumnezeu și a aproapelui, omul dobândește Raiul.
13. Adevărata viață pământească și cerească a omului este în iubirea lui Hristos.
14. Prin icoane și prin semnul crucii, cinstim Treimea cea dumnezeiească.

Pornind de la aceste afirmații, realizează un discurs despre *Lucrarea Sfintei Treimi în lume*, punând în evidență purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de întreaga creație în general, și față de om în special.

2. Citește versetele următoare și spune cum ne manifestăm ca fii ai lui Dumnezeu: *Pentru că n-ați primit iarăși un duh al robiei, spre temere, ci ați primit Duhul înfierii, prin care strigăm: Avva! Părinte! Duhul însuși mărturisește împreună cu duhul nostru că suntem fii ai lui Dumnezeu. Și dacă suntem fii, suntem și moștenitori – moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună – moștenitori cu Hristos" (Romani 8, 15-17).*

3. Realizează o micro-cercetare printre prietenii tăi pornind de la cuvintele: *libertate, optimism, provocare, responsabilitate, răspuns, perseverență*. Alege un titlu potrivit. Prezintă în clasă rezultatul cercetării tale. Analizează și apreciază rezultatele cercetărilor celorlalți colegi. Publică concluziile cercetărilor într-un articol în revista școlii sau a prohiei.

Joc didactic
Bagajul pierdut

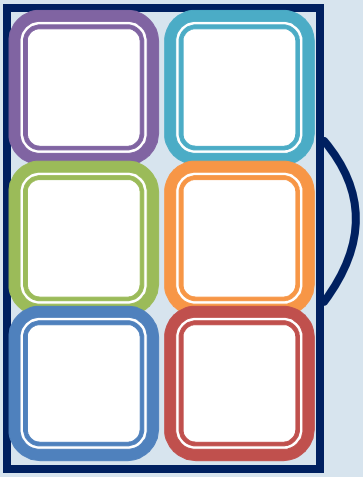

- Este un moment de bilanț, un moment în care îți faci bagajul pentru a pleca într-o nouă călătorie, spre clasa a noua.
- Scrie pe fișă, fără să-ți treci numele, șase lucruri care ți-au plăcut și pe care le-ai învățat la ora de religie, în acest an școlar.
- Prezintă-i colegului de bancă ce conține bagajul tău.
- Fă schimb de bagaje cu colegul de bancă.
- Formează pereche cu un alt coleg și spune-i ce conține bagajul tău și al colegului, astfel: În bagajul meu am..., dar acesta este bagajul Danei și ea are...
- Activitatea continuă până când toți colegii își regăsesc bagajul.

EVALUARE FINALĂ

„Rebusul” este un joc în care un cuvânt sau o frază sunt reprezentate printr-o combinație de figuri, litere sau semne pe baza cărora urmează să găsești cuvintele sau fraza dată.

„Cuvinte încrucişate” (sau rebus) şi integramele sunt variante de exerciții mentale. Rezolvarea lor îmbogăţeşte vocabularul, dezvoltă activitatea cerebrală, îmbunătăţesc gândirea logică, memoria, concentrarea şi sunt o formă plăcută şi educativă de petrecere a timpului liber.

Barem de evaluare:

15 x 0,6 p = 9 p.

Din oficiu 1 p.

Total: 10 p

I. Rezolvă rebusul de mai jos:

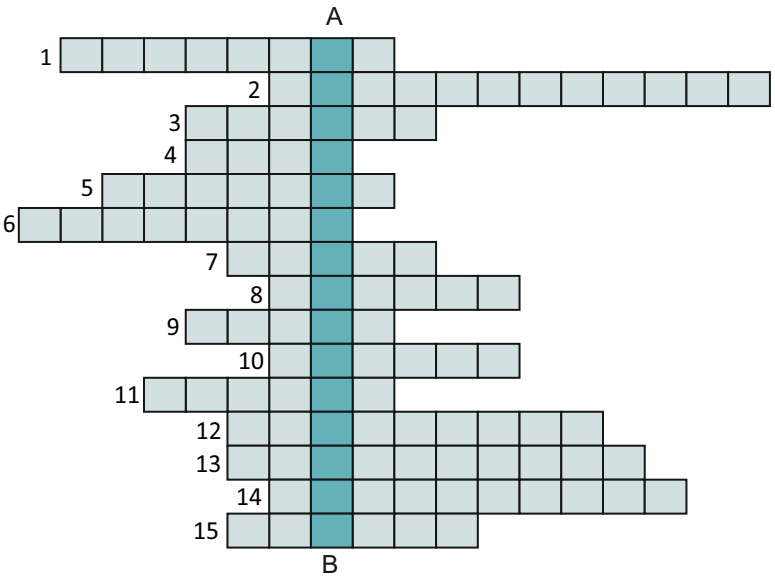

Orizontal:

1. Atitudine încrezătoare;
2. Dumnezeul creştinilor;
3. Reprezentarea unui eveniment religios sau a unei persoane sfinte;
4. Botezătorul lui Iisus Hristos;
5. Cuvântul lui Dumnezeu în Pilda Semănătorului;
6. Casa lui Dumnezeu;
7. Sinonim pentru parabolă;
8. Sfânta Scriptură;
9. Cel mai mare dar al lui Dumnezeu;
10. Antonimul cuvântului „întuneric”;
11. Sentiment dumnezeiesc;
12. Dialog cu Dumnezeu;
13. A treia Persoană a Sfintei Treimi;
14. Lipsă a oricărei constrângeri;
15. Simbolul credinței creștine.

Coloana A-B: cea mai importantă slujbă a Bisericii.

SERBARE DE CRĂCIUN

Organizează un spectacol de Crăciun, împreună cu profesorul de Religie, profesorul de Educație Muzicală, profesorul de Educație Plastică, elevi și părinți. Invită colegi de alte naționalități, credințe și etnii să participe activ la acest spectacol.

A. Detalii organizatorice:

- Stabilește data evenimentului, în preajma sărbătorii Crăciunului;
- Alege un spațiu corespunzător desfășurării evenimentului (în școală, în biserică, la teatru etc., valorificând astfel parteneriatele încheiate cu diverse instituții);
- Amenajează spațiul pentru spectacol implicând elevi, părinți, profesori, având în vedere organizarea și decorarea sălii, sonorizarea și respectarea regulilor specifice, de protecție și stingere a incediiilor;
- Selectează conținutul spectacolului, ordinea desfășurării momentelor, repartizarea sarcinilor și rolurilor;
- Invită reprezentanți mass-media și personalități locale, la spectacol.
- Stabilește termene de pregătire și repetiție pentru spectacol;
- Aplică îndrumările cadrelor didactice coordonatoare;
- Pregătește o costumație adecvată spectacolului;
- Confecționează și distribuie invitații la spectacol;
- Desemnează persoana responsabilă de partea tehnică audio-video-foto;

B. Conținutul evenimentului:

- Recitări de texte: introducere în spectacol, poezii, scurte explicații despre momentele spectacolului:
- Scenetă, cu referire la Nașterea Domnului, magi, îngeri, Fecioara Maria; o poveste de Crăciun;
- Cântece: „Troparul Nașterii Domnului”, colinde.

Nașterea Domnului

Colindă

Domnuleț
și Domn din cer
Mare-i seara de-astă seară
Domnulet și Domn din cer
Și nu-i seară de-astă seară
Ci e seara lui Crăciun,
Lui Crăciun celui bătrân
Când S-a născut Fiul sfânt,
Fiul sfânt pe-acest pământ.
Fiul plânge, stare n-are,
Pe brațele mamei sale.
Noi umblăm și colindăm
Cestor fete le-nchinăm.
Ne-nchinăm cu sănătate
Tot de bine s-aveți parte
Hristos să vă dea de toate,
Viață lungă, sănătate.

Colinde

Colindă

Mare-i seara!

Astă seară-i seară mare,
Florile dalbe.
Dar de ce e seară mare?
Florile dalbe.
Seara mare-a lui Crăciun,
Florile dalbe.
Când s-a născut Domnul bun,
Florile dalbe.
Noi umblăm și colindăm,
Florile dalbe.
Veste bună să v-o dăm,
Florile dalbe.
La mulți ani cu sănătate,
Florile dalbe.
Că-i mai bună decât toate,
Florile dalbe.

EXPOZIȚIE TEMATICĂ

Realizează o expoziție de desene tematice, icoane, colaje despre Nașterea Domnului;

Audiază și învață cu ajutorul profesorului de Religie următoarele colinde, pentru spectacol: „*Mare-i seara*”, „*În vârfuri la nouă meri*”, „*Domnuleț și Domn din cer*”.

În vârful a nouă meri

„Dă-i Domnului Doamne
Arde nouă lumânări,
Pică nouă picături
Trei de vin și trei de mir,
Trei de apă limpejoară
Să-i facă de-o băișoară.
Dar în ea cine se scaldă,
Scaldă bunul Dumnezeu
Se scaldă de Iordănește
Cu apă se limpezește
Cu sfânt mir se miruiește
Cu vinul se-mpărtășește”.

Troparul Nașterii Domnului

„Nașterea Ta, Hristoase, Dumnezeul nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței; că întru dânsa cei ce slujeau stelelor de la Stea s-au învățat să se închine Ție, Soarelui dreptății și să Te cunoască pe Tine, Răsăritul Cel de sus, Doamne, Slavă Ție!”

Închinarea Magilor

Programa școlară poate fi accesată la adresa
http://programe.ise.ro.